

Crnogorski Telekom
A.D. Podgorica

Broj /

04-5371

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA

Datum /

02-04-2019

Finansijski izvještaji sastavljeni u skladu sa
Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja
za godinu završenu 31. decembra 2018.godinu

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

SADRŽAJ

Strana

Finansijski izvještaji:

Izvještaj nezavisnog revizora

Izvještaj o finansijskom položaju 1

Izvještaj o ukupnom rezultatu 2

Izvještaj o tokovima gotovine 3

Izvještaj o promjenama na kapitalu 4

Napomene uz finansijske izvještaje 5-56

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima i Odboru Direktora društva Crnogorski Telekom A.D., Podgorica

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izvještaja društva Crnogorski Telekom A.D., Podgorica (u daljem tekstu "Društvo") koji uključuju izvještaj o finansijskom položaju sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine i izvještaj o ukupnom rezultatu, izvještaj o promjenama na kapitalu i izvještaj o tokovima gotovine za godinu završenu na taj dan, pregled značajnih računovodstvenih politika i druge napomene uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i realno i objektivno prikazivanje ovih finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja i godišnjeg izvještaja menadžmenta u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, kao i za interne kontrole za koje rukovodstvo smatra da su neophodne za sastavljanje finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajno pogrešno prikazivanje nastalo usljed pronevjere ili greške.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da na osnovu izvršene revizije izrazimo mišljenje o ovim finansijskim izvještajima. Reviziju finansijskih izvještaja izvršili smo u skladu sa propisima u oblasti revizije važećim u Crnoj Gori. Ova regulativa zahtijeva da postupamo u skladu sa načelima profesionalne etike i da planiramo i izvršimo reviziju na način koji nam omogućava da steknemo razumno uvjerenje da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajno pogrešno prikazivanje.

Revizija podrazumijeva primjenu postupaka radi pribavljanja revizorskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima sadržanim u finansijskim izvještajima. Izbor postupaka zavisi od revizorskog prosuđivanja, uključujući procjenu rizika od nastanka materijalno značajnog pogrešnog prikazivanja u finansijskim izvještajima, nastalog usljed pronevjere ili greške. Pri procjeni ovih rizika, revizor uzima u obzir interne kontrole relevantne za sastavljanje i realno i objektivno prikazivanje finansijskih izvještaja. Preduzeća u cilju odabira adekvatnih revizorskih postupaka u datim okolnostima, a ne za potrebe izražavanja mišljenja o djelotvornosti internih kontrola Preduzeća. Revizija takođe obuhvata ocjenu adekvatnosti primijenjenih računovodstvenih politika i prihvatljivosti računovodstvenih procjena koje je izvršilo rukovodstvo, kao i ocjenu opšteg prikaza finansijskih izvještaja.

Vjerujemo da su revizorski dokazi koji smo pribavili dovoljan i adekvatan osnov za izražavanje mišljenja.

Mišljenje

Prema našem mišljenju, priloženi finansijski izvještaji u svim materijalno značajnim aspektima prikazuju realno i objektivno finansijski položaj društva Crnogorski Telekom A.D., Podgorica sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine, rezultate njegovog poslovanja i novčane tokove za godinu završenu na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.

Izveštaj o godišnjem izvještaju menadžmenta

Naše mišljenje na finansijske izvještaje ne obuhvata godišnji izvještaj menadžmenta.

U vezi sa revizijom finansijskih izvještaja, naša odgovornost je da pročitamo godišnji izvještaj menadžmenta i tako razmotrimo da li je godišnji izvještaj menadžmenta u materijalno značajnim aspektima konzistentan sa informacijama u finansijskim izvještajima, sa našim znanjem stečenim tokom revizije, ili se pak čini da je, u materijalno značajnom pogledu, pogrešno prikazan.

U skladu sa zahtjevima Zakona o računovodstvu Crne Gore, takođe smo u obavezi da damo mišljenje da li je godišnji izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, i konzistentan sa informacijama sadržanim u finansijskim izvještajima.

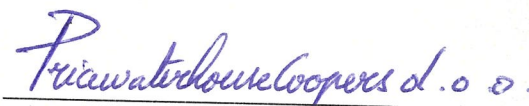
Na osnovu procedura sprovedenih tokom revizije, po našem mišljenju, godišnji izvještaj menadžmenta je:

- sastavljen u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, i
- konzistentan sa informacijama sadržanim u finansijskim izvještajima.

Dodatno, na osnovu znanja o poslovanju društva i njegovom poslovnom okruženju, stečenom tokom obavljanja revizije, nismo uočili materijalno značajne pogrešne prikaze u godišnjem izvještaju menadžmenta.

Biljana Bogovac
Licencirani revizor

PricewaterhouseCoopers d.o.o., Podgorica

Podgorica, 29. mart 2019.

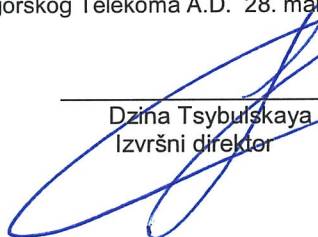
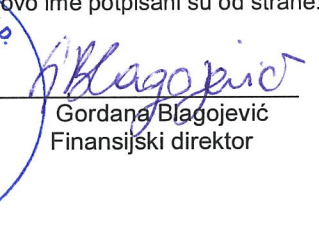
CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

IZVJEŠTAJ O FINANSIJSKOM POLOŽAJU

	Napomena	Iznosi u EUR	
		Na dan	
		31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
AKTIVA			
Stalna imovina			
Nekretnine i oprema	5	74,890,579	76,690,480
Nematerijalna ulaganja	6	53,734,472	51,361,693
Dugoročni krediti i ostala imovina	7	13,050,918	11,614,232
Ukupna stalna imovina		141,675,969	139,666,405
Obrtna imovina			
Zalihe	8	1,650,312	2,958,506
Potraživanja od kupaca i ostala imovina	9	30,106,239	35,626,847
Kratkoročni finansijski plasmani	10	-	5,000,000
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	11	7,925,363	6,646,412
Izdvojena novčana sredstva	12	990,398	970,327
Ukupna obrtna imovina		40,672,313	51,202,092
Ukupna aktiva		182,348,281	190,868,497
PASIVA			
Kapital i rezerve pripisive akcionarima			
Akcijski kapital	14	123,857,700	123,857,700
Neraspoređena dobit		17,835,631	14,579,431
Ukupan akcijski kapital i rezerve		141,693,331	138,437,131
OBAVEZE			
Dugoročne obaveze			
Odložene poreske obaveze	17	2,580,686	2,399,015
Dugoročne finansijske obaveze	18	3,083,791	2,817,463
Rezervisanja	16	576,838	469,677
Ukupne dugoročne obaveze		6,241,315	5,686,155
Kratkoročne obaveze			
Obaveze prema dobavljačima i ostale obaveze	15	28,724,939	42,696,281
Kratkoročne finansijske obaveze	18	4,675,632	2,830,167
Obaveze za porez na dobit		987,910	833,281
Rezervisanja	16	25,154	385,482
Ukupne kratkoročne obaveze		34,413,635	46,745,211
Ukupne obaveze		40,654,950	52,431,366
Ukupni kapital i obaveze		182,348,281	190,868,497

Napomene na stranama od 5 do 56 čine sastavni dio ovih finansijskih izvještaja.

Ovi finansijski izvještaji su odobreni od strane Odbora direktora Crnogorskog Telekom A.D. 28. marta 2019. godine i u njihovo ime potpisani su od strane:

Džina Tsybul'skaya
 Izvršni direktor

Gordana Blagojević
 Finansijski direktor

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

IZVJEŠTAJ O UKUPNOM REZULTATU

	Napomena	Iznosi u EUR	
		Na dan	
Prihodi		31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Ukupni prihodi	19	84,246,388	85,087,277
Ostali poslovni prihodi	20	828,136	730,703
Troškovi poslovanja			
Troškovi zaposlenih	21	(11,969,681)	(13,078,565)
Troškovi amortizacije i obezvrijeđenja	22	(22,946,677)	(21,884,507)
Troškovi usluga drugih operatera	23	(6,401,883)	(7,223,801)
Nabavna vrijednost prodate telekomunikacione opreme		(11,602,233)	(11,174,576)
Ostali troškovi poslovanja	24	(22,811,669)	(24,659,946)
Ispravka vrijednosti potraživanja	24	(1,544,536)	(1,197,015)
Ukupno troškovi poslovanja		(77,276,679)	(79,218,410)
Dobit iz poslovanja		7,797,845	6,599,570
Finansijski prihodi	25	711,946	576,636
Finansijski rashodi	25	(145,643)	(1,289,020)
Finansijski prihodi – neto		566,303	(712,384)
Dobit prije oporezivanja		8,364,148	5,887,186
Porez na dobit	26	(1,098,501)	(755,813)
Dobit tekuće godine		7,265,647	5,131,373
Ostali sveobuhvatni prihod tekuće godine			-
Ukupni sveobuhvatni prihod tekuće godine		7,265,647	5,131,373
Akcionarima društva		7,265,647	5,131,373
Zarada po akciji Društva u toku perioda (izražena u EUR po akciji)			
- osnovna i čista	27	0.15	0.11

Napomene na stranama od 5 do 56 čine sastavni dio ovih finansijskih izvještaja.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

IZVJEŠTAJ O TOKOVIMA GOTOVINE

		Iznosi u EUR	
		Na dan	
Napomena		31.Decembar 2018.	31.Decembar 2017.
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti			
Gotovina generisana iz poslovnih aktivnosti	34	23,133,463	34,206,259
Plaćene kamate	25	(299,059)	(240,715)
Plaćen porez na dobit		(833,281)	(1,241,370)
Neto priliv gotovine iz poslovnih aktivnosti		22,001,123	32,724,174
Tokovi gotovine iz aktivnosti investiranja			
Nabavka osnovnih sredstava i nematerijalnih ulaganja	5,6	(21,439,551)	(20,688,081)
Povećanje kratkoročnih depozita u bankama		5,000,000	-
Smanjenje kratkoročnih depozita u bankama		-	(11,575,133)
Naplaćene kamate		196,590	205,322
Prilivi od prodaje osnovnih sredstava i nematerijalnih ulaganja		1,101,903	26,668
Smanjenje/(povećanje) dugoročnih kredita zaposlenima i ostalih potraživanja	7	(855,672)	(447,881)
Neto odliv gotovine iz aktivnosti investiranja		(15,996,730)	(32,479,105)
Tokovi gotovine iz aktivnosti finansiranja			
Plaćene dividende većinskim i manjinskim akcionarima	28	(4,728,131)	(146,550)
Neto odliv gotovine iz aktivnosti finansiranja		(4,728,131)	(146,550)
Neto povećanje/(smanjenje) gotovine i gotovinskih ekvivalenata		1,277,743	98,519
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda		6,646,412	6,552,017
Efekat kursnih razlika		1,208	(4,124)
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	11	7,925,363	6,646,412

Napomene na stranama od 5 do 56 čine sastavni dio ovih finansijskih izvještaja.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA NA KAPITALU

	Akcijski kapital	Neraspoređena dobit	Ukupno
Stanje 1. januara 2017. godine	123,857,700	9,448,058	133,305,758
Dividende (Napomena 28)	-	-	-
Dobit tekuće godine	-	5,131,373	5,131,373
Ostali sveobuhvatni prihod tekuće godine	-	-	-
Stanje 31. decembra 2017. godine	123,857,700	14,579,431	138,437,131
Catch up efekat MSFI9/MSFI15		718,691	718,691
Dividende (Napomena 28)		(4,728,131)	(4,728,131)
Dobit tekuće godine		-	-
Ostali sveobuhvatni prihod tekuće godine		7,265,647	7,265,647
Stanje 31. decembra 2018. godine	123,857,700	17,835,631	141,693,331

Napomene na stranama od 5 do 56 čine
sastavni dio ovih finansijskih izvještaja.

1. OPŠTE INFORMACIJE

Crnogorski Telekom A.D. (u daljem tekstu: "Crnogorski Telekom" ili "Društvo"), pruža usluge fiksne i mobilne telefonije, interneta i ostale telekomunikacione usluge u Crnoj Gori, kao i lokalne, nacionalne i međunarodne telefonske usluge, uz široku paletu drugih telekomunikacionih usluga koje uključuju mobilnu mrežu, internet, iznajmljene linije, mrežu za prenos podataka, IPTV usluge i ICT rješenja i ostalih telekomunikacionih usluga u Crnoj Gori. Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore, na sjednici održanoj 10.9.2015. godine odredila je Crnogorski telekom A.D. Podgorica za pružaoca Univerzalnog servisa.

Društvo je akcionarsko društvo koje se kotira na Montenegro berzi (TECG). Magyar Telekom Plc. (u daljem tekstu: "Magyar Telekom") je u 2005. godini postao većinski vlasnik sa 76,53% udjela.

U januaru 2017. godine Mađar Telekom je potpisao kupoprodajni ugovor sa M-tele d.o.o. (u martu 2018. preimenovan u HT Holding), kompanijom u vlasništvu Hrvatskog Telekom d.d., za prodaju 76,53% udjela u Crnogorskom Telekomu čime je M-tele d.o.o. postao većinski vlasnik Crnogorskog Telekom d.d.

Deutsche Telekom AG ("DTAG") je krajnji kontrolni vlasnik Hrvatskog Telekom d.d. sa 51% akcija u vlasništvu, a samim tim i krajnji vlasnik Društva.

Sjedište Crnogorskog Telekom d.d. je u Podgorici, ulica Moskovska 29. Na dan 31. decembra 2018. godine, Društvo je imalo 548 zaposlenih (na dan 31. decembra 2017. godine 552 zaposlenih).

Istraga određenih konsultantskih ugovora

Kao što je i ranije navedeno, u toku obavljanja revizije finansijskih izvještaja Magyar Telekom d.d. za 2005. godinu, PricewaterhouseCoopers Könyvvizsgáló és Gazdasági Tanácsadó Kft. (PwC) je identifikovao dva ugovora čija priroda i poslovne namjere nijesu bile jasno iskazane. U februaru 2006. godine, Odbor za reviziju Magyar Telekom d.d. angažovao je White & Case LLP ("nezavisne istražitelje" ili "White & Case"), svoje nezavisne pravne savjetnike, kako bi obavili unutrašnju istragu po pitanju da li je Magyar Telekom, ili neka njegova kompanija, izvršio plaćanja po osnovu ovih ili nekih drugih ugovora, potencijalno zabranjenih od strane Američkih zakona i regulativa, uključujući Dekret o postupcima strane korupcije („FCPA“), ili internu politiku društva. Odbor za reviziju je informisao američko Ministarstvo pravde („DOJ“) i američku Komisiju za hartije od vrijednosti („SEC“) i mađarski nadležni organ za finansijsku kontrolu o ovoj unutrašnjoj istrazi.

Odbor za reviziju je 2. decembra 2009. godine dostavio Odboru Direktora Magyar Telekom d.d. „Izvještaj o istrazi Odbora za reviziju Magyar Telekom d.d.“, od 30. novembra 2009. godine (Finalni izvještaj). Odbor za reviziju je nagovijestio da smatra da je pripremanjem finalnog izvještaja, a na bazi trenutnih dokaza, White & Case okončao svoju nezavisnu unutrašnju istragu.

Istraga određenih konsultantskih ugovora (nastavak)

Finalni izvještaj sadrži sljedeće zaključke i dokaze koji su na raspolaganju Odboru za reviziju Magyar Telekomu i njegovim savjetnicima:

- Informacije koje je sakupio Odbor za reviziju i njegovi savjetnici u toku istrage pokazuje grubo nepoštovanje i nedostatak posvećenosti za uspostavljanje saglasnosti na najvišim nivoima Magyar Telekomu, Crnogorskog Telekomu i Makedonskog Telekomu tokom perioda za koji je sprovedena istraga.
- Kao što je i ranije navedeno, u slučaju pomenutih ugovora, nema „dovoljno dokaza da se utvrdi da je EUR 7 miliona troškova vezanih za četiri konsultantska ugovora napravljeno za legitimne poslovne svrhe“ kao i da postoji „potvrđan dokaz da su pomenuti troškovi služili u neispravne svrhe“. Pomenuti ugovori nijesu pravilno prikazani u finansijskim izvještajima Magyar Telekomu, kao ni njegovih relevantnih zavisnih društava. Dva ugovora u ukupnom iznosu od EUR 2.88 miliona je zaključio Crnogorski Telekom i njegovo zavisno društvo, dok se druga dva ugovora odnose na druge članice Magyar Telekom Grupe.

2007. godine, Vrhovni državni tužilac Crne Gore obavijestio je Odbor direktora Crnogorskog Telekomu o svom zaključku da ugovori koji su predmet unutrašnje istrage u Crnoj Gori ne sadrže elemente koji se mogu protumačiti kao kriminalne radnje na osnovu kojih bi se u Crnoj Gori mogle podnijeti tužbe. Međutim, od 2007. godine Vrhovnom državnim tužiocu Crne Gore je dostavljana sva nova dokumentacija, svi novi podaci, koji su postali dostupni Crnogorskom Telekomu, a povezani su sa slučajem.

Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova Makedonije i Kancelarija glavnog tužioca Mađarske počeli su istražne aktivnosti koje su prethodno bile predmet interne istrage. Ove istražne radnje se nastavljaju i Crnogorski Telekom će nastaviti da sarađuje na ovim istragama.

DOJ i SEC su takođe počele svoje istražne aktivnosti koje su prethodno bile predmet interne istrage. Tokom 2011. godine Magyar Telekom je zaključio finansijsko poravnanje sa DOJ i SEC kako bi se zatvorila njihova dalja istraga. Ovim poravnanjem je zatvorena istraga koju su DOJ i SEC vodili u vezi sa učešćem Magyar Telekomu u pomenutom slučaju. 24. januara 2014. godine SEC je dao instrukciju svom braniocu da prekine sa daljim istražnim radnjama vezanim za korupciju u Crnoj Gori.

Na dan 31. decembra 2018. godine gore pomenute istrage nijesu imale uticaja na finansijske izvještaje Društva.

2. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

Osnovne računovodstvene politike primijenjene za sastavljanje ovih finansijskih izvještaja navedene su u daljem tekstu. Ove politike su konzistentno primijenjene na sve prikazane godine, osim ako drugačije nije naznačeno.

2.1. Osnov za sastavljanje

Finansijski izvještaji Crnogorskog Telekomu su pripremljeni u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI) koji su bili na snazi u periodu sastavljanja finansijskih izvještaja Društva, u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 052/16), Zakonom o reviziji Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 001/17), i posebno u skladu sa relevantnom zakonskom odlukom

koja definiše obaveznu primjenu MSFI u Crnoj Gori ("Sl. list RCG", br. 69/02). Finansijski izvještaji su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška modifikovanog za efekte procjene vrijednosti finansijskih sredstava namijenjenih prodaji.

Sastavljanje finansijskih izvještaja u skladu sa MSFI zahtijeva primjenu izvjesnih ključnih računovodstvenih procjena. Ono, takođe, zahtijeva da rukovodstvo koristi svoje prosuđivanje u primjeni računovodstvenih politika Društva. Oblasti koje zahtijevaju prosuđivanje većeg stepena ili veće složenosti, odnosno oblasti u kojima pretpostavke i procjene imaju materijalni značaj za finansijske izvještaje objelodanjene su u napomeni 4.

Finansijski izvještaji Društva su predloženi za odobrenje od strane Odbora direktora Društva. Godišnja Skupština akcionara, koja je ovlašćena da odobri i prihvati finansijske izvještaje, ima pravo da zahtijeva promjene prije prihvatanja. S obzirom da su većinski akcionari istovremeno i članovi Odbora direktora Društva koji predlažu finansijske izvještaje, vjerovatnoća potencijalnih izmjena zahtijevanih od strane Skupštine akcionara je mala, i takvih izmjena nije bilo u prošlosti.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i funkcionalna valuta Crnogorskog Telekomu je Euro (EUR).

2.1.1. Promjene u računovodstvenim politikama i objelodanjivanjima

Društvo je prvi put primijenilo sljedeće standarde i dodatke za godišnji izvještajni period koji počinje 1. januara 2018. godine:

- *MSFI 9 Finansijski instrumenti*
- *MSFI 15 Prihodi od ugovora s kupcima*
- *Godišnja poboljšanja za izvještajni ciklus od 2014. do 2016. godine*
- *Tumačenje 22 Transakcije u stranoj valuti i avansi*

Nakon usvajanja standarda MSFI 9 i MSFI 15, Društvo je moralo da promijeni računovodstvene politike i izvrši određene retroaktivne korekcije. Većina ostalih gore navedenih promjena nijesu imale uticaja na iznose priznate u prethodnom periodu i ne očekuje se da će značajno uticati na tekući ili budući period.

2.1.1.1 Usvajanje MSFI 9 - Finansijski instrumenti

Društvo je usvojilo standard MSFI 9 Finansijski instrumenti od 1. januara 2018. godine. Društvo je odlučilo da ne mijenja uporedne podatke iz prethodnog perioda, i priznalo usklađivanje knjigovodstvene vrijednosti finansijskih sredstava i obaveza u početnoj vrijednosti neraspoređene dobiti, od datuma prve primjene standarda, odnosno od 1. januara 2018. godine. Shodno tome, revidirani zahtjevi MSFI 7 Finansijski instrumenti: Objelodanjivanje, primijenjeni su samo na tekući period. Objelodanjivanje uporednog perioda ponavlja objelodanjivanja koja su bila u prethodnom periodu.

U julu 2014. godine, Odbor za međunarodne računovodstvene standarde izdao je Međunarodni standard finansijskog izvještavanja (MSFI 9) "Finansijski instrumenti". Primjena standarda obavezna je za izvještajne periode počevši od ili nakon 1. januara 2018. godine. Standard uvodi novi pogled na klasifikaciju i mjerenje finansijskih instrumenata i zamjenjuje MRS 39. Za Crnogorski Telekom, prva i kontinuirana primjena standarda nije pokazala značajne uticaje na finansijske izvještaje.

Na dan početne primjene, 1. januara 2018. godine, finansijski instrumenti su izgledali kako slijedi:

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

	Kategorije mjerenja		Knjigovodstvena vrijednost		MSFI 9 efekat vrednovanja
	(IAS 39)	(MSFI 9)	(IAS 39) EUR	(MSFI 9) EUR	EUR
Stalna imovina					
Potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	Amortizovana vrijednost	Amortizovana vrijednost	11,614,232	11,614,232	-
Obrtna imovina					
Potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	Amortizovana vrijednost	Amortizovana vrijednost	35,626,846	35,265,353	(361,493)
Ugovorena sredstva	Amortizovana vrijednost	Amortizovana vrijednost	-	(30,428)	(30,428)
Depoziti u bankama	Amortizovana vrijednost	Amortizovana vrijednost	5,000,000	5,000,000	-
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	Amortizovana vrijednost	Amortizovana vrijednost	7,616,742	7,616,742	-
Total			59,857,821	59,465,900	(391,921)

Mjerenje očekivanog kreditnog gubitka (ECL)

Primjenom MSFI 9 uveden je Model očekivanog gubitka (ECL). Mjerenje očekivanog gubitka zasniva se na razumnim i pratećim informacijama koje su dostupne bez dodatnih troškova i napora i koje uključuju informacije o prošlim događajima, trenutnim i predvidivim budućim uslovima i okolnostima. Prilikom procjene očekivanog kreditnog gubitka, obično se koriste istorijske vjerovatnoće neispunjavanja obaveza, dopunjene sa budućim parametrima relevantnim za kreditni rizik. Makroekonomski podaci povezani su sa istorijskim ponašanjem klijenata, koje se ispravlja pod sljedećim uslovima:

- Stopa nezaposlenosti - Ako su promjene u stopi nezaposlenosti veće od 2% u odnosu na prosjek zadnje dvije godine
- BDP - Ako su promjene u stopi BDP-a veće od 1% u odnosu na prosjek zadnje četiri godine
- Prosječne kamatne stope - Ako su promjene prosječnih kamatnih stopa veće od 2% u odnosu na prosjek zadnje četiri godine

Opšti pristup očekivanih kreditnih gubitaka odnosi se na kredite, dužničke instrumente vrednovane po amortizovanoj vrijednosti i dužničke instrumente koji se vrednuju po fer vrijednosti kroz ostali sveobuhvatni prihod. Pojednostavljeni pristup očekivanim kreditnim gubicima primjenjuje se na klijentsku i ugovornu imovinu, što rezultira ranijim priznavanjem troškova umanjjenja vrijednosti. Primjenom pojednostavljenog pristupa finansijskim sredstvima i smanjenjem vrijednosti ugovorne imovine koja je priznata od 1. januara 2018. godine u skladu sa MSFI 15 (Međunarodni standard finansijskog izvještavanja 15), umanjjenje je blago povećano.

Osim gore navedene imovine na koju se primjenjuje pojednostavljeni pristup, kod naknadnog mjerenja sve ostale finansijske imovine primjenjuje se opšti pristup u procjeni kreditnog gubitka koji se sastoji od tri stepena: stepen 1, stepen 2 i stepen 3. Primjena stepena zavisi od povećanja kreditnog rizika po finansijskom instrumentu nakon inicijalnog priznavanja, odnosno o kreditnom kvalitetu finansijskog instrumenta:

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Stepeni za procjenu kreditnog gubitka	Model primjene	Povećanje kreditnog rizika
Stepen 1 Naplativost (Performing)	Model 12-mjesečnih očekivanih kreditnih gubitaka	Nije značajno povećanje
Stepen 2 Otežana naplativost (Underperforming)	Model očekivanih kreditnih gubitaka za cijelo razdoblje trajanja instrumenta	Značajno povećanje
Stepen 3 Upitna naplativost (Non-performing)	Model očekivanih kreditnih gubitaka za cijelo razdoblje trajanja instrumenta	Značajno povećanje + postoji dokaz o umanjuju vrijednosti na datum izvještavanja

Trenutno su potraživanja od kupaca i ostala potraživanja vrednovani po pojednostavljenom pristupu, mjereni po Stepenu 1 odnosno po očekivanim kreditnim gubicima kroz dvanaest mjeseci. Za svaki pojedinačni finansijski instrument procjenjuje se povećanje kreditnog rizika, a trenutno su svi instrumenti bez povećanja kreditnog rizika od inicijalnog mjerenja (Naplativost; „Performing“).

Kreditni rizik je rizik da ugovorna strana finansijskog instrumenta stvara finansijske gubitke za drugu ugovornu stranu neispunjavanjem ugovorene obaveze. Budući da standard ne propisuje definiciju 'značajnog povećanja kreditnog rizika', Društvo samo odlučuje kako ga definisati u kontekstu vrsta instrumenata koje drži, uzimajući u obzir dostupnost informacija i vlastite istorijske podatke. Osnova za procjenu povećanja kreditnog rizika je ili vjerovatnoća neispunjavanja obaveza ili analiza dospjelih potraživanja. Revizija primjenjivih procijenata kreditnog rizika pojednostavljenog pristupa vrši se dva puta godišnje za potrebe mjerenja kreditnog rizika i istorijskih podataka kako bi se utvrdio očekivani kreditni gubitak. Pored toga, analiziraju se makroekonomski podaci – stopa inflacije, kamatne stope potrošačkih kredita, BDP po glavi stanovnika, stope nezaposlenosti i zaposlenosti i indeks potrošačkih cijena. Navedeni podaci se stavljaju u odnos sa istorijskim ponašanjem klijenata Društva kako bi se uvidjela mogućnost promjene primijenjenih procijenata kreditnog rizika.

Standard sadrži oborivu pretpostavku da „događaj neispunjenja plaćanja“ nastaje kada je finansijska imovina u dospelju više od 90 dana. Pretpostavku podupiru i sljedeći događaji:

- Ugovorna strana više puta ne ispunjava obaveze plaćanja i usluga je blokirana (ugovor još nije raskinut)
- Ugovorna strana premašuje kreditni limit s neplaćenim računima i ne plaća uprkos ponovljenim zahtjevima
- Embargo/države u recesiji ili države s ograničenjima plaćanja od strane državne banke

Pri stvaranju iskazanih pretpostavki koriste se procjene temeljene na istorijskim podacima i postojećim tržišnim uslovima.

Za potraživanja od kupaca primjenjuje se pojednostavljeni pristup očekivanog mjerenja kreditnog gubitka tj. mjerenja na kolektivnoj osnovi, zbog velikog broja analitičkih podataka (kupaca) i homogene baze potraživanja. Potraživanja od kupaca su podijeljena na portfolije prema vrsti kupca i prate se prema starosnoj strukturi. Portfoliji se kreiraju na osnovu sličnosti ponašanja klijenata kao i istorijskih podataka i budućih očekivanja.

Prilikom prve primjene MSFI 9 očekujemo da će sva potraživanja biti u potpunosti obezvrijeđena 2 godine nakon datuma dospeljeća. Ako se ne naplaćuju ranije, sva potraživanja se potražuju pred Sudom u roku od 240 dana od datuma dospeljeća. Potraživanja se ne mogu otpisati (ukinuti iz bilansa stanja) dok Crnogorski Telekom ne izgubi slučaj pred Sudom. Sudski predmeti mogu trajati više od 3 godine. Oporavak nakon 3 godine je prilično mali, a to se uzima u obzir pri izračunavanju postotaka u matrici rezervisanja.

Analiza potraživanja i obezvrijeđenih potraživanja pokazala je značajnu naplatu u prvoj godini od datuma dospeljeća i naknadnih dvije godine kroz potraživanja. Istorijski gledano, ovi trendovi su bili stabilni i ne postoje poznate činjenice niti očekivane naznake da će se trend promijeniti u budućim periodima.

U 2017. godini, umanjenoje vrijednosti potraživanja od kupaca je procijenjeno na osnovu nastalog modela gubitka, a nakon implementacije MSFI 9, kreditni rizik za potraživanja od kupaca je priznat kroz matricu rezervisanja ECL. Tokom perioda izvještavanja nijesu izvršene nikakve promjene u tehnikama početne procjene ili značajnim pretpostavkama.

Tokom izvještajnog perioda nije bilo značajnih promjena u bruto knjigovodstvenoj vrijednosti finansijskih instrumenata, tako da nije bilo značajnih uticaja na gubitak u izvještajnom periodu.

2.1.1.2. Usvajanje MSFI 15 Prihodi od ugovora s kupcima

Društvo je primijenilo pojednostavljeni metod prelaska na MSFI 15 i izabralo da primijeni praktičnu metodu dostupnu za pojednostavljeni metod tranzicije. Društvo retroaktivno primjenjuje MSFI 15 samo na ugovore koji nijesu završeni na dan prve primjene (1. januar 2018. godine).

Ukupan iznos transakcione cijene raspodijeljene na obaveze izvršenja koje su nezadovoljene (ili djelimično nezadovoljene) na dan 31. decembra 2018. godine iznosi EUR 2.229.415. Društvo očekuje da ovaj iznos prizna u prihodu u narednom periodu od 30 mjeseci. Kompanija koristi praktično sredstvo da ne objelodani neplaćenu cijenu transakcije koja je alocirana na obaveze izvršenja koje su nezadovoljene (ili djelimično nezadovoljene) kada je prihod koji se priznaje u toku vremena u skladu sa obračunatim prihodom. Prilikom određivanja cijene transakcije, Društvo prilagođava obećani iznos naknade za efekte vremenske vrijednosti novca ako vrijeme plaćanja koje su ugovorile strane ugovora (eksplicitno ili implicitno) pružaju klijentu ili kompaniji značajnu korist od finansiranja prenosa robe ili usluga kupcu. Društvo koristi opciju da ne razmatra značajnu komponentu finansiranja ako je maksimalni period između isporuke robe ili pružanja usluge i plaćanja od strane klijenta godinu dana ili manje. Kao i u okviru politike kompanije, pretpostavlja se da ako iznos finansijske komponente prelazi 5% od ukupne cijene transakcije ugovora, to će ukazati da će se takva komponenta finansiranja smatrati značajnom. Nasuprot tome, ako je iznos 5% ili niži, entitet može zaključiti da se komponenta finansiranja neće smatrati značajnom.

Standard određuje obračun pojedinačnog ugovora sa klijentom. Međutim, kao praktično sredstvo, Standard se može primijeniti na portfolio ugovora, ako:

- ugovori objedinjeni u portfolio imaju slične karakteristike, i
- primjena Standarda na portfolio ne rezultira bitno drugačijim rezultatom u odnosu na računovodstvo pojedinačnih ugovora. Prihodi po MSFI 15 se primjenjuju na portfelje ugovora kao i na pojedinačne ugovore. Standard se primjenjuje na portfelje ugovora za proizvode masovnog tržišta, dok se za posebna rješenja primjenjuje na nivou pojedinačnih ugovora. Portfolii su definisani u okviru svakog relevantnog poslovnog područja i postavljeni su na osnovu zajedničkih zahtjeva za prilagođavanje za pojedinačne ugovore.

Usvajanje MSFI 15 je rezultiralo promjenama računovodstvenih politika i usklađivanja finansijskih izvještaja. Glavne promjene od usvajanja MSFI 15 su objašnjene u nastavku:

Standard, posebno, ima uticaj na sljedeće poslovne događaje:

Sporazumi sa više elemenata (npr. mobilni telefon po subvencioniranoj cijeni prodat uz ugovor o pružanju usluge) za razliku od prethodnog računovodstvenog tretmana, srazmjerno pojedinačne prodajne cijene pojedinačne komponente i stoga prihod ostvaren za ovu jedinicu vrednovanja više nije ograničen na dio naknade koju kupac plaća za cjelokupni višekomponentni biznis, čija isplata ne zavisi od pružanja dodatnih usluga (ograničenje potencijalnih prihoda). Kao rezultat toga, prihod koji će se ostvariti za prethodno isporučene proizvode (npr. mobilne telefone) koji se prodaju po subvencioniranoj cijeni u kombinaciji sa dugoročnim ugovorom o uslugama, u krajnjoj liniji je ograničen ovom subvencioniranom cijenom. Prema MSFI 15, ovo ograničenje se više ne primjenjuje, tj. u slučaju subvencioniranih proizvoda koji se isporučuju unaprijed, veći dio ukupne naknade pripisuje se unaprijed isporučenoj komponenti (mobilni telefon). U bilansu stanja, ovo dovodi do priznavanja ugovornog sredstva, tj. potraživanja iz ugovora kupca koji još nije zakonski nastao. Ugovorno sredstvo se amortizuje tokom preostalog trajanja ugovora i, u poređenju sa fakturisanim iznosima, smanjuje prihode od obaveza za usluge (ovdje: usluga mobilne komunikacije).

Materijalna prava koja se odobravaju kupcima na početku ugovora sa opcijom korišćenja u određenom budućem periodu - ukupna cijena transakcije kombinovanog ugovora alocira se na pojedinačnu, zasebnu obavezu izvršenja na bazi relativne samostalne prodajne cijene. Veći udio ukupne naknade alocira se na materijalno pravo (tj. pravo na povoljniji mobilni uređaj). U bilansu stanja to dovodi do priznavanja ugovornog sredstva, koje se amortizuje tokom preostalog trajanja ugovora i, u poređenju sa fakturisanim iznosima, smanjuje prihode od obaveza za usluge (ovdje: usluga mobilne komunikacije).

Kao rezultat toga, veći dio ukupne naknade se pripisuje unaprijed isporučenoj komponenti (mobilni telefon), koja zahtijeva ranije priznavanje prihoda što rezultira većim prihodima od prodaje robe i manjim prihodima od pružanja usluga (mobilna komunikacija) u poređenju sa prihodom po MRS 18. Ovo dovodi do priznavanja onoga što je poznato kao ugovorena imovina (potraživanje koje proizilazi iz ugovora o kupcu koje još nije zakonski nastalo) u izveštaju o finansijskom položaju. Ugovoreno sredstvo se amortizuje tokom preostalog trajanja ugovora. Ugovorene obaveze se netiraju sa ugovorenim imovinom na nivou portfolia.

Troškovi provizije koji se isplaćuju indirektnim partnerima ili vlastitim zaposlenima (troškovi za dobijanje ugovora) kapitalizuju se i raspoređuju na procijenjeni period zadržavanja klijenta (2-4 godine). Ovi troškovi se ne prikazuju u bilansu uspjeha kao amortizacija već kao ostali operativni troškovi.

Popusti ili neujednačene cijene transakcija – u slučaju kada mjesečne naknade za istu pruženu uslugu nijesu jednake, prihod od usluge potrebno je ravnomjerno priznati (uprosječiti) kroz period pružanja usluge.

MSFI 15 usklađenja su imala najznačajniji uticaj na mobilne prihode. Područje fiksnih servisa i sistemskih rješenja (ICT) nije značajno pogođeno zbog kontinuiteta u određivanju vremena priznavanja prihoda.

Na prvi dan primjene standarda, ukupna aktiva i akcijski kapital su porasli kao posljedica kapitalizacije ugovorenih sredstava i troškova za ugovore koji nijesu u potpunosti izvršeni.

Ukratko, izvršena su sljedeća prilagođavanja iznosa priznatih u bilansu stanja na dan prve primjene (1. januar 2018. godine):

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

	IAS 18 Knjigovodstvena vrijednost	MSFI 15 Vrednovanje	MSFI 15 Reklasifikacija	MSFI 15 knjigovodstvena vrijednost
	Decembar 31, 2018			Januar 01, 2018
	Eur	Eur	Eur	Eur
Dugoročna potraživanja	11.614.232	-	-	11.614.232
Ugovorena imovina	-	294,052	-	294.052
Troškovi provizije	-	857,211	-	857.211
Porez na dobit	833,281	103.614	-	936.895
Neraspoređena dobit	14,579,431	1,047,650	-	15.627.081

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Sljedeća tabela pokazuje poređenje između finansijskih izvještaja pripremljenih primjenom MSFI 15 i MRS 11 / MRS 18:

Izvještaj o finansijskom položaju

	31. Decembar 2018	31. Decembar 2017	Razlika
	MSFI 15	IAS 11/IAS 18	
	EUR	EUR	EUR
Imovina			
Stalna imovina			
Nematerijalna ulaganja	53,734,472	53,734,472	-
Nekretnine i oprema	74,890,579	74,890,579	-
Dugoročni krediti i ostala imovina	13,050,918	12,201,063	849,855
Ukupna stalna imovina	141,675,969	140,826,114	849,855
Obrtna imovina			
Zalihe	1,650,312	1,650,312	-
Potraživanja od kupaca i ostala imovina	30,106,239	29,082,583	1,023,655
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	8,915,761	8,915,761	-
Ukupna obrtna imovina	40,672,312	39,648,657	1,023,655
UKUPNA IMOVINA	182,348,281	180,474,772	1,873,510
KAPITAL I OBAVEZE			
Objavljeni kapital i rezerve			
Objavljeni akcijski kapital	123,857,700	123,857,700	-
Neraspoređena dobit	17,835,631	16,130,737	1,704,894
Ukupni objavljeni kapital i rezerve	141,693,331	139,988,437	1,704,894
Dugoročne obaveze			
Rezervisanja	576,838	576,838	-
Dugoročne finansijske obaveze	3,083,791	3,083,791	-
Odložene poreske obaveze	2,580,686	2,477,072	103,614
Ukupne dugoročne obaveze	6,241,315	6,137,701	103,614
Kratkoročne obaveze			
Obaveze prema dobavljačima i ostale obaveze	28,724,939	28,724,939	-
Kratkoročne finansijske obaveze	4,675,632	4,675,632	-
Rezervisanja	25,154	25,154	-
Obaveze za porez na dobit	987,910	922,908	65,002
Ukupne kratkoročne obaveze	34,413,635	34,348,633	65,002
Ukupne obaveze	40,654,950	40,486,334	168,616
UKUPNI KAPITAL I OBAVEZE	182,348,281	180,474,772	1,873,510

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Izvjestaj o ukupnoj dobiti

	31. Decembar 2018	31. Decembar 2017	Razlika
	MSFI 15	IAS 11/IAS 18	
	EUR	EUR	EUR
Prihodi	84,246,388	83,783,654	462,734
Ostali poslovni prihodi	828,136	828,136	-
Troškovi zaposlenih	11,969,681	11,969,681	-
Troškovi amortizacije i obezvrijeđenja	22,946,677	22,946,677	-
Troškovi usluga drugih operatera	6,401,883	6,401,883	-
Nabavna vrijednost prodate telekomunikacione opreme	11,602,233	11,602,233	-
Ostali troškovi poslovanja	24,356,205	24,615,717	-259,512
Dobit iz poslovanja	7,797,845	7,075,599	722,246
Finansijski prihodi	711,946	711,946	-
Finansijski rashodi	145,643	145,643	-
Finansijski prihodi-neto	566,303	566,303	-
Dobit prije oporezivanja	8,364,148	7,641,902	722,246
Porez na dobit	1,098,501	1,033,499	65,002
Dobit tekuće godine	7,265,647	6,608,403	657,244

Uticaj uvođenja standarda MSFI 9 i MSFI 15 na neraspoređenu dobit Društva na dan 31. decembra 2017. i 1. januara 2018. godine je sljedeći:

	EUR
Neraspoređena dobit 31. Decembar 2017.	14,579,431
Priznavanje ugovorenih sredstava (imovine)	294,053
Otklanjanje diskontovanih dugoročnih potraživanja	-
Priznavanje troškova provizije	857,211
Priznavanje ugovorenih obaveza	-
Porez na dobit MSFI 15 efekat	-103,614
MSFI 9 efekat	-361,493
Porez na dobit MSFI 9 efekat	32,534
Neraspoređena dobit 1. Januar 2018.	15,298,122

2.1.2. Novi standardi i tumačenja još nijesu usvojeni

Objavljeni su određeni novi standardi i tumačenja koji nijesu obavezni za izvještajni period 31. decembra 2018. godine i nijesu ranije usvojeni od strane Društva. Očekuje se da nijedan od ovih standarda i tumačenja neće imati značajan uticaj na finansijske izvještaje Društva, osim za sljedeći standard:

MSFI 16 Zakupi (na snazi za godišnje periode koja počinju na dan ili nakon 1. januara 2019. godine)

U januaru 2016. godine, Odbor za međunarodne računovodstvene standarde je izdao MSFI 16 "Zakupi". Standard će stupiti na snagu prvi put za finansijske godine koje počinju na dan ili nakon 1. januara 2019. godine. MSFI 16 ima značajan uticaj na finansijske izvještaje Društva, posebno na ukupnu imovinu, na rezultate poslovanja, na gotovinu generisanu iz poslovanja i na prikazivanje finansijskih izvještaja.

Novi propisi utiču na Društvo kao zakupoprimga, posebno u vezi s zakupom prostora za bazne stanice (zemljište, prostor na tornjevima ili površine na krovu), mrežne infrastrukture i zgrada koje se koriste u administrativne ili tehničke svrhe.

Društvo neće primjenjivati novi standard zakupa retrospektivno u potpunosti, već će koristiti odredbe o izuzeću za zakupce, takođe poznate kao modifikovani retrospektivni metod. Prilikom prelaska na MSFI16, obaveze plaćanja iz postojećih operativnih lizinga biće diskontovane koristeći odgovarajuću stopu zaduživanja i priznate kao obaveza lizinga. Imovina sa pravom korišćenja biće iskazana u visini obaveze po osnovu lizinga, korigovana za iznos unaprijed plaćenih ili procijenjenih plaćanja zakupa.

Na osnovu trenutne procjene rukovodstva, Društvo očekuje da prelazak na novi standard ima sljedeće materijalne efekte od 1. januara 2019. godine

- Povećanje ukupne aktive / ukupnog kapitala i obaveza akcionara kao posljedica priznavanja imovine za korišćenje prava u iznosu od 13,5 miliona eura do 16,5 miliona eura
- Očekuje se da će troškovi amortizacije koji su veći za 12 procentnih poena i rashodi za kamate koji su veći za 412 procentnih poena biti iskazani u bilansu uspjeha umjesto troškova zakupa na kraju 2019. godine. U skladu sa tim, kao posljedica primjene standarda, očekuje se poboljšanje EBITDE u 2019. godini u iznosu od 3,0 i 4,5 miliona eura.

Značajne opcije i sredstva ostvaruju se na sljedeći način:

Imovina sa pravom korišćenja i obaveze po osnovu lizinga biće prikazane odvojeno u izvještaju o finansijskoj poziciji.

Zahtjevi MSFI 16 o priznavanju, mjerenju i objavljivanju takođe će se primjenjivati na kratkoročne zajmove i zakupnine zasnovane na imovini male vrijednosti. U ugovorima o zakupu koji sadrže i komponente lizinga i komponente koje se ne iznajmljuju, razlikovat će se ove komponente.

Sveukupno, nova definicija zakupa neće imati materijalni uticaj na Društvo kao zakupodavca.

2.2. Izvještavanje o segmentima

Poslovni segmenti se izvještavaju na način koji je konzistentan sa internim izvještavanjem za potrebe glavnog donosioca poslovnih odluka. Glavni donosilac poslovnih odluka koji je odgovoran za raspodjelu resursa i procjenu rezultata poslovanja poslovnih segmenata je identifikovan kao Izvršni direktor koji donosi strateške i poslovne odluke čiji finansijski uticaj na godišnjem nivou ne prelazi 500.000 eura (osim u slučajevima izuzetaka kao što su ugovori sa korisnicima telekomunikacionih i povezanih usluga i sl.) dok poslovne odluke sa finansijskim uticajem iznad 500,000 eura donosi Odbor direktora. Izvršni

direktor je formirao Menadžment komitet, savjetodavni organ, čiji su članovi direktori sektora u Crnogorskom Telekomu. Posljedično, u Crnogorskom Telekomu ne postoje segmenti koji se mogu identifikovati jer se sve relevantne odluke donose na nivou Društva.

2.3. Preračunavanje stranih valuta

Zvanična valuta u Crnoj Gori i funkcionalna valuta Crnogorskog Telekoma je Euro (EUR).

Transakcije u stranoj valuti se preračunavaju u funkcionalnu valutu primjenom deviznih kurseva važećih na dan transakcije. Pozitivne i negativne kursne razlike nastale iz izmirenja takvih transakcija i iz preračuna monetarnih sredstava i obaveza izraženih u stranim valutama na kraju godine, iskazane su u okviru finansijskih prihoda/(rashoda) u izvještaju o ukupnom rezultatu.

2.4. Nefinansijska sredstva

2.4.1 Nekretnine i oprema

Nekretnine i oprema Društva iskazani su po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za akumuliranu ispravku vrijednosti i trošak po osnovu obezvrjeđenja.

Nabavna vrijednost nekretnine i opreme se sastoji od nabavne vrijednosti sredstva, uključujući uvozne dažbine i povezane takse, svih direktno povezanih troškova (uključujući polaganje kablova do prostorija pretplatnika, troškove neophodne za puštanje u rad datog sredstva, troškove pozajmljivanja) umanjene za eventualne popuste kao i troškove stavljanja sredstva van upotrebe ukoliko je neophodno. Trošak takođe uključuje i interno generisani rad za pojedine stavke nekretnina i opreme.

Naknadni troškovi se uključuju u nabavnu vrijednost sredstva ili se priznaju kao posebno sredstvo, u zavisnosti od toga što je primjenljivo, samo kada postoji vjerovatnoća da će Društvo u budućnosti imati ekonomsku korist od tog sredstva i ako se njegova vrijednost može pouzdano utvrditi. Svi drugi troškovi tekućeg održavanja terete bilans uspjeha perioda u kome su nastali.

Dobici i gubici po osnovu otuđenja sredstva utvrđuju se kao razlika između novčanog priliva i knjigovodstvene vrijednosti i iskazuju se u bilansu uspjeha u okviru 'Ostalih poslovnih prihoda i/(rashoda)'.

Nekretnine i oprema u pripremi obuhvataju rad trećih lica kao i interno generisani rad za nekretnine i opremu koja još nijesu završena. Ova stavka uključuje ulaganja izvršena (ali ne i završena) u tekućoj i/ili prethodnoj finansijskoj godini. Po kompletiranju ovih sredstava, odnosno iznosi iskazani kao dati avansi ili nekretnine i oprema u pripremi se priznaju kao nekretnine i oprema.

Kada sredstva u sebi sadrže elemente i materijalne i nematerijalne imovine, u odabiru računovodstvenog tretmana u skladu sa MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema ili MRS 38 Nematerijalna ulaganja, rukovodstvo procjenjuje koji je element značajniji za sredstvo i u zavisnosti od toga vrši klasifikaciju.

Zemljište se ne amortizuje. Amortizacija drugih sredstava se obračunava primjenom proporcionalne metode kako bi se rasporedila njihova nabavna vrijednost do njihove rezidualne vrijednosti tokom njihovog procijenjenog vijeka trajanja, kao što slijedi:

Glavne grupe nekretnina i opreme	Procijenjeni korisni vijek (godina)
Zgrade	40
Mjesne mreže	20
Optički kabl	20
Prenosni sistemi i oprema za prenos	10
Telefonska centrala sa pripadajućom opremom	7
Ruteri i prekidači	5-8
Mipnet telekomunikaciona oprema	5-6
Računari i računarska oprema	3-4

Rezidualna vrijednost i korisni vijek upotrebe sredstva se revidiraju, i po potrebi koriguju, na datum svakog bilansa stanja.

Knjigovodstvena vrijednost sredstva svodi se odmah na njegovu nadoknadivu vrijednost ukoliko je knjigovodstvena vrijednost veća od njegove procijenjene nadoknadive vrijednosti.

2.4.2 Nematerijalna ulaganja

a) Goodwill

Goodwill nastaje po osnovu biznis kombinacija i predstavlja višak novčane vrijednosti koji se prenosi kroz učešće tj. udio Društva u neto fer vrijednosti identifikovanih sredstava, obaveza i potencijalnih obaveza stečenog zavisnog pravnog lica. Društvo je prepoznalo goodwill prilikom sticanja zavisnog pravnog lica Internet Crna Gora d.o.o., 7. marta. 2005. godine koji je naknadno pripojen Društvu. Provjera umanjena vrijednosti goodwill-a vrši se jednom godišnje ili češće ukoliko događaji ili izmijenjene okolnosti ukažu na eventualno postojanje umanjena vrijednosti. Metodologija obračuna umanjena vrijednosti je detaljnije opisana u Napomeni 4b.

b) Licence

Troškovi u vezi sa sticanjem dugoročnih licenci za frekvencije se kapitalizuju. Korisni vijek upotrebe licenci određen je na osnovu osnovnog sporazuma i amortizuje se pravolinijski u periodu od dostupnosti za komercijalnu upotrebu do isteka inicijalne licence. Periodi obnavljanja ugovora su uzeti u obzir prilikom inicijalnog određivanja korisnog vijeka samo u slučaju da je izvjesno da će uslovi u novom ugovoru ostati nepromijenjeni bez značajnih troškova.

Sadašnja vrijednost budućih godišnjih plaćanja koja se odnose na prava korišćenja se takođe kapitalizuju ako su kriterijumi priznavanja licence na koju se plaćanje odnosi ispunjeni (kriterijum identifikacije, kontrole, vjerovatnih budućih ekonomskih benefita, pouzdana mjerljivost troškova). U suprotnom se priznaju kao troškovi poslovanja u godini u kojoj je nastala obaveza plaćanja.

c) Kompjuterski softveri

Zasebno stečeni softveri iskazuju se po istorijskoj nabavnoj vrijednosti. Softveri imaju ograničen vijek trajanja i iskazuju se po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za akumuliranu ispravku vrijednosti.

Stečene licence za računarski softver kapitalizuju se u iznosu troškova nastalih po osnovu sticanja i stavljanja u upotrebu odnosnog softvera. Ovi troškovi se amortizuju tokom njihovog procijenjenog vijeka upotrebe.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Troškovi vezani za održavanje kompjuterskog softvera priznaju se kao trošak u trenutku nastanka. Troškovi razvoja koji se mogu direktno pripisati dizajniranju i testiranju prepoznatljivih i jedinstvenih softverskih proizvoda koje kontroliše Društvo, priznaju se kao nematerijalna imovina kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- tehnički je moguće kompletirati softverski proizvod tako da bude dostupan za upotrebu;
- rukovodstvo namjerava da kompletira softverski proizvod i da ga koristi ili prodaje;
- postoji mogućnost korišćenja ili prodaje softverskog proizvoda;
- može se pokazati kako će softverski proizvod generisati moguće buduće ekonomske koristi;
- na raspolaganju su adekvatni tehnički, finansijski i drugi resursi za završetak razvoja i za korišćenje ili prodaju softverskog proizvoda; i
- trošak koji se može pripisati softverskom proizvodu tokom njegovog razvoja može se pouzdano izmjeriti.

Troškovi koji se mogu direktno povezati sa softverom se kapitalizuju i priznaju kao njegov dio uključujući troškove razvoja od strane zaposlenih kao i adekvatan procijenat fiksnih troškova. Troškovi vezani za održavanje kompjuterskih softverskih programa priznaju se kao trošak u periodu u kome nastanu.

Ostali troškovi razvoja koji ne ispunjavaju ove kriterijume priznaju se kao trošak u trenutku nastanka. Troškovi razvoja koji su prethodno priznati kao trošak ne priznaju se kao sredstvo u narednom periodu.

d) Prava na distribuciju

Društvo priznaje troškove sticanja prava na distribuciju kao nematerijalnu imovinu na početku trajanja ugovora. Društvo je utvrdilo sljedeće uslove koji moraju biti ispunjeni kako bi se ugovori sa pružiocima prava na distribuciju mogli priznati kao nematerijalna imovina: trajanje ugovora mora biti duže od godinu dana, trošak je određen ili odrediv, ugovorna prava moraju biti trajna i troškovi iz ugovora su neizbježni. Priznata imovina po tim ugovorima se amortizuje tokom trajanja ugovora. Ugovori prava na distribuciju koji ne zadovoljavaju kriterijume za kapitalizaciju priznaju se kao trošak i prikazani su unutar ostalih troškova.

Amortizacija nematerijalne imovine, osim goodwilla, se obračunava po linearnoj metodi od trenutka kada su sredstva stavljena u funkciju i primjenjuje se u toku ekonomskog vijeka trajanja sredstava kao što slijedi:

Nematerijalna ulaganja	Korisni vijek (godina)
Telekomunikaciona licenca - (obavljanje javnih fiksnih komunikacionih usluga)	25
Telekomunikaciona licenca - (obavljanje međunarodnog saobraćaja)	23
IPTV licenca	10
Licenca za mobilnu telefoniju	15
3G-4G licenca	15
Internet mreža	10
Kupljeni softveri	5-10
Softveri, pravo na distribuciju i ostala nematerijalna ulaganja	2-5 ili u skladu sa trajanjem ugovora

2.4.3. Umanjenje vrijednosti nefinansijskih sredstava

Sredstva sa neograničenim korisnim vijekom upotrebe ne podliježu amortizaciji i testiraju se na umanjenje vrijednosti jednom godišnje. Za sredstva koja podliježu amortizaciji provjera da li je došlo do umanjenja njihove vrijednosti vrši se kada događaji ili izmijenjene okolnosti ukažu da knjigovodstvena vrijednost možda neće biti nadoknadiva. Gubitak zbog umanjenja vrijednosti se priznaje u visini iznosa za koji je knjigovodstvena vrijednost sredstva veća od njegove nadoknadive vrijednosti. Nadoknadiva vrijednost je vrijednost veća od fer vrijednosti sredstva umanjene za troškove prodaje i vrijednosti u upotrebi. Za svrhu procjene umanjenja vrijednosti, sredstva se grupišu na najnižim nivoima na kojima mogu da se utvrde odvojeni prepoznatljivi novčani tokovi (jedinice koje generišu gotovinu). Nefinansijska sredstva, osim goodwill-a, kod kojih je došlo do umanjenja vrijednosti revidiraju se na svaki datum izvještavanja zbog mogućeg ukidanja efekata umanjenja vrijednosti.

Rukovodstvo godišnje vrši procjenu da li postoje pokazatelji umanjenja vrijednosti. Nijesu identifikovani pokazatelji umanjenja vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme i nematerijalne imovine na dan i za godinu završenu 31. decembra 2018.

2.5. Finansijska sredstva

Sva sredstva se klasifikuju i mjere kako je opisano u nastavku:

Kategorija mjerenja

Kratkotrajna imovina

Novac i novčani ekvivalenti (depoziti...)
Potraživanja od kupaca i ostala imovina
Dati krediti i ostala potraživanja

Amortizirani trošak/Raspoloživo za prodaju
Amortizirani trošak/Raspoloživo za prodaju
Amortizirani trošak/Raspoloživo za prodaju

Dugotrajna imovina

Potraživanja od kupaca i ostala imovina
Dati krediti i ostala potraživanja

Amortizirani trošak/Raspoloživo za prodaju
Amortizirani trošak/Raspoloživo za prodaju

Sva sredstva se klasifikuju i mjere kako je opisano u nastavku:

Poslovni model odražava način na koji Društvo upravlja imovinom u cilju generisanja novčanih tokova - bez obzira da li je cilj Društva: (i) isključivo prikupljanje ugovornih novčanih tokova od imovine ("držati radi naplate ugovornih novčanih tokova"), ili (ii) da sakupi i ugovorne novčane tokove i novčane tokove koji proizilaze iz prodaje imovine ("držati radi naplate ugovornih novčanih tokova i prodavati") ili, ako nijedna od (i) i (ii) nije primenljiva, finansijska sredstva su klasifikovana kao dio "drugog poslovnog modela i mjeren na FVTPL.

Dužnički instrumenti

Za mjerenje dužničkih instrumenata važno je koji poslovni model se odnosi na svaki od njih, i da li imaju karakteristike običnog zajma, tj. Da li njihovi novčani tokovi čine isključivo kamatu i glavicu. Ako imaju ove karakteristike i ako se ne prodaju po poslovnom modelu, ali se drže do dospeljeća, moraju se mjeriti po amortiziranoj vrijednosti. Ako poslovni model ima za cilj prodaju i djelimično držanje takvih instrumenata, oni se mjere po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit uz naknadnu reklasifikaciju u račun dobiti i gubitka. U svim drugim slučajevima, finansijska sredstva se mjere po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka.

Potraživanja koja se prodaju Agenciji za naplatu kao način naplate prvobitno se smatraju poslovnim modelom koji se drži za naplatu i stoga se mjere po amortizovanoj vrijednosti s obzirom da je CT prvobitno imao kreditni rizik, a SPPI test je ispunjen.

Prebijanje finansijskih instrumenata

Finansijska sredstva i obaveze kao što su potraživanja i obaveze od roaminga se prebijaju a neto iznos se izvještava u bilansu stanja kada postoji zakonski osnov za prebijanje priznatih iznosa i kada

postoji namjera da se obaveze poravnaju na neto osnovi, ili da se istovremeno realizuju sredstva i izmire obaveze.

2.6. Zalihe

Zalihe se vrednuju po nižoj od nabavne vrijednosti i neto prodajne vrijednosti. Nabavna vrijednost podrazumijeva sve troškove nabavke i ostale troškove koje podrazumijevaju dovođenje zaliha u upotrebno stanje. Neto prodajna vrijednost je cijena po kojoj zalihe mogu biti prodane u normalnim uslovima poslovanja, nakon umanjena cijene za troškove prodaje.

Mobilni telefoni se često prodaju za vrijednost nižu od nabavne što je povezano sa promotivnim aktivnostima, u cilju dobijanja novih pretplatnika. Takav gubitak na prodaji opreme se priznaje samo u slučajevima ukoliko nabavna vrijednost prodatih mobilnih telefona dostigne iznos prihoda alociranih na mobilne telefone.

2.7. Akcijski kapital

Obične akcije se klasifikuju kao kapital.

2.8. Dividende

Obaveze za dividende akcionarima Društva i manjinskim interesima se evidentiraju kao obaveze i odbitna stavka kapitala (zadržane dobiti) u finansijskim izvještajima Društva, u onom periodu u kom je isplata dividendi odobrena od strane akcionara.

2.9. Odloženi porez i tekući porez na dobit

Troškovi poreza za period uključuju tekući i odloženi porez. Porez se priznaje u bilansu uspjeha, osim u slučajevima kada je priznat u ostalom sveobuhvatnom prihodu.

Tekući porez na dobit se obračunava u skladu sa usvojenom poreskom regulativom na dan sastavljanja Izvještaja o Finansijskom položaju. Rukovodstvo periodično procjenjuje poreske pozicije sa osvrtom na situacije definisane usvojenom poreskom regulativom i gdje ima osnova Rukovodstvo određuje rezervisanja za iznose koje očekuje da će platiti Poreskoj upravi.

Odloženi porez na dobit je obezbijeđen u potpunosti, korišćenjem metoda obaveze, koji se usredsređuje na privremene razlike koje se pojavljuju između poreske osnovice dijela imovine ili obaveza i njihovih knjigovodstvenih iznosa u finansijskim izvještajima. Odloženi porez na dobit se određuje korišćenjem poreskih stopa (i zakonima koji regulišu porez na dobit) koje su u primjeni ili za koje se očekuje da će biti u primjeni u periodu kada se sredstvo realizuje ili obaveza izmiruje.

Odložena sredstva i obaveze po osnovu poreza na dobit se prebijaju u slučajevima gdje je postajalo zakonsko pravo na netiranje tekućih poreskih sredstava i tekućih poreskih obaveza i kada se odložena poreska sredstva i obaveze odnose na porez na dobit obračunat od strane istih poreskih organa.

2.10 Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja Društva uključuju poreze na nekretnine, doprinose na teret poslodavca po osnovu zarada, kao i razne ostale poreze i doprinose plaćene na osnovu republičkih i opštinskih propisa.

2.11. Naknade zaposlenima

a) Kratkoročne naknade zaposlenima

Kratkoročne naknade zaposlenima se priznaju kao tekući rashod u periodu kada su zaposleni obavljali svoje usluge. To uključuje plate, doprinose za socijalno osiguranje, bonuse, plaćeni odmor, i druge beneficije i ostale poreske nadoknade. Uplate definisanom penzionom Fondu priznaju se kao rashod u periodu u kojem su ostvareni od strane zaposlenog.

b) Porezi i doprinosi za obezbjeđenje socijalne sigurnosti zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori, Društvo je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima, kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. Društvo je takođe, obavezno da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih, u ime zaposlenih, uplati fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose i priznaju se u okviru Troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda. Društvo nema daljih obaveza, po ovim osnovama, prema zaposlenima osim mjesečne uplate doprinosa državnom fondu.

Društvo nema pravne ili izvedene obaveze da plaća druge doprinose ukoliko državni penzioni fond ne posjeduje dovoljno sredstava da isplati nadoknade svim zaposlenima koje su vezane za njihov radni vijek u tekućem ili ranijim periodima.

c) Otpremnine za odlazak u penziju

U skladu sa kolektivnim ugovorom u okviru Društva, Crnogorski Telekom isplaćuje zaposlenom otpremninu prilikom odlaska u penziju u visini 10 najnižih cijena rada kod Društva. Otpremnina se isplaćuje na dan odlaska u penziju, a najkasnije u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa. Uslovi za odlazak u penziju regulisani su Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju pri čemu je Zakonom o radu propisano da zaposlenom radni odnos prestaje po sili zakona kad zaposleni navrši 67 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, ako se poslodavac i zaposleni drukčije ne sporazumiju.

Definisana obaveza isplate naknada po osnovu otpremnina obračunava se godišnje od strane nezavisnog ovlašćenog aktuara korišćenjem metoda projektovanih jedinica kreditiranja (napomena 4.f). Aktuarski dobiti i gubici proistekli iz prethodnih korekcija i promjena u aktuarskim očekivanjima se priznaju u kapitalu u okviru ostalog sveobuhvatnog prihoda u periodu u kome su nastali. Troškovi naknada zaposlenih stečenih po osnovu izvršenog rada se priznaju kao trošak u vrijeme koje je ranije od sljedećih datuma:

- i. u trenutku izmjene plana, ili
- ii. kada Društvo priznaje troškove vezane za restrukturiranje ili otpremnine

d) Jubilarne nagrade

U skladu sa kolektivnim ugovorom u okviru Društva, Crnogorski Telekom je u obavezi da isplati između 3 i 9 najnižih cijena rada kod Društva po osnovu jubilarnih nagrada za rad ostvaren u društvu. Broj najnižih cijena rada po osnovu jubilarnih nagrada u zavisnosti od godina radnog staža zaposlenih u društvu prikazan je u sljedećoj tabeli:

Godine radnog staža u Društvu	Broj najnižih cijena rada
10	3
20	5
30	7
39	9

Obaveze po osnovu jubilarnih nagrada se obračunavaju na isti način kao definisani planovi beneficija, osim za aktuarske dobitke i gubitke proistekle iz jubilarnih plaćanja, kao i troškovi naknada zaposlenih stečenih po osnovu izvršenog rada se priznaju direktno u izvještaju o ukupnom rezultatu u periodu u kojem su nastali.

e) Stambeni krediti

Stambeni krediti predstavljaju dugoročne kredite odobrene zaposlenima za stambene potrebe. Priznavanje i klasifikacija stambenih kredita su opisani u Napomeni 2.7 Finansijska sredstva.

f) Otpremnine za prestanak radnog odnosa

Otpremnine za prestanak radnog odnosa dospijevaju za isplatu kada Društvo okonča radni odnos zaposlenog prije datuma ispunjavanja uslova za dobijanje otpremnine za odlazak u penziju ili kada zaposleni prihvati u bilo koje vrijeme da mu dobrovoljno prestane radni odnos u zamjenu za isplatu otpremnine. Društvo priznaje otpremnine za prestanak radnog odnosa, kada je odlučeno da se raskine ugovor o radu sa postojećim zaposlenim na osnovu detaljnog formalnog plana bez mogućnosti povratka na posao ili u slučaju kada je potrebno obezbijediti otpremnine za prestanak radnog odnosa kao rezultat ponude zaposlenima napravljene kako bi se ohrabrio dobrovoljni prestanak radnog mjesta. Naknade koje dospijevaju nakon više od 12 mjeseci nakon datuma Izvještaja o finansijskom položaju se diskontuju i svode na njihovu sadašnju vrijednost. Otpremnine su obračunate na osnovu posebnih uslova sadržanih u detaljnom formalnom planu koji je komuniciran zaposlenima.

g) Program varijabilnih bonusa

Takođe tokom 2011. godine Društvo je pokrenulo Var II program za viši menadžment na period od 4 godine. Rezervisanje se obračunava na osnovu vjerovatnoće ostvarenja ciljeva. Na početku plana svakom učesniku je ponuđen bonus. Ovaj bonus će biti isplaćen na kraju perioda u zavisnosti od ostvarenja fiksno postavljenih ciljeva. Ovaj program je nastavljen u 2012, 2013 i 2014. godini na takođe 4 godine po istim uslovima.

Kompanija je 2015. godine uvela četvorogodišnji LTI program za viši menadžment. Bonus će biti isplaćen na kraju perioda, u zavisnosti od prethodno definisanih ciljeva.

2.12 Obaveze iz poslovanja i ostale obaveze

Obaveze prema dobavljačima se u momentu inicijalnog priznavanja iskazuju po fer vrijednosti, a kasnije se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem efektivne kamatne stope. Amortizovana vrijednost obaveza prema dobavljačima je jednaka njihovoj fer vrijednosti, uslijed kratkog roka dospjeća.

2.13. Rezervisanja i potencijalne obaveze

Rezervisanja se priznaju i vrše kada Društvo ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja, kada je vjerovatno da će odliv resursa koji stvaraju ekonomske dobiti biti potreban da se izmiri obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja se ne priznaju za

buduće poslovne gubitke.

Rezervisanja se odmjeravaju po sadašnjoj vrijednosti izdataka koji će nastati kada se takve obaveze izmire korišćenjem stope prije oporezivanja koja odražava tekuće tržišne procjene vremenske vrijednosti novca i rizika specifičnih za obavezu. Povećanje rezervisanja uslijed isteka vremena priznaje se kao rashod po osnovu kamata.

Troškovi rezervisanja se priznaju u bilansu uspjeha u liniji procijenjenih troškova. Kada je rezervisanje neiskorišćeno, ono se otpušta na teret iste pozicije bilansa uspjeha za koju je originalno napravljeno. Rezervisanja za obaveze koje se očekuju da će se desiti u stranoj valuti se priznaju u izvještajnoj valuti po važećem kursu, dok se promjene na rezervisanjima pod uticajem promjene kursa priznaju na teret Ostalih finansijskih troškova u neto iznosu.

Potencijalna obaveza je obaveza koja proizilazi iz prošlih događaja i čije će postojanje biti potvrđeno kroz dešavanje ili nedešavanje jednog ili više nesigurnih događaja koji nijesu u potpunosti pod kontrolom Društva; ili tekuća obaveza koja proizilazi iz prošlih događaja ali nije prepoznata jer nije vjerovatno da će odliv sredstava biti potreban da riješi obavezu ili iznos obaveze ne može biti pouzdano izmjeren. Nema rezervisanja po pitanju potencijalnih obaveza.

2.14. Prihodi

a) Priznavanje prihoda

Prihodi nastaju tokom redovnog poslovanja Društva.

Model od pet koraka koji se primjenjuje za priznavanje prihoda od ugovora sa klijentima je:

Korak 1: Identifikujte ugovor (e) sa klijentom

Korak 2: Identifikujte obaveze izvršenja u ugovoru

Korak 3: Odredite cijenu transakcije

Korak 4: Rasporedite cijenu transakcije na obaveze izvršenja u ugovoru

Korak 5: Priznavanje prihoda kada (ili kao) subjekt ispunjava obavezu izvršenja

Prihodi se priznaju za svaku pojedinačnu obavezu u ugovoru u visini cijene transakcije. Cijena transakcije je iznos naknade u ugovoru na koji Društvo očekuje da ima pravo u zamjenu za prenos obećane robe ili usluga kupcu. Za ugovore koji sadrže više od jedne obaveze izvršenja (aranžmani sa višestrukim elementima), kompanija raspoređuje cijenu transakcije na te obaveze izvršenja na relativnoj bazi pojedinačne prodajne cijene. Samostalna prodajna cijena (SSP) je cijena po kojoj bi Kompanija prodala obećanu robu ili uslugu odvojeno kupcu.

Raspodjela na osnovu relativne samostalne prodajne cijene vrši se na sljedeći način: Prvo, samostalna prodajna cijena obaveze izvršenja podijeljena je sa zbirom pojedinačnih prodajnih cijena svih obaveza izvršenja. Ovaj odnos se tada množi sa cijenom transakcije. Rezultat je relativna samostalna prodajna cijena.

Prihodi se priznaju kada su obaveze izvršenja zadovoljene prenošenjem kontrole obećane robe ili usluge na kupca. Kontrola dobra (npr. Prodaja opreme) prenosi se kada se roba isporuči kupcu, kupac ima punu diskreciju u odnosu na robu i ne postoji neispunjena obaveza koja bi mogla uticati na kupčevo

prihvatanje robe. Isporuka se vrši kada je roba otpremljena na određenu lokaciju, a rizici zastarjelosti i gubitka su prenešeni na kupca. Kontrola dobra se obično prenosi u trenutku.

Kontrola usluga (npr. Prodaja telekomunikacionih usluga, usluga održavanja, prodaje licenci itd.) prenosi se tokom vremena ili u određenom trenutku, što utiče na evidentiranje prihoda. Prihodi od pružanja usluga priznaju se u obračunskom periodu u kojem su usluge pružene. Prihodi od prodaje opreme priznaju se u određenom trenutku, dok se prihodi od prodaje usluga priznaju tokom vremena.

Dugoročna potraživanja klijenata (npr. od prodaje terminalne opreme na rate), ugovorena imovina ili ugovorene obaveze treba da se priznaju po sadašnjoj vrijednosti ako je finansijska komponenta značajnija u odnosu na ukupnu vrijednost ugovora (tj. uključujući one servisne obaveze koje ne sadrže finansijsku komponentu). Društvo koristi opciju da ne razmatra značajnu finansijsku komponentu ako je maksimalni period između isporuke robe ili pružanja usluge i plaćanja od strane klijenta godinu dana ili manje.

U Društvu se MSFI 15 primjenjuje na portfolije ugovora kao i na pojedinačne ugovore. Standard se primjenjuje na portfolije ugovora za proizvode masovnog tržišta.

Portfoliji su definisani u okviru svakog relevantnog poslovnog područja i postavljeni su na osnovu zajedničkih zahtjeva za prilagođavanje za pojedinačne ugovore.

Pristup se zasniva na razlici između prihoda MSFI 15 i prihoda od fakturisanja. U ovom procesu, iznosi fakturisani klijentu (prihodi od fakturisanja) prvo se knjiže kao prihod, a u narednom koraku se izračunavaju i knjiže iznosi ispravki da bi se ispunili prihodi po MSFI 15. Da bi se evidentirali iznosi za podešavanje, definišu se odgovarajuće funkcije prilagođavanja za sva relevantna i materijalna pitanja.

Nasuprot utvrđivanju MSFI 15 na nivou ugovora, više prosuđivanja (statistika zasnovana na istorijskim informacijama i iskustvu) moralo je biti primijenjeno u pristupu portfoliju kako bi se odražavalo ponašanje ugovora od nastanka ugovora tokom trajanja ugovora. Najrelevantnija prosuđivanja uključuju:

- ispravka vrijednosti ugovornog sredstva zbog ranog raskida ugovora i naplate penala, zavisno od portfolija / grupe potrošača.
- ispravka vrijednosti ugovornog sredstva zbog neplaćanja (odnos sa MSFI 9), u zavisnosti od portfolija / grupe potrošača
- budžet za korišćenje telefona je linearan u narednih 12 mjeseci nakon početka ugovora

2.15. Lizing

2.15.1. Troškovi operativnog zakupa

Operativni zakup predstavlja zakup u kojem su značajan dio rizika i koristi povezani sa vlasništvom zadržani od strane zakupodavca. Troškovi zakupa najvećim dijelom se odnose na zakup interneta, vodova, poslovnog i skladišnog prostora i ostalih troškova zakupa. Troškovi zakupa iskazani su u izvještaju o ukupnom rezultatu u stvarno nastalim iznosima, primjenom proporcionalne metode, tokom trajanja ugovora o zakupu.

2.15.2. Finansijski lizing

Društvo kao Zakupac - Iznajmljivanje nekretnina, postrojenja i opreme u kojima Društvo preuzima suštinski sve rizike i koristi koji proizilaze iz vlasništva sredstva klasifikuje se kao finansijski lizing. Finansijski lizing se priznaje po fer vrijednosti imovine ili ukoliko je niže po sadašnjoj vrijednosti procijenjenih budućih minimalnih rata. Svaka lizing isplata se alokira između finansijske obaveze i

rashoda kamata da bi se dostigla ugovorena kamatna stopa preostalih finansijskih obaveza. Obaveze po osnovu finansijskog lizinga umanjene za finansijske nadoknade su uključene u Izvještaj o finansijskom položaju (Ostale finansijske obaveze). Dio lizinga koji se odnosi na plaćanja kamata se uključuje u dobit tekuće godine (Rashodi kamata) tokom perioda trajanja lizinga. Nekretnine, postrojenja i oprema kupljeni po osnovu finansijskog lizinga se amortizuju tokom ugovora kraće od trajanja lizinga ili vijeka trajanja imovine.

Društvo kao Zakupodavac - Zakup je sporazum po kome zakupodavac prenosi na zakupca pravo korišćenja sredstva tokom dogovorenog vremenskog perioda u zamjenu za jedno ili više plaćanja. Kada se sredstva daju u zakup po osnovu finansijskog zakupa, sadašnja vrijednost plaćenih zakupnina se priznaje kao potraživanje. Razlika između bruto iznosa potraživanja i sadašnje vrijednosti potraživanja se iskazuje kao nezarađeni finansijski prihod. Prihod od zakupa se priznaje tokom perioda trajanja zakupa primjenom metode neto ulaganja koja odražava konstantnu periodičnu stopu povraćaja. Kada je sredstvo dato u operativni zakup to sredstvo se iskazuje u bilansu stanja zavisno od vrste sredstva. Prihod od zakupnine priznaje se na proporcionalnoj osnovi tokom perioda trajanja zakupa.

2.15.3. Neotuđivo pravo korišćenja optičkog kabl – Dark fiber

Ugovori kojima su regulisana prava na korišćenje posebnog dark fibera su zakupi koji prenose pravo korišćenja specifične mrežne imovine, sa ekskluzivnim pravom korišćenja izuzimajući ostale operatere, uključujući i Crnogorski Telekom.

Plaćanja za korišćenje dark fajbera je urađeno unaprijed i nije varijabilno u zavisnosti od stvarnog korišćenja od strane kupca. Priznavanje se vrši na osnovu neto iznosa koji isključuje pripadajuće troškove kao prihod od dugoročnog zakupa dark fajbera, tj kao priznato neotuđivo pravo korišćenja optičkog vlakna u slučaju kada je Društvo zakupac.

Sadašnja vrijednost dark fajbera je isknižena iz sredstava društva u istom trenutku kada je prihod priznat.

U slučajevima kada je Društvo zakupac, sadašnja vrijednost dark fibera je jednaka inicijalnoj vrijednosti umanjenoj za amortizovanu vrijednost. Amortizacija se vrši proporcionalnom metodom, pri čemu je vijek upotrebe definisan trajanjem ugovora o neotuđivom pravu korišćenja optičkog kabl.

U slučajevima kada je Društvo zakupac, sadašnja vrijednost dark fajbera je jednaka brutoknjigovodstvenoj vrijednosti umanjenoj za iznos amortizacije. Amortizacija se obračunava proporcionalnom metodom pri čemu je korisni vijek upotrebe definisan dužinom trajanja ugovora na neotuđivo pravo korišćenja optičkog vlakna.

2.16. Prihodi/rashodi od kamata

Prihodi i rashodi po osnovu kamata knjiže se u korist Izvještaja o sveobuhvatnom prihodu obračunskog perioda na koji se odnose, korišćenjem metode efektivne kamatne stope.

3. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM

3.1 Faktori finansijskog rizika

Poslovne aktivnosti Društva izlažu Društvo različitim finansijskim rizicima, uključujući kreditni rizik, rizik likvidnosti, rizik promjene deviznih kurseva i rizik kamatnih stopa. Društvo ne koristi derivativne finansijske instrumente niti bilo koje druge instrumente obezbeđenja od ovih rizika.

Crnogorski Telekom kao cjelina i njegovi sastavni organizacioni djelovi su obavezni da kreiraju procjene rizika u skladu sa kompanijskom Direktivom o upravljanju rizicima. Svi odgovorni u kompaniji su obavezni da izvještavaju o novim rizicima u skladu sa dinamikom njihovog nastajanja, kao i o značajnim promjenama postojećih, identifikovanih, rizika.

3.2 Kreditni rizik

Kreditni rizik se odnosi na gotovinu i gotovinske ekvivalente, depozite kod banaka, i na kreditnu izloženost korisnicima. Kreditni rizik predstavlja rizik da će jedna ugovorna strana izazvati finansijski gubitak drugoj strani, jer neće uspjeti da ispuní svoje obaveze.

Principi upravljanja kreditnim rizikom usaglašeni su sa politikom rizika matične kompanije Društva. Da bi izbjegli značajnu koncentraciju kreditnog rizika, kratkoročni plasmani su plasirani u različitim bankama. Banke se biraju na osnovu: vrijednosti ukupne aktive, tržišnog učešća, kreditnog rejtinga kod Moody i S&P, i sigurnosti fondova. Svi depoziti su investirani kod banaka sa minimalnim kreditnim rejtingom BBB+. Rukovodstvo Društva vjeruje da je adekvatno procijenilo nadoknadivost kompanijskih depozita položenih kod banaka. Upravljanje kreditnim rizikom uključuje sastavljanje detaljnih mjesečnih izvještaja o upravljanju sredstvima koji se podnose višem rukovodstvu sa svim neophodnim podacima o gotovini i kratkoročnim plasmanima.

Kada je u pitanju izloženost kreditnom riziku od kupaca, Društvo nema značajnu koncentraciju kreditnog rizika iz razloga što je diversifikovalo bazu kupaca.

Društvo nadalje ograničava rizik kroz skraćeni kreditni period (fakture su dospjele za plaćanje u roku od 15 dana) dok je segmentni pristup naplativosti postavljen u različitim vremenskim intervalima. Kreditni rizik koji proističe od pojedinačnog pretplatnika je limitiran na 4 mjeseca. Prinudna naplata se pokreće za kašnjenja preko 215 dana (fizička lica) i 180 dana (pravna lica).

Rukovodstvo prati izloženost kreditnom riziku na mjesečnom nivou. Potraživanja iz poslovnih odnosa se vrijednosno usklađuju u zavisnosti od starosne strukture. Potraživanja starija od 24 mjeseca su u potpunosti pokrivena. Kreditni rizik koji proizilazi iz transakcija sa Hrvatskim Telekomom, Deutsche Telekomom i ostalim članicama grupe je minimalan i za njih nije obračunata ispravka. Takođe kreditni rizik koji je vezan za strana potraživanja koja proističu iz interkonekcionih i roaming transakcija je minimalan zato što su dospjeli iznosi i potraživanja od interkonekcije i roaminga prikazani neto gdje postoji pravo međusobnog prebijanja.

Za one stambene kredite gdje Društvo ne posjeduje hipoteku nad nepokretnosti kao sredstvo obezbjeđenja, dospjela potraživanja su u potpunosti ispravljena. Kod potraživanja od opština Društvo obračunava ispravku vrijednosti na bazi prethodnog iskustva i očekivanih budućih priliva. Naplata potraživanja od Vlade Crne Gore se takođe prati na mjesečnom nivou. Sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine, maksimalna izloženost kreditnom riziku koja proizilazi iz potraživanja iz poslovnih odnosa i ostalih potraživanja iznosi EUR 27,487 hiljada (2017: EUR 34,313 hiljada).

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

3.3 Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja rizik da preduzeće neće uspjeti da ispunji svoje obaveze vezane za finansijske obaveze.

Trezor vrši monitoring na nedjeljnom nivou pozicija likvidnosti Društva i izvještava Finansijskom direktoru mjesečno. Rizik likvidnosti menadžment održava na osnovu visokog iznosa gotovine i gotovinskih ekvivalenata kao i bankarskih depozita. Dospjeće svih obaveza je manje od godinu dana, osim za dio dugoročnih obaveza koje se tiču TV Content-a, iznos 3,083,719 EUR, koje dospijevaju u periodu 24-36 mjeseci, u zavisnosti na koji period je ugovor potpisan.

3.4 Valutni rizik

Društvo je izloženo limitiranim rizicima deviznih valuta, najviše u dijelu Specijalnih prava vučenja i US dolara, korišćenih za obračun dijela međunarodnih prihoda i rashoda po osnovu ostvarenog telekomunikacionog saobraćaja.

U tabeli ispod sumirana je valutna podjela sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine:

	USD	SDR	GBP	EUR	Ukupno
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	30,424	-	-	7,894,939	7,925,363
Kratkoročni plasmani					
Potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	3,467	7,534,303	-	19,949,097	27,486,867
Obaveze prema dobavljačima i ostale obaveze	(698,577)	(755,049)	(681)	(25,911,060)	(27,365,366)
	(664,686)	6,779,254	(681)	1,933,201	8,047,088

U tabeli ispod sumirana je valutna podjela sa stanjem na dan 31. decembra 2017. godine:

	USD	SDR	GBP	EUR	Ukupno
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	34,255	-	1,749	6,610,407	6,646,411
Kratkoročni plasmani	-	-	-	5,000,000	5,000,000
Potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	893	5,971,069	-	28,341,096	34,313,058
Obaveze prema dobavljačima i ostale obaveze	(408,203)	(866,012)	(435)	(39,687,267)	(40,961,917)
	(373,055)	5,105,057	1,314	264,236	4,997,552

Na dan 31. decembar 2018. godine, da se EUR uvećao/umanjio za 5 % u odnosu na SDR, gdje su ostale varijable ostale nepromijenjene, godišnja dobit nakon oporezivanja nakon oporezivanja bi bio uvećan/umanjen za iznos 1,144,430 EUR (2017. godina: 1,357,411 EUR), što bi uglavnom bio rezultat povećanja/smanjenja deviznog kursa SRD prilikom denominacije potraživanja i obaveza iz poslovnih aktivnosti. Na dan 31. decembar 2018. godine, ukoliko bi se EUR uvećao/umanjio za 5 % u odnosu na USD, gdje su ostale varijable ostale nepromijenjene, godišnja dobit nakon oporezivanja bi bio

uvećan/umanjen za iznos 66,297 EUR (2017. godine: 583 EUR) što bi uglavnom bio rezultat prihoda/rashoda prilikom denominacije ostale aktive i obaveza iz poslovnih aktivnosti izraženih u USD.

3.5 Rizik kamatne stope

Društvo ima ograničene kamatonosne pozajmice. Kamatonosna aktiva predstavlja kredite odobrene zaposlenima po fiksnim kamatnim stopama (Napomena 2.7.1) i kratkoročne bankarske depozite.

U pogledu kratkoročnih depozita u bankama, kreditni rizik se svodi na najmanju mjeru uz fiksnu kamatnu stopu koja se ne može mijenjati tokom ugovorenog perioda. Dalje, ukoliko bi Društvo htjelo da povuče svoja sredstva prije dospijeca ne postoji zatezna kamatna stopa.

3.6 Fer vrijednost

Rukovodstvo koristi tehnike vrednovanja po fer vrijednosti u određivanju naplativosti stambenih kredita.. Društvo posjeduje hipoteke nad predmetnim nekretninama koje su uzete kao obezbjeđenje koje se razlikuju po tipu i veličini i locirani su u različitim djelovima Crne Gore. Fer vrijednost ovih sredstva nije moguće pouzdano izmjeriti na kraju svakog izvještajnog perioda iz razloga što ne postoji dovoljno tržišnih informacija na osnovu kojih bi se vrednovanje sprovedo. U određivanju naplativosti stambenih kredita i fer vrijednosti kolaterala, rukovodstvo koristi procjene opisane u napomeni 4.

3.7. Upravljanje rizikom kapitala

Namjera Društva u okviru upravljanja kapitalnim rizikom jeste obezbjeđivanje nastavka poslovanja na neodređeno vrijeme sa ciljem isplate prihoda većinskim vlasnicima i beneficija ostalim akcionarima i održavanje optimalne strukture kapitala sa ciljem smanjenja nabavne vrijednosti kapitala.

Kako bi se održala postojeća ili dalje prilagodila struktura kapitala, Društvo može da prilagodi iznos dividendi koje se isplaćuju većinskim vlasnicima, vraća ulog većinskim vlasnicima, emituje nove akcije ili da prodaje imovine da bi se smanjila dugovanja. Takođe, Društvo kontroliše da li je njen kapital iznad minimalnih zakonskih zahtjeva (EUR 25,000). Budući da je Društvo poslovalo sa dobitkom, ne postoji mogućnost da se nivo njenog kapitala spusti ispod onog koji je zakonski regulisan.

Društvo ne raspolaže pozajmljenim sredstvima, te zato ne nadgleda odnos sopstvenog kapitala i pozajmljenih sredstava.

Ukupni kapital, kojim Društvo upravlja, iznosi EUR 141,693,331 na dan 31. decembar 2018. godine (31. Decembra 2017: EUR 138,437,131).

4. KLJUČNE RAČUNOVODSTVENE PROCJENE I PROSUĐIVANJA

Prezentacija finansijskih izvještaja zahtijeva od rukovodstva Društva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentirane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja finansijskih izvještaja, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda.

Procjene i vrednovanja se konstantno provjeravaju, oslanjajući se na prethodna iskustva i druge faktore, uključujući realna očekivanja razvoja budućih događaja. U pojedinim slučajevima Društvo se oslanja na mišljenje nezavisnih stručnjaka. Društvo vrši procjene i pretpostavke uzimajući u obzir buduće

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

događaje. Rezultirajuće računovodstvene procjene će, po definiciji, rijetko biti jednake stvarnim rezultatima. Procjene i pretpostavke, koje nose značajan rizik uzrokovanja materijalnih razlika, su razmotrene u tekstu koji slijedi:

a) Korisni vijek trajanja sredstava

Određivanje korisnog vijeka trajanja sredstava se zasniva na prethodnom iskustvu sa sličnim sredstvima, kao i na anticipiranom tehničkom razvoju i promjenama na koje utiče veliki broj ekonomskih ili industrijskih faktora. Adekvatnost određenog korisnog vijeka trajanja se preispituje na godišnjem nivou ili kada god postoji indikacija da je došlo do značajne promjene faktora koji su predstavljali osnov za određivanje korisnog vijeka trajanja. Vjerujemo da su računovodstvene procjene koje se odnose na određivanje korisnog vijeka trajanja sredstava, od izuzetnog značaja, obzirom da uključuju pretpostavke o tehnološkom razvoju u inovativnoj industriji. Zbog materijalne značajnosti stalne imovine u okviru aktive Izvještaja o finansijskom položaju, uticaj bilo kakvih promjena na navedene procjene korisnog vijeka trajanja mogu materijalno značajno uticati na finansijski položaj i ostvareni poslovni rezultat. Na primjer, ukoliko Društvo smanji korisni vijek trajanja za 10%, doći će do dodatnog povećanja troškova amortizacije na godišnjem nivou u iznosu od EUR 2,295 hiljada (2017: EUR 2,188 hiljada).

b) Obezvrijeđenje gudvila

Test obezvrijeđenja gudvila se vrši jednom godišnje ili češće. Nadoknativi iznos operativnog segmenta (CGU) je obračunat na bazi fer vrijednosti umanjenoj za troškove prodaje, određene diskontovanjem projektovanog 10-godišnjeg toka gotovine CGU. Ove pretpostavke sadrže veliki stepen procjene, što nosi potencijalni rizik pogrešnog obračuna upotrebne vrijednosti, ukoliko bi se dokazalo da korišćenje pretpostavke nijesu reprezentativne. Rukovodstvo koristi najbolje procjene zasnovane na pretpostavkama i očekivanjima tržišnih učesnika, uzimajući u obzir slične transakcije i razvoj industrije.

Na dan 31. decembra 2018. i 31. decembra 2017. godine gudvil je alociran na jedinice koje generišu gotovinu Društva identifikovane u skladu sa poslovnim segmentima. Nadoknativi iznos jedinica koje generišu gotovinu Društva je određen na osnovu proračuna fer vrijednosti umanjenoj za troškove prodaje prije oporezivanja koji su određeni na osnovu CAPM (capital asset pricing model) korišćenjem prosječne beta grupe; stopa rizika se primjenjuje primjenom Svensson metoda uvećanom za iznos rizika zemlje; ratio zaduženosti je usaglašen sa prosječnim stopama zaduženosti posmatranih telekomunikacionih kompanija; i debt risk premium je u liniji sa prosječnim premijumom grupe. Stopa rasta je usklađena sa dugoročnom prosječnom stopom rasta u telekomunikacionoj industriji.

Glavne pretpostavke koje su korišćene za obračun fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje prikazane su u pregledu koji slijedi:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
EBITDA	48.9%	48.9%
Beta	0.93	0.93
Stopa rasta	2.0%	2.0%
Diskontna stopa (WACC)	8.38%	8.42%

Rukovodstvo je utvrdilo planiranu bruto maržu na osnovu ranijih rezultata i očekivanja u razvoju tržišta. Korišćena prosječna stopa rasta je konzistentna sa procjenama uključenim u izvještaje o industriji. Diskontne stope su prikazane prije odbijanja poreza i reflektuju specifične rizike vezane za odgovarajuće segmente.

Ukoliko se WACC poveća/smanji za 0,5% sa ostalim nepromijenjenim pretpostavkama, procijenjena vrijednost kapitala će se povećati/smanjiti za EUR 1.310 hiljada ili EUR 1.483 hiljada, retrospektivno, nije rezultiralo priznavanjem obezvrijeđenja imovine.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Ukoliko se stopa rasta poveća/smanji za 0,5% sa ostalim nepromijenjenim pretpostavkama, procijenjena vrijednost kapitala će se povećati/smanjiti za EUR 112 hiljada ili EUR 103 hiljada, retrospektivno. Promjene u ovim pretpostavkama nijesu rezultirale priznavanjem obezvrjeđenja imovine.

c) Obezvrjeđenje potraživanja iz poslovnih odnosa i ostalih potraživanja

Obezvrjeđenje potraživanja iz poslovnih odnosa i ostalih potraživanja je zasnovano na bazi očekivanih iznosa gubitaka koji nastaju kao posljedica nemogućnosti naših korisnika da redovno izmiruju svoje dospjele obaveze. Način obračuna obezvrjeđenja potraživanja iz poslovnih odnosa i ostalih potraživanja je opisan u Napomeni 2.1.1.

d) Otpremnine za odlazak u penziju i jubilarne nagrade

Primanja zaposlenih kao što su otpremnine za odlazak u penziju i jubilarne nagrade, su obračunate na bazi aktuarskih pretpostavki o očekivanom preostalom radnom vijeku zaposlenih. Uslijed velikog nivoa neizvjesnosti, u nekim slučajevima postoji mogućnost da očekivani odliv ne bude u skladu sa stvarnim odlivom po osnovu beneficija zaposlenih.

Sljedeće pretpostavke su korišćene od strane aktuara prilikom obračuna otpremnina za odlazak u penziju i jubilarnih nagrada (napomena 16):

	2018	2017
Diskontna stopa	3.38%	4% p.a.
Stopa inflacije	2%	2%
Starosna granica za penzionisanje	67	67
Stopa mortaliteta	Korišćene su tablice mortaliteta u periodu od 2010-2012 – u Crnoj Gori	Korišćene su tablice mortaliteta u periodu od 2001 – u Srbiji

Sadašnja vrijednost budućih beneficija se obračunava pod pretpostavkom da će se baza benefita povećavati u skladu sa rastom stope inflacije, koja trenutno iznosi 2%. U slučaju promjene diskontne stope (povećanje/smanjenje) za 1% efekat na finansijske prihode/rashode bi iznosio EUR 27 hiljada ili EUR 32 hilada za godinu koja se završava 31. decembra 2018. (2017: EUR 26 hiljada)

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

5. NEKRETNINE I OPREMA

	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema i ostala imovina	Nekretnine i oprema u pripremi	Ukupno
Nabavna vrijednost					
Stanje, 1. januara 2018.	2,134,751	92,508,725	102,275,503	10,902,901	207,821,880
Povećanja	-	871,390	8,119,606	4,411,511	13,402,507
Prenos sa nekretnine i oprema u pripremi	-	1,039,902	5,476,898	(6,516,800)	-
Prenos sa/na nematerijalnu imovinu	-	-	(10,842,084)	-	(10,842,084)
Otuđenja i rashodovanja	(237,500)	(680,556)	(5,435,090)	(12,874)	(6,366,020)
Stanje, 31. decembar 2018.	1,897,251	93,739,461	99,594,833	8,784,738	204,016,283
Ispravka vrijednosti					
Stanje, 1. januara 2018.	-	52,188,584	78,942,815	-	131,131,399
Amortizacija za period (Napomena 22)	-	4,013,446	7,244,273	-	11,257,719
Prenos sa nekretnine i oprema u pripremi	-	(3,291)	(24,824)	-	(28,115)
Prenos sa/na nematerijalnu imovinu	-	-	(7,497,627)	-	(7,497,627)
Otuđenja i rashodovanja	-	(302,613)	(5,435,060)	-	(5,737,673)
Stanje 31. decembar 2018.	-	55,896,126	73,229,577	-	129,125,703
Sadašnja vrijednost					
31. decembar 2018.	1,897,251	37,843,335	26,365,255	8,784,738	74,890,579
31. decembar 2017.	2,134,751	40,320,141	23,332,688	10,902,901	76,690,481
	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema i ostala imovina	Nekretnine i oprema u pripremi	Ukupno
Nabavna vrijednost					
Stanje, 1. januara 2017.	2,134,751	93,385,537	105,360,099	6,403,817	207,284,204
Povećanja	-	115,680	3,371,842	6,656,964	10,144,486
Prenos	-	482,711	1,331,124	(1,878,388)	(64,553)
Otuđenja i rashodovanja	-	(1,475,203)	(7,787,563)	(279,492)	(9,542,258)
Stanje, 31. decembar 2017.	2,134,751	92,508,725	102,275,502	10,902,901	207,821,878
Ispravka vrijednosti					
Stanje, 1. januara 2017.	-	49,644,166	78,675,063	279,492	128,598,721
Amortizacija za period (Napomena 22)	-	4,019,621	7,908,084	-	11,927,705
Otuđenja i rashodovanja	-	(1,475,203)	(7,640,333)	(279,492)	(9,395,028)
Stanje 31. decembar 2017.	-	52,188,584	78,942,814	-	131,131,398
Sadašnja vrijednost					
31. decembar 2017.	2,134,751	40,320,141	23,332,688	10,902,901	76,690,480
31. decembar 2016.	2,134,751	43,741,371	26,685,036	6,124,325	78,685,483

U sadašnju vrijednost nekretnine i opreme je uključeno zemljište u vrijednosti od EUR 66,965 i građevinski objekti u iznosu EUR 310,668 za koje Društvo ne posjeduje kompletnu dokumentaciju vezanu za vlasničke listove nad zemljištem i objektima u navedenom iznosu. Društvo je u postupku pribavljanja vlasničkih listova za ovo zemljište i građevinske objekte nad kojima posjeduje kontrolu.

Pregled korisnog vijeka je urađen tokom 2018 godine. Rezultati uticaja su nematerijalni.

U skladu sa članom 92 Zakona o elektronskim komunikacijama i člana 5 Pravilnika o metodologiji računanja neto troška pružanja Univerzalnog servisa, Crnogorski telekom, kao pružalac univerzalnog

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

servisa, ima pravo na nadoknadu neto troška uslijed pružanja Univerzalnog servisa ako on predstavlja neopravdano finansijsko opterećenje. U 2018. godini ulaganja u Univerzalni servis su iznosila 98,881 EUR (2017: 210,458EUR)

6. NEMATERIJALNA ULAGANJA

	Gudvil	Licence	Softveri	Interno razvijeni softveri	Nematerijalna ulaganja u pripremi	Ukupno
Nabavna vrijednost						
Početno stanje, 1. januar 2018.	941,624	51,052,552	35,240,626	691,295	2,848,094	90,774,191
Povećanja	-	6,601,908	3,739,931	94,204	309,356	10,745,399
Prenosi sa nematerijalnih ulaganja u pripremi	-	20,069	1,434,320	-	(1,454,390)	-
Prenosi sa nekretnina i opreme	-	-	10,842,077	-	-	10,842,077
Smanjenja	-	-	(1,639,151)	-	-	(1,639,151)
Stanje, 31. decembar 2018.	941,624	57,674,529	49,617,804	785,499	1,703,060	110,722,516
Ispravka vrijednosti						
Početno stanje, 1. januar 2018.	-	16,082,808	22,652,395	677,293	-	39,412,496
Amortizacija (Napomena 22)	-	6,741,852	4,856,018	91,088	-	11,688,958
Prenosi sa nematerijalnih ulaganja u pripremi	-	(8,500)	36,614	-	-	28,114
Prenosi sa nekretnina i opreme	-	-	7,497,627	-	-	7,497,627
Smanjenja	-	-	(1,639,151)	-	-	(1,639,151)
Stanje, 31. decembar 2018.	-	22,816,160	33,403,503	768,381	-	56,988,044
Sadašnja vrijednost						
31. decembar 2018. godine	941,624	34,858,369	16,214,304	17,118	1,703,060	53,734,472
31. decembar 2017. godine	941,624	34,969,744	12,588,231	14,002	2,848,094	51,361,693
	Gudvil	Licence	Softveri	Interno razvijeni softveri	Nematerijalna ulaganja u pripremi	Ukupno
Nabavna vrijednost						
Početno stanje, 1. januar 2017.	941,624	41,851,220	33,920,775	655,373	10,283,697	87,652,689
Povećanja	-	5,799,931	1,548,518	35,922	1,124,108	8,508,479
Prenosi	-	8,301,072	323,197	-	(8,559,713)	64,557
Smanjenja	-	(4,899,672)	(551,867)	-	-	(5,451,539)
Stanje, 31. decembra 2017.	941,624	51,052,552	35,240,623	691,295	2,848,093	90,774,186
Ispravka vrijednosti						
Početno stanje, 1. januar 2017.	-	14,986,592	19,330,564	623,832	-	34,940,988
Amortizacija (Napomena 22)	-	5,995,888	3,863,191	53,460	-	9,912,538
Smanjenja	-	(4,899,672)	(541,364)	-	-	(5,441,033)
Stanje, 31. decembra 2017.	-	16,082,808	22,652,392	677,293	-	39,412,492
Sadašnja vrijednost						
31. decembar 2017. godine	941,624	34,969,744	12,588,231	14,002	2,848,094	51,361,693
31. decembar 2016. godine	941,624	26,864,628	14,590,211	31,541	10,283,697	52,711,701

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Transferi u tabeli kretanja između materijalne i nematerijalne imovine se odnose na softvere koji se iskazuju u okviru nematerijalne imovine i u skladu su sa zahtjevima za grupno izvještavanje.

Pregled korisnog vijeka je urađen tokom 2018. bez materijalnih uticaja na finansijske izvještaje Društva. Tokom 2017. produžen je vijek upotrebe bilinga i CRM sistema sa 7 na 10 godina. Rezultat izmjene korisnog vijeka jeste smanjenje troškova amortizacije u 2017. u iznosu od 587.431 EUR. Izmjena je odrađena da bi se bolje reflektovao planirani vijek upotrebe. Ostale izmjene nemaju materijalan efekat na finansijske izvještaje.

Najznačajnije licence su prikazane u tekstu ispod:

Telekomunikaciona licenca fiksne telefonije

Dana 1. januara 2002. godine Agencija za Elektronske Komunikacije i Poštansku djelatnost Crne Gore ("Agencija") je izdala Društvu licencu za obavljanje javnih fiksnih telekomunikacionih usluga na period od 25 godina. Sadašnja vrijednost licence sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine iznosi EUR 2,123,820 (2017: EUR 2,359,800).

U skladu sa Pravilnikom o izmjenama i dopunama uputstava o utvrđivanju visine naknade za registraciju i licence telekomunikacionih operatora i pružalaca telekomunikacionih servisa od 5. novembra 2004. godine, Ministarstvo ekonomije Vlade Crne Gore propisalo je i posebnu jednokratnu naknadu za obavljanje međunarodnog saobraćaja. Navedena naknada plaća se jednokratno u iznosu utvrđenom od strane Agencije. Licenca za obavljanje međunarodnog saobraćaja je odobrena na period od 23 godine. Sadašnja vrijednost licence sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine iznosi EUR 960,000 (2017: EUR 1,080,000).

Licenca za obavljanje javnih fiksnih telekomunikacionih usluga se kapitalizuje i amortizuje ravnomjerno tokom procijenjenog vijeka korišćenja licence.

Agencija za elektronske medije je u decembru 2017. godine izdala odobrenje Društvu za pružanje audiovizuelne medijske usluge (AVM) na zahtjev i pravo da pruža tu uslugu posredstvom kablovske i javne mobilne elektronske komunikacione mreže. Odobrenje je izdato sa periodom važenja od deset godina. Društvo je dužno da plaća Agenciji godišnju naknadu za pružanje AVM usluge. Društvo je kapitalizovalo navedenu licencu. Sadašnja vrijednost licence sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine iznosi EUR 1,317,725

Telekomunikaciona licenca mobilne telefonije

Dana 28. Marta 2007 godine Agencija je dodijelila Društvu 3G licencu na period od 15 godina. Sadašnja vrijednost licence sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine iznosi EUR 533,341 (2017: EUR 693,344).

Dana 9. Avgusta 2016 godine Agencija je dodijelila Društvu telekomunikacionu licencu za frekvencije 800 MHz, 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2.6 GHz za teritoriju Crne Gore koja je validna od Septembra 2016 na period od petnaest godina u iznosu od EUR 27,331,000. Sadašnja vrijednost licence sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine iznosi EUR 23,808,841 (2017: 25,193,103).

Licenca za obavljanje javnih mobilnih telekomunikacionih usluga se kapitalizuje i amortizuje ravnomjerno tokom procijenjenog vijeka korišćenja licence.

Društvo je u obavezi da plati Agenciji godišnju nadoknadu u iznosu od 1% od godišnjeg prihoda fiksnih i mobilnih usluga telefonije. Ova nadoknada je uključena u segment "ostali poslovni rashodi" 1.546.752EUR u 2018 (2017: 1.563.540 EUR)

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Gudvil

U skladu sa Odlukom Odbora direktora Društva od 19. februara 2004. godine i 7. marta 2005. godine, Telekom je iskoristivši pravo preče kupovine zaključio ugovor o kupovini dijela kapitala Interneta Crna Gora d.o.o., Podgorica za iznos EUR 1.750.000 2004. godine i EUR 435.700 2005. godine, čime je postao vlasnik 100% kapitala Internet Crna Gora d.o.o. Sadašnja vrijednost Gudvila sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine je EUR 941.624 (2017: EUR 941.624). Društvo je sprovelo test obezvrijeđenja, koji je imao za rezultat u većoj naknadivoj vrijednosti od sadašnje, tako da dodatno obezvrijeđenje nije obračunato (Napomena 4).

7. DUGOROČNI KREDITI I OSTALA IMOVINA

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Stambeni krediti dati zaposlenima	3,804,095	4,057,299
Stambeni krediti dati bivšim zaposlenima	4,016,401	4,139,552
Dugoročna potraživanja od kupaca	2,110,995	1,428,289
Ukupno finansijska potraživanja	9,931,491	9,625,140
Unaprijed plaćene beneficije zaposlenima	942,058	1,046,794
Unaprijed plaćen zakup GSM lokacija	1,327,514	942,298
Ugovorena imovina (napomena 9.1)	849,855	-
Ukupno ostala potraživanja	3,119,427	1,989,092
Ukupno	13,050,918	11,614,232

Kreditni dati zaposlenima

Tokom 2007. godine, u skladu sa Statutom Društva i važećim Pravilnikom o rješavanju stambenih potreba zaposlenih, Izvršni odbor Društva je donio odluku o odobrenju stambenih kredita zaposlenima u iznosu od EUR 1.282.000. Ovi krediti su odobreni na period od 5, 7, 10 i 20 godina, sa godišnjom kamatnom stopom u rasponu od 0% do 2% (Napomena 2.7.1a). Ukupan iznos kredita obračunat po zaposlenom kreće se u rasponu od EUR 5.000 do EUR 50.000.

Na osnovu sporazuma sa sindikatom iz 2012.godine, Crnogorski Telekom se obavezao da raspodijeli EUR 6,000,000 za rješavanje stambenih potreba zaposlenih tokom 2013 i 2014 godine, pri čemu je način i dinamika raspodjele takođe uređen Sporazumom. Rokovi otplate su 7, 15 i 20 godina, a kamatna stopa iznosi 2%. Od raspodijeljenih sredstava EUR 600.000 je ostalo neiskorišćeno i preneseno je kao obaveza poslodavca za narednu isplatu stambenih kredita.

Crnogorski Telekom je tokom 2015. godine nastavio sa obezbjeđivanjem sredstava za rješavanje stambenih potreba zaposlenih u iznosu od EUR 3,700,000 te je u 2015. godini sa sindikatom zaključen Sporazum o raspodjeli sredstava za rješavanje stambenih potreba zaposlenih kojim je utvrđena dinamika raspodjele. Rokovi otplate su 7, 15 i 20 godina, a kamatna stopa iznosi 2%.

Radi obezbjeđenja uredne otplate kredita, Društvo je obezbijedilo hipoteke na stambene jedinice korisnika kredita.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Dospijeca nediskontovanih dugoročnih kredita odobrenih zaposlenima prikazana su u pregledu koji slijedi:

	Iznosi u EUR	
	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
- od dvije do pet godina	3,042,901	3,235,332
- preko pet godina	7,166,929	7,620,161
Nediskontovani krediti dati zaposlenima	10,209,830	10,855,493
Diskont	(2,389,335)	(2,658,642)
Fer vrijednost kredita datih zaposlenima (2.7.1)	7,820,495	8,196,851

Dugoročna potraživanja od kupaca se odnose na potraživanja od prodaje opreme EUR 2,110,995 (2017: EUR 1,428,289) pojedinačnim kupcima na period od 24 mjeseca, sa dospeljećem od 12-24 mjeseca.

Dospijeca nediskontovanih dugoročnih potraživanja od kupaca prikazana su u pregledu koji slijedi:

	Iznosi u EUR	
	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
12-24 mjeseca	2,110,995	1,898,755
Nediskontovana dugoročna potraživanja od kupaca	2,110,995	1,898,755
Diskont	(502,274)	(470,466)
Fer vrijednost dugoročnih potraživanja od kupaca	1,608,721	1,428,289

8. ZALIHE

	Iznosi u EUR	
	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Kablovi, žice i ostali materijal	330,737	413,736
Zalihe za preprodaju	2,362,760	3,519,429
	2,693,497	3,933,165
Ispravka vrijednosti zastarjelih zaliha	(1,043,185)	(974,659)
	1,650,312	2,958,506

Promjene na ispravci vrijednosti zaliha za godinu koja se završava 31. decembra 2018. i 2017. prikazane su u sljedećoj tabeli:

	2018	2017
Stanje, 1. januara	974,659	1,350,802
Povećanje ispravke u toku godine (napomena 23)	293,635	956,207
Smanjenje ispravke u toku godine (napomena 23)	-225,109	-1,332,350
	1,043,185	974,659

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

9. POTRAŽIVANJA IZ POSLOVNIH ODNOSA I OSTALA IMOVINA

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Potraživanja od kupaca	40,205,845	44,577,663
Ispravka vrijednosti	(24,966,649)	(24,021,952)
Potraživanja od kupaca, neto	15,239,196	20,555,711
Potraživanja od Hrvatski Telekom Grupe	37,214	14,469
Potraživanja od Deutsche Telekom Grupe	1,134,022	3,385,881
Ukupna potraživanja od kupaca, neto	16,410,432	23,956,061
Kratkoročni dio dugoročnih potraživanja po osnovu kredita odobrenih zaposlenima	246,764	235,699
Kratkoročni dio dugoročnih potraživanja po osnovu kredita odobrenih bivšim zaposlenim	341,581	322,752
Dospjela potraživanja od stambenih kredita	859,547	775,588
Ispravka vrijednosti stambenih kredita	(632,547)	(595,706)
Kratkoročni dio dugoročnih potraživanja od kupaca	10,261,314	9,618,663
Ukupno kratkoročni dio dugoročnih potraživanja	11,076,659	10,356,996
Ukupna finansijska sredstva	27,487,091	34,313,057
Avansi plaćeni za obrtnu imovinu	858,789	150,000
Unaprijed plaćeni zakup za GSM lokacije	539,989	339,550
Ostala unaprijed plaćena potraživanja	106,949	212,495
Ostala potraživanja	1,234,162	1,543,142
Ispravka vrijednosti ostalih potraživanja	(1,144,398)	(931,398)
Ugovorena imovina (napomena 9.1)	1,023,655	
Ukupna ostala potraživanja, neto	2,619,148	1,313,789
Ukupna potraživanja iz poslovnih odnosa i ostala potraživanja, neto	30,106,239	35,626,847

Za objašnjenje obračuna ispravke vrijednosti stambenih kredita pogledati napomenu 4.c)

Struktura ostalih potraživanja na dan 31. decembar 2018. i 2017. godine je kao što slijedi:

	Iznosi u EUR	
	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Potraživanja za lokalne komunalne takse	1,144,365	1,125,979
Potraživanja za više plaćene poreze i doprinose	18,722	18,722
Ostalo	71,076	398,441
	1,234,163	1,543,142
Ispravka vrijednosti ostalih potraživanja	(1,144,398)	(931,398)
	89,765	611,744

Ispravka potraživanja od opština u iznosu 1,144,398 EUR (2017: EUR 931,398) je određena na bazi procjene menadžmenta da dio potraživanja neće biti naplaćen. Crnogorske opštine su povukle sredstva sa bankovnih računa Društva kao naknadu za korišćenje opštinske zemlje za mrežnu infrastrukturu. Društvo se nije saglasilo sa iznosom nadoknade i pokrenulo je slučaj pred sudom u 2009. godini.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Potraživanja iz poslovnih odnosa i ostala potraživanja su denominovana u sljedećim valutama:

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
EUR	22,568,470	29,654,885
SDR (Specijalna Prava Vučenja)	7,534,303	5,971,069
USD	3,467	893
	30,106,239	35,626,847

Fer vrijednost potraživanja iz poslovnih odnosa i ostalih potraživanja, odgovara njihovoj knjigovodstvenoj vrijednosti.

Starosna struktura potraživanja (EUR):

	Ukupno	Nedospjelo	31-60 dana	61-90 dana	91-180 dana	>180 dana
31. Decembar 2018						
Bruto knjigovodstvena vrijednost-potraživanja od kupaca	55,193,631	23,789,489	997,643	1,491,735	1,253,048	27,661,716
Bruto knjigovodstvena vrijednost-ugovorena imovina	1,023,655	1,023,655				
Ispravka	26,111,047	605,782	79,194	99,057	291,731	25,035,283
Neto	30,106,239	24,207,362	918,449	1,392,678	961,317	2,626,433

1. Januar 2018						
Bruto knjigovodstvena vrijednost-potraživanja od kupaca	60,580,197	24,544,087	1,321,624	880,419	4,729,449	29,104,618
Bruto knjigovodstvena vrijednost-ugovorena imovina	604,386	604,386				
Ispravka	25,345,271	499,322	104,663	108,117	247,474	24,385,695
Neto	35,840,355	24,650,194	1,216,961	772,302	4,481,975	4,718,923

U 2017. godini starosna struktura potraživanja iz poslovnih odnosa:

	Ukupno	Nedospjelo	31-60 dana	61-90 dana	91-180 dana	>180 dana
Bruto knjigovodstvena vrijednost-potraživanja od kupaca	60,580,197	24,544,087	1,321,624	880,419	4,729,449	29,104,618
Ispravka	24,953,350	107,401	104,663	108,117	247,474	24,385,695
Neto	35,626,847	24,436,686	1,216,961	772,302	4,481,975	4,718,923

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Promjene na ispravci vrijednosti potraživanja:

	Potraživanja od kupaca	
	2018	2017
Stanje, 1. januara	24,953,350	23,896,766
Dodatna ispravka u toku godine	1,586,486	1,438,220
Ispravka za Opštinske takse	213,000	-
Naplata ispravljenih potraživanja u toku godine	(254,950)	(241,205)
Penali fakturirani kupcima	(34,784)	(140,431)
Prodaja potraživanja	(713,594)	-
MSFI catch up	361,493	-
Stanje, 31. decembra	26,111,046	24,953,350

9.1 Imovina i obaveze vezani za ugovore sa korisnicima

	31. Decembar 2018	1. Januar 2018
Prodaja opreme i usluga	532,457	265,371
Ispravka	-	-
Provizija	491,198	339,015
Ukupna kratkoročna ugovorena imovina:	1,023,655	604,386
Prodaja opreme i usluga	253,879	59,109
Ispravka	(38,879)	(30,428)
Provizija	634,855	518,196
Ukupna dugoročna ugovorena imovina:	849,855	546,877
Razgraničene obaveze za internet servis	798,395	742,773
Primljeni avansi po osnovu pre-paid vaučera	455,579	680,660
Obaveze po osnovu primljenih avansa	318,042	-
Ukupne obaveze iz ugovora sa korisnicima:	1,572,016	1,423,433

10. KRATKOROČNI PLASMANI

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Kratkoročni depoziti u bankama		
Kreditna klasifikacija A- (S&P)	-	5,000,000
	-	5,000,000

Kratkoročni depoziti u Erste banci predstavljaju depozit sa rokom dospelja od tri mjeseca do godine dana sa prosječnom kamatnom stopom od 0,40%p.a. u 2017. Svi kratkoročni depoziti su denominirani u EUR.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

11. GOTOVINA I GOTOVINSKI EKVIVALENTI

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Gotovina u blagajni	54,326	443
Gotovina u bankama	7,871,037	6,645,969
	7,925,363	6,646,412

12. IZDOJENA NOVČANA SREDSTVA

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Izdvojena novčana sredstva kod CKB banke - dividenda (fizička lica)	990,398	970,327
	990,398	970,327

Izdvojena novčana sredstva kod CKB banke u iznosu EUR 990,398 i EUR 970,327 sa stanjem na dan 31. decembra 2018. i 31. decembra 2017. godine, respektivno, su određena i držana sa posebnom namjenom isplate dividendi manjinskim akcionarima.

13. FINANSIJSKI INSTRUMENTI

a) Finansijski instrumenti po kategorijama

Kredit i potraživanja	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Dugoročni kredit i potraživanja	10,781,345	9,625,140
Kratkoročni depoziti u bankama	-	5,000,000
Potraživanja iz poslovnih odnosa i ostala potraživanja	28,510,746	34,313,057
Izdvojena novčana sredstva	990,398	970,327
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	7,925,363	6,646,412
Ukupno	48,207,852	56,554,936

Obaveze iskazane po amortizovanoj nabavnoj vrijednosti	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Obaveze prema dobavljačima i ostale	27,365,366	40,961,917
Kratkoročne obaveze za TV Content	4,675,633	2,830,167
Dugoročne obaveze za TV Content	3,083,791	2,817,463
Ukupno	35,124,790	46,609,547

b) Kreditni kvalitet finansijskih sredstava

Kreditni kvalitet finansijskih sredstava koja nijesu dospjela niti ispravljena su prikazana u pregledu koji slijedi:

Dugoročni kredit i potraživanja	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Ugovorne strane bez kreditnog rejtinga	10,781,345	9,625,140
	10,781,345	9,625,140

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Ugovorne strane bez kreditnog rejtinga uključuju dugoročna potraživanja od kupaca i dugoročna potraživanja za stambene kredite.

Potraživanja za stambene kredite su obezbijeđena hipotekama koje predstavljaju preduslov za inicijalno odobrenje kredita. Dugoročna potraživanja od kupaca se odnose na prodaju opreme na rate. Društvo radi provjeru kreditnog kvaliteta svih kupaca prije same prodaje.

Gotovina i gotovinski ekvivalenti	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Gotovina i gotovinski ekvivalenti bez kreditnog rejtinga	1,331,575	999,562
Ugovorne strane sa eksternim kreditnim rejtingom A (S&P)	1,916,669	498,650
Ugovorne strane sa eksternim kreditnim rejtingom A- (S&P)	603,455	421,873
Ugovorne strane sa eksternim kreditnim rejtingom BB (S&P)	113,214	441,118
Ugovorne strane sa eksternim kreditnim rejtingom BBB- (S&P)	3,960,450	4,285,209
	7,925,363	6,646,412

Gotovina i gotovinski ekvivalenti stranih banaka koje posluju u Crnoj Gori su izračunate na bazi kreditnog rejting njihovih majki kompanija.

Kratkoročni depoziti u bankama	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Kreditna klasifikacija A- (S&P)	-	5,000,000
	-	5,000,000

14. AKCIJSKI KAPITAL

	Na dan 31. Decembra 2018.			Na dan 31. Decembra 2017.		
	Broj Akcija	%	Vrijednost	Broj akcija	%	Vrijednost
Upisani, uplaćeni kapital						
HT Holding	36,177,950	76.53	94,786,591	36,177,950	76.53	94,786,591
Pravna lica i custody	5,317,185	11.25	13,931,078	5,569,508	11.78	14,592,167
Fizička lica	5,778,805	12.22	15,140,031	5,526,482	11.69	14,478,942
	47,273,940	100.00	123,857,700	47,273,940	100.00	123,857,700

Na dan 31. decembra 2017. godine nominalna vrijednost po akciji je iznosila EUR 2,62001. Akcije Crnogorskog Telekoma se kotiraju na Montenegroberzi. Tržišna vrijednost po akciji na dan 31. decembar 2018. godine iznosila je EUR 1.5623 (31. decembar 2017: EUR 1.5676).

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

15. OBAVEZE IZ POSLOVANJA I OSTALE OBAVEZE

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Obaveze prema trećim licima	16,705,695	25,908,788
Obaveze prema Hrvatski Telekom Grupi	602,720	158,579
Obaveze prema Deutsche Telekom Grupi	3,560,854	7,790,476
Ukupno poslovne obaveze	20,869,269	33,857,843
Razgraničeni troškovi	4,990,684	5,514,136
Obaveze za dividendu	1,113,246	1,080,804
Bonusi	271,562	385,321
Ostale obaveze	120,602	123,813
Ukupno ostale finansijske obaveze	6,496,097	7,104,074
Ukupno finansijske obaveze	27,365,366	40,961,917
Primljeni avansi po osnovu pre-paid vaučera	455,579	680,660
Obaveze po osnovu primljenih avansa i unaprijed naplaćeni iznosi	318,042	-
Obaveze za ostale poreze i doprinose	24,041	24,041
Obaveze za porez na dodatu vrijednost	561,911	767,774
Razgraničeni prihodi	-	261,889
Ukupno ostale obaveze	1,359,573	1,734,364
Ukupno obaveze iz poslovanja i ostale obaveze	28,724,939	42,696,281

Značajno smanjenje obaveza prema trećim licima, u poređenju sa prethodnom godinom, je uglavnom povezano sa obavezama prema roaming partnerima koje su plaćene tokom 2018. godine.

Obaveze iz ugovora sa korisnicima:

	31. Decembar 2018	31. Decembar 2017
Razgraničene obaveze za internet servis	798,395	742,773
Primljeni avansi po osnovu pre-paid vaučera	455,579	680,660
Obaveze po osnovu primljenih avansa	318,042	-
Ukupno	1,572,016	1,423,433

Prezentirano u skladu sa MSFI 15 zahtjevima (napomena 9.1).

Razgraničeni troškovi uključuju sljedeće:

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Razgraničeni marketing troškovi	115,422	310,986
Razgraničene poštanske usluge	176,120	91,285
Razgraničeni troškovi održavanja	773,491	831,687
Procjena obaveza za IPTV usluge	105,000	77,513
Razgraničene obaveze za internet servis	798,395	742,773
Razgraničeni troškovi za kinematografsku nadoknadu	460,000	480,000
Razgraničeni troškovi za usluge revizije	38,703	92,541
Razgraničeni troškovi električne energije	161,000	95,000
Razgraničeni ICT troškovi	398,827	-
Ostale procijenjene obaveze	1,963,729	2,792,351
	4,990,687	5,514,136

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Obaveze iz poslovanja i ostale obaveze su iskazane u sljedećim valutama:

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
EUR	25,911,060	39,687,267
SDR	755,048	866,012
USD	698,577	408,203
GBP	344	435
Polish	240	-
ZAR	97	-
	27,365,366	40,961,917

Fer vrijednost obaveza iz poslovanja i ostalih obaveza jednaka je njihovoj knjigovodstvenoj vrijednosti. Ugovoreno dospijeće obaveza iz poslovnih aktivnosti i ostalih obaveza je do 45/60/90 dana.

16. REZERVISANJA

Promjene na rezervisanjima za finansijske godine završene 31. decembra 2018. i 2017. godine prikazane su u sljedećoj tabeli:

	2018	2017
Stanje, 1. januara	855,159	1,333,195
Povećanja u toku godine	747,015	1,159,123
Otpuštanje tokom godine	(99,415)	(45,253)
Iskorišćeno u toku godine	(900,767)	(1,591,906)
Stanje, 31. decembra	601,992	855,159
Umanjeno za: dugoročni dio	(576,838)	(469,677)
	25,154	385,482

Naknade za penziju i jubilarne nagrade

	Sudski Sporovi	Otpremnine	Naknade zaposlenima	Program Varijabilnih bonusa(VAR II)/LTI	Ukupno
Stanje, 1. januara 2017.	109,746	642,285	335,625	245,539	1,333,195
Povećanja u toku godine	237,922	868,831	31,660	20,710	1,159,123
Otpuštanje tokom godine	(44,043)	-	(1,210)	-	(45,253)
Iskorišćeno u toku godine	(9,804)	(1,511,116)	(19,183)	(51,804)	(1,591,906)
Stanje, 31. decembar 2017.	293,821	-	346,892	214,445	855,159
Stanje, 1. januara 2018.	293,821	-	346,892	214,445	855,159
Povećanja u toku godine	56,649	598,665	54,454	37,248	747,015
Otpuštanje tokom godine	(51,401)	-	-	(48,014)	(99,415)
Iskorišćeno u toku godine	(194,377)	(598,665)	(47,474)	(60,251)	(900,767)
Stanje, 31. decembar 2018.	104,692	-	353,872	143,428	601,992
Umanjeno za: dugoročni dio	(104,692)	-	(328,718)	(143,428)	(576,838)
Kratkoročno rezervisanje	-	-	25,154	-	25,154

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

	Rezervisanja za jubilarne nagrade	Rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju	Ukupno
Stanje, 1. januara 2017.	267,191	68,434	335,625
Rezervisanja u toku godine	31,660	-	31,660
Iskorišćeno u toku godine	(19,183)	(1,210)	(20,393)
Stanje, 31. decembar 2017.	279,668	67,224	346,892
Stanje, 1. januara 2018.	279,668	67,224	346,892
Rezervisanja u toku godine	47,232	7,222	54,454
Iskorišćeno u toku godine	(47,474)	-	(47,474)
Stanje, 31. decembar 2018.	279,426	74,446	353,872
Umanjeno za: dugoročni dio	(254,272)	(74,446)	(328,718)
Kratkoročno rezervisanje	25,154	-	25,154

Rezervisanja za primanja zaposlenih izvršena su na osnovu sadašnje vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima po osnovu jubilarnih nagrada i otpremnina za odlazak u penziju, koje su predviđene Pojedinačnim kolektivnim ugovorom društava unutar Društva (napomena 2.15)

17. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE

Sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine i 31. decembra 2017. godine Društvo nema odoženih poreskih sredstava koja bi proistekla iz privremenih razlika ili prenijetih poreskih gubitaka.

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nekretnine, oprema i nematerijalna ulaganja priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim izvještajima Društva. Oporeziva privremena razlika proističe iz alocirane poreske amortizacije i priznavanja sredstava manjih od 300 EUR.

Kretanje odloženih poreskih obaveza tokom godine može se vidjeti u narednoj tabeli:

Odložene poreske obaveze	Ukupno
Stanje 1. januara 2017.	2,476,483
Efekat na izvještaj o sveobuhvatnom prihodu	(77,468)
Stanje 31. decembra 2017.	2,399,015
Efekat na izvještaj o sveobuhvatnom prihodu	181,671
Stanje 31. decembra 2018.	2,580,686

18. FINANSIJSKE OBAVEZE

Kretanje finansijskih obaveza za finansijske godine završene 31. decembra 2018. i 2017. godine prikazane su u sledećoj tabeli:

	2018	2017
TV content prava	7,759,423	5,647,630
Stanje 31. decembra	7,759,423	5,647,630
Umanjeno za: dugoročni dio	(3,083,791)	(2,817,463)
Kratkoročne finansijske obaveze	4,675,633	2,830,167

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

19. PRIHODI

	2018	2017
Ukupno fiksni prihodi	30,260,159	33,079,672
Ukupno mobilni prihodi	36,386,354	37,074,076
ICT prihodi	5,204,156	4,672,953
Prihodi od prodaje opreme	10,466,897	8,588,383
Ostali prihodi	1,928,822	1,672,193
Ukupno	84,246,388	85,087,277

Prihod po kategorijama

Analiza prihoda po kategorijama u okviru smjernica o priznavanju prihoda stupa na snagu 1. januara 2018. godine.

Prihodi priznati tokom vremena	73,779,491	76,498,894
Prihodi priznati u momentu	10,466,897	8,588,383

Prezentiranje prihoda i internet usluga je prilagođeno razvoju industrije, internim izvještajima menadžmenta i izvještajima Grupi. Stoga su neke cifre iz 2017. godine promijenjene kako bi prihodi bili uporedivi sa prethodnom godinom. Razlika u prihodima u 2017. godini odnosi se na ICT (u fiksnim prihodima) i prihode od prodaje opreme i ostale prihode (u fiksnim i mobilnim).

Crnogorski Telekom je stupio u partnerstvo sa nacionalnim Radio difuznim centrom (RDC) u 2015. godini na osnovu poziva ponuđačima od strane RDCa, vezano za razvoj nove DVB-T2 TV usluge. RDC upravlja digitalnim TV spektrumom, dok Crnogorski Telekom pruža stručne usluge vezano za promociju, prodaju, podršku korisnicima i TV sadržaj.

RDC je vlasnik licence i registrovan je kao pružalac usluge DVB-T2, sa CT-om kao ekskluzivnim agentom za prodaju servisa. DVB-T2 ima pokrivenost populacije od 99% i omogućio je CTu da proširi način na koji pruža svoje TV usluge.

Prihodi od univerzalnog servisa iznose 2.425 EUR u 2018. godini (3.458 EUR u 2017.)

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

20. OSTALI POSLOVNI PRIHODI

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
IRU	-	206,676
Kapitalni dobici od prodaje osnovnih sredstava	501,707	26,668
Ostali poslovni prihodi	326,429	497,359
	828,136	730,703

Prihodi koji se odnose na IRU u 2018. godini (139,772 EUR) prezentovani su u okviru ostalih prihoda kako bi bili usklađeni sa internim i eksternim izvještavanjima.

21. TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I OSTALI LIČNI RASHODI

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Troškovi neto zarada i naknada zarada	5,768,437	6,346,418
Troškovi poreza na zarade i naknade zarada	1,280,185	1,406,431
Troškovi doprinosa za penzije	2,663,356	2,784,899
Troškovi socijalnih i ostalih doprinosa	992,480	910,662
Jubilarne nagrade i otpremnine (napomena 16)	598,665	868,831
Rezervisanja za penzionisanje i jubilarne nagrade (napomena 16)	54,454	30,450
Ostali troškovi zaposlenih	612,104	730,874
	11,969,681	13,078,565

Ostali troškovi zaposlenih se odnose na putovanja, obuku, sindikat

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

22. AMORTIZACIJA I OBEZVRIJEĐENJE

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Amortizacija osnovnih sredstava (Napomena 5)	11,257,719	11,927,705
Obezvrijeđenje	-	44,264
Amortizacija nematerijalnih ulaganja (Napomena 6)	11,688,958	9,912,538
	22,946,677	21,884,507

23. TROŠKOVI KORIŠĆENJA USLUGA DRUGIH OPERATERA

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Troškovi korišćenja usluga fiksnih i mobilnih operatera u zemlji	2,631,490	2,937,698
Troškovi korišćenja usluga fiksnih i mobilnih operatera u inostranstvu	3,770,393	4,286,103
	6,401,883	7,223,801

24. OSTALI POSLOVNI RASHODI

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Troškovi materijala, održavanja i naknade za izvršene usluge	7,573,584	8,436,375
Zakup	3,030,729	2,718,115
Troškovi pružanja ICT usluga	2,804,810	2,313,455
Marketing	1,165,126	1,296,620
Električna energija	1,574,261	1,413,793
Ispravka vrijednosti potraživanja	1,544,536	1,197,015
Troškovi telekomunikacione licence	1,392,299	1,670,731
Ostali poslovni rashodi	1,000,996	887,155
Opštinske i ostale poreske takse	882,717	1,840,687
Provizija diler	997,977	1,405,412
Deutsche Telekomu usluge share servus centara, održavanje sistema itd	666,821	793,438
Poštanske usluge	501,077	512,451
Ostale neproizvodne usluge	552,182	412,733
Sponzorstva	324,936	272,794
Naknade	166,734	256,169
Revizija završnog računa	79,408	93,397
Ostale konsalting usluge	73,994	137,074
Smanjenje rezervisanja priznatih u izvještaju o ukupnom rezultatu (napomena 16)	16,505	194,343
Operativni troškovi vezani za Univerzalni servis	7,513	5,204
	24,356,205	25,856,961

Troškovi zakupa se u najvećoj mjeri odnose na zakupe telekomunikacionih vodova u iznosu od EUR 1,019,710 (2017: EUR 782,753) kao i na zakup mjesta za bazne stanice od Radio Difuznog Centra u iznosu od EUR 723,666 (2017: 702,317 EUR)

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Troškovi sponzorstva koji su iznosili 220,000 EUR (2017: 200,000 EUR) predstavljaju najvećim dijelom troškove sponzorstva FSCG i muškog košarkaškog kluba "Budućnost". Ostatak troškova sponzorstva se odnosi na kulturu, sport i obrazovanje.

25. FINANSIJSKI PRIHODI I RASHODI, NETO

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Prihod od kamata od:		
Kratkoročni depoziti u bankama	4,170	15,018
Kreditni odobreni zaposlenima	192,419	190,303
Prihod od ukidanja diskonta na dugoročna potraživanja	222,732	184,893
Pozitivne kursne razlike	292,625	186,421
Finansijski prihodi	711,946	576,635
Rashodi kamata	(1,013)	(860,999)
Negativne kursne razlike	(107,022)	(319,597)
Ostali finansijski rashodi	(37,608)	(108,424)
Finansijski rashodi	(145,643)	(1,289,020)
Neto finansijski rashodi	566,303	(712,385)

Glavne razlike u neto finansijskom rezultatu su uzrokovane kursnim razlikama, većim prihodom od diskonta zbog promjene diskontne stope u 2018.

26. POREZ NA DOBIT

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Porez na dobit-tekući	987,910	833,281
Porez na dobit-odloženi	110,591	(77,468)
Ukupno	1,098,501	755,813

Usaglašavanje pretpostavljenog poreza na dobit i poreza na dobit iskazanog u poreskom bilansu

Usaglašavanje pretpostavljenog poreza na dobit po finansijskim izvještajima i poreza na dobit po poreskom bilansu prikazano je u sljedećoj tabeli:

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Dobit prije oporezivanja	8,364,148	5,887,186
Porez na dobit po stopi od 9%	752,773	529,847
Troškovi koji se ne priznaju za poreske svrhe	138,329	99,254
Ostale korekcije	207,399	126,712
	1,098,501	755,813

Ostale korekcije se odnose na odloženi porez, rezultate popisa i rezervisanja za lične troškove.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

27. ZARADA PO AKCIJI

(Iznosi u EUR)

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Profit akcionara Društva	7,265,647	5,131,373
Prosječan ponderisan broj izdatih akcija	47,273,940	47,273,940
Osnovna zarada po akciji	0.15	0.11

Društvo nema potencijalnih smanjenih zarada po akciji.

28. PLAĆANJA DIVIDENDE

Tokom 2018. godine, Društvo je objavilo dividende po osnovu raspodjele dobiti za 2017. godinu u iznosu 4,728,131 (EUR 0 za 2016). Dividenda po akciji za 2016. godinu bila je nula, a za 2017. godinu 0.1 EUR po akciji.

29. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM PRAVNIM LICIMA

Magyar Telekom Nyrt. je u 2005. godini postao većinski vlasnik sa 76,53% udjela. U januaru 2017. godine je prodao taj udio Hrvatskoj Telekom Grupi. Deutsche Telekom AG ("DTAG") je krajnji kontrolni vlasnik Hrvatske Telekom Grupe sa 51% akcija u vlasništvu. Deutsche Telekom ("DT") Grupi konstituše više provajdera fiksne telefonije, mobilne telefonije i IT usluga, sa kojima Društvo ima transakcije.

Krajnji kontrolni vlasnik Društva je Deutsche Telekom AG (sa sjedištem u Njemačkoj). Akcionari Deutsche Telekom AG su Investicione institucije (52,17%), KfW Bankengruppe (17,4%), Savezna Republika Njemačka (14.5%) i ostali investitori sa (16%).

Sve transakcije sa povezanim licima proističu iz tekućeg poslovanja i njihova fer vrijednost se ne razlikuje materijalno od fer vrijednosti koja bi bila ostvarena u standardnim transakcijama.

29.1 Deutsche Telekom Groupa (uključujući Hrvatski Telekom Grupi)

Transakcije sa povezanim licima primarno uključuju korišćenje i pružanje telekomunikacionih usluga kao i zakupe vodova koji rezultiraju sa stanjem obaveza i potraživanja na kraju godine. Tabela ispod pokazuje stanja sa članicama Deutsche Telekom:

Potraživanja	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Magyar Telekom Plc.	61,009	68,166
Makedonski Telekom Group	156,702	87,117
Telekom Deutschland	863,897	3,216,842
Ote Telekom	52,415	14,800
T – Hrvatski telekom	37,213	14,469
Ukupno	1,171,236	3,401,394

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Obaveze	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Magyar Telekom Plc.	226,556	228,066
Makedonski Telekom Group	250,344	1,099,388
Telekom Deutschland	3,051,214	6,417,278
Ote Telekom	32,552	43,299
T - Hrvatski telekom	602,720	158,579
Ukupno	4,163,386	7,946,610
Prihodi	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Magyar Telekom Plc.	78,951	114,320
Makedonski Telekom Group	7,200	5,671
Telekom Deutschland	4,367,557	5,100,065
Ote Telekom	0	11,500
T – Hrvatski telekom	61,700	48,840
Total	4,515,408	5,280,396
Troškovi	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
<i>Magyar Telekom</i>		
Konsultantske usluge	30,665	27,452
Usluge mobilne telefonije	11,827	12,130
Zakup linkova	15,255	56,950
Ostali troškovi	100,393	165,491
	158,140	262,023
<i>Makedonski telekom</i>		
Usluge mobilne telefonije	4,059	4,665
Ostali troškovi	41,053	39,489
<i>Ukupno - Magyar Telekom Grupa</i>	203,252	306,177
<i>Deutsche Telekom</i>		
Interkonekcija	2,802,478	2,227,763
Usluge share service centara, održavanja sistema otd	636,156	765,986
T brand	215,609	201,984
Održavanje telekomunikacione opreme	75,899	24,272
Usluge mobilne telefonije	64,669	87,175
Zakup linkova	179,316	115,429
Ostali troškovi	0	10,475
	3,974,127	3,433,084
<i>T - Hrvatski telekom</i>		
Održavanje telekomunikacione opreme	23,692	26,947
Zakup linkova	415,284	362,968
Ostali troškovi	264,472	6,214
	703,447	396,129
Ukupno	4,880,827	4,135,390

29.2 Savezna Republika Njemačka

Savezna Republika Njemačka je direktni i indirektni akcionar DTAG i posjeduje 32.0% akcijskog kapitala. Savezna Republika Njemačka ima solidnu većinu na skupštini akcionara DTAG iako raspolaže manjinskim paketom akcija, što čini DTAG zavisnom od Savezne Republike Njemačke. Stoga, Savezna Republika i kompanije koje su kontrolisane od strane Savezne Republike ili kompanije nad kojima Savezna Republika može da izvrši značajan uticaj, se klasifikuje kao povezano lice DTAG, a samim tim i Društva.

DTAG ili bilo koja članica Hrvatski Telekom Grupe, uključujući Društva, nije izvršio u sklopu svojih redovnih aktivnosti bilo koju transakciju koja je bila pojedinačno materijalna u 2017. ili 2016. godini sa kompanijama koje kontroliše Savezna Republika ili kompanija preko koje Savezna Republika može ima značajan uticaj.

29.3 Ugovori sa visokim Rukovodstvom

Društvo je tokom 2017. godine odobrilo rukovodstvu kratkoročne naknade, koje su iznosile EUR 409,048 (2017: 402,613 EUR) za neto zarade i bonuse koji su članovi ili stalni gostujući Menadžment komiteta Crnogorskog Telekoma, i EUR 295,506 (2017: 289,600 EUR) za pripadajuće poreze i doprinose.

Tokom 2017. godine Društvo je isplatilo višem rukovodstvu VAR II program u bruto iznosu EUR 60,607 (2017: 59,148 Napomena 15)

30. POTENCIJALNE OBAVEZE

Potencijalni sporni ugovori

U skladu sa kupoprodajnim ugovorom zaključenim 15. marta 2005. godine između Vlade Crne Gore i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, kao Prodavca i Magyar Telekom, kao Kupca, Kupac je u obavezi da omogući Društvu zaključivanje ugovora sa Radio Difuznim Centrom za zakup optičkih vlaknastih kapaciteta za transmisiju TV i radio signala i Univerziteta Crne Gore o obezbjeđivanju kapaciteta za konekciju. Trajanje ugovora je 20 godina. U oba slučaja predviđeno je da ugovorne strane neće platiti bilo kakvu naknadu za korišćenje ovih kapaciteta. Rukovodstvo Društva procjenjuje da neće biti materijalnih troškova po ovom osnovu u budućnosti.

Zaštita životne sredine

Propisi koji se odnose na zaštitu životne sredine usvajaju se u Crnoj Gori i Društvo sa stanjem na 31. decembra 2018 i 2017. godine nije iskazala bilo kakve obaveze za predviđene troškove, uključujući pravne i konsultantske naknade, studije lokacija, osmišljavanje i implementaciju planova restauracije koji se odnose na zaštitu životne sredine. Troškove vezane za zaštitu životne sredine rukovodstvo ne smatra materijalno značajnim.

31. PORESKI RIZIK

Poreski zakoni u Crnoj Gori su predmet različitih interpretacija i čestih izmjena. Interpretacija poreskih zakona od strane poreskih vlasti može da se razlikuje od interpretacije od strane rukovodstva Društva. Kao rezultat, neke transakcije mogu biti osporene od strane poreskih vlasti na način da se zahtijeva od Društva da plati dodatne poreze, kazne i kamate. Poreske obaveze zastarijevaju nakon pet godina.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Ovo znači da poreske vlasti imaju pravo da utvrde neplaćene poreske obaveze u toku petogodišnjeg perioda. Rukovodstvo procjenjuje da je Društvo platilo sve poreske obaveze koje su se dogodile zaključno sa 31. decembrom 2018. godine.

32. PREUZETE OBAVEZE

a) Preuzete obaveze po osnovu operativnog lizinga – Društvo kao zakupac

Sklapanjem ugovora o operativnom lizingu Društvo zakupljuje veliki broj maloprodajnih i poslovnih prostora, skladišta, zatim internet pristup i mrežne linije. Lizing je ugovoren od jedne godine do neograničenog vremenskog perioda, i većina zaključenih ugovora o lizingu mogu se produžiti po isteku lizinga po aktuelnim cijenama na tržištu.

Iznosi minimalnih plaćanja zakupnina na dan bilansa stanja koja se odnose na operativni lizing za koji se procjenjuje da se ne može otkazati prikazan je u tabeli ispod:

ne duže od godine	1,360,546
od dvije do pet godina	4,076,947
duže od pet godina	304,053
Ukupno	5,741,546

Ugovor o zakupu sa Radio Difuznim Centrom je potpisan na neodređeno vrijeme za zakup mjesta za bazne stanice na njihovim tornjevima. Iznos zakupa je varijabilan u zavisnosti od iskorišćenosti prostora na tornjevima.

Godišnji troškovi lizinga su prikazani u izvještaju o ukupnom rezultatu kao što je prikazano u Napomeni 24.

b) Ostale preuzete obaveze

Preuzete obaveze po ugovorima do datuma Izvještaja o finansijskom položaju koje nijesu objelodanjene u finansijskim izvještajima su sljedeće:

	31. Decembar 2018.	31. Decembar 2017.
Ugovorene obaveze po osnovu:		
- kupovine nekretnina i opreme	1,410,676	995,508
- kupovine nematerijalne imovine	2,620,302	1,608,843
- održavanje i tehničke aktivnosti	897,607	949,551
- marketing i sponzorstvo	45,300	157,763
Ostale ugovorene obaveze troška	182,478	467,190
Ukupno	5,156,363	4,178,855

c) Upotrebne dozvole

Na osnovu kupoprodajnog ugovora zaključenog 15. marta 2005. godine između Vlade Crne Gore i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, kao Prodavca i Matav Hungarian Telecommunication Company, kao Kupca, Prodavac je u obavezi da omogući Društvu dostavljanje kompletiranih molbi relevantnoj javnoj instituciji za obezbjeđivanje svih preostalih dozvola za nastavljane i) obavljanja poslovanja i/ili ii) vlasništva i/ili poslovanja sa njihovim sredstvima postojećim na datum potpisivanja Ugovora.

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

Menadžment kompanije procjenjuje da u budućnosti neće biti značajnih troškova povezanih sa ovim slučajem.

33. DEVIZNI KURSEVI

Zvanični kursevi valuta koji su korišćeni za preračun deviznih pozicija Izvještaja o finansijskom položaju u EUR na dan 31. decembar 2017 i 2016:

	31. decembar 2018.	31. decembar 2017.
SDR	0,82047	1.1874
USD	1,14535	1.1999

34. GOTOVINA GENERISANA IZ POSLOVANJA

	Napomena	31. decembar 2018.	31. decembar 2017.
<i>Dobitak za godinu</i>		7,265,647	5,131,373
<i>Korekcije:</i>			
Porez na dobit		1,098,501	755,813
Amortizacija	22	22,946,677	21,884,507
Neto finansijski prihod	25	(566,303)	712,384
Rezervisanja za benefite zaposlenima povećanja tokom godine	16	690,368	889,541
Rezervisanja za benefite zaposlenima iskorišćeno tokom godine	16	-	(1,210)
Ostale negotovinske stavke		(452,763)	(587,873)
Povećanje/(smanjenje) ispravke vrijednosti zaliha priznatih u okviru prihoda/rashoda	24	68,526	(376,143)
Povećanje/(smanjenje) ispravke vrijednosti spornih potraživanja priznatih u okviru prihoda/rashoda	9	1,544,533	1,197,015
Dobit od prodaje stalne imovine	20	(501,707)	(233,344)
<i>Promjena u okviru obrtnog (radnog) kapitala</i>			
Promjena na obavezama		(15,209,456)	6,843,688
Promjena na zalihama		1,239,668	(1,281,376)
Promjena na potraživanjima		5,833,819	1,194,415
Rezervisanja za sudske sporove	16	(137,729)	(184,076)
Rezervisanja za benefite zaposlenih	16	(706,390)	(1,591,906)
Promjena na izdvojenim novčanim sredstvima		20,071	(146,549)
<i>Gotovina generisana iz poslovanja</i>		23,133,462	34,206,259

35. RAČUNOVODSTVENE POLITIKE PRIJE 01. JANUARA 2018

35.1 Obezvrijeđenje finansijskih sredstava

a) Sredstva koja se vode po amortizovanoj vrijednosti

Na svaki datum bilansa stanja Društvo procjenjuje da li postoji objektivan dokaz da je umanjena vrijednost nekog finansijskog sredstva ili grupe finansijskih sredstava.

Rezervisanje za obezvrijeđenje potraživanja iz poslovnih aktivnosti određuje se u slučaju kada postoje objektivan dokaz da Društvo neće biti u mogućnosti da naplati sve iznose u skladu sa inicijalnim uslovima naplate potraživanja. Značajni finansijski problemi dužnika, mogućnost bankrota ili finansijske reorganizacije dužnika, greške ili nepravilnosti u naplati predstavljaju indikatore obezvrijeđenja potraživanja iz poslovnih odnosa.

Iznos gubitka se odmjerava kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti sredstva i sadašnje vrijednost procijenjenih budućih tokova gotovine, diskontovanih po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi za to finansijsko sredstvo. Knjigovodstvena vrijednost imovine umanjuje, kroz upotrebu konta obezvrijeđenja, a iznos gubitka se priznaje u bilansu uspjeha u okviru „ostalih poslovnih rashoda – trošak obezvrijeđenja potraživanja“.

Društvo, kao prvi korak, utvrđuje pojedinačne indikatore obezvrijeđenja za finansijska sredstva koja su materijalno značajna, kao i kolektivne za finansijska sredstva koja su manjih pojedinačnih vrijednosti. Iznos rezervisanja po osnovu ispravke vrijednosti potraživanja je obračunat na bazi procjene o njihovoj naplativosti, uzimajući u obzir istorijske podatke naplate potraživanja. Ukoliko ne postoji objektivan indikator obezvrijeđenja prilikom pojedinačne ocjene finansijskih sredstava, Društvo uključuje potraživanje u grupu finansijskih sredstava sa sličnim kreditnim rizikom, i vrši kolektivnu ocjenu indikatora obezvrijeđenja. Sredstva koja su, prilikom pojedinačne ocjene, obezvrijeđenja, nijesu uključena u kolektivnu ocjenu indikatora obezvrijeđenja.

Kolektivna ocjena indikatora obezvrijeđenja se, u skladu sa politikom Društva, vrši na bazi starosne strukture potraživanja, uslijed velikog broja sličnih tipova korisnika. U slučaju kada se utvrdi da je potraživanje iz poslovnih odnosa u potpunosti nenaplativo, otpisuje se na teret već izvršenog obezvrijeđenja vrijednosti. Naknadna naplata prethodno otpisanih potraživanja iz poslovnih odnosa evidentira se u bilansu uspjeha u okviru smanjenja „ostalih poslovnih rashoda – trošak obezvrijeđenja potraživanja“.

Za kredite i potraživanja, iznos gubitka se odmjerava kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti sredstva i sadašnje vrijednost procijenjenih budućih tokova gotovine (isključujući buduće kreditne gubitke koji nijesu nastali) diskontovanih po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi za to finansijsko sredstvo. Knjigovodstvena vrijednost sredstva je umanjena i iznos gubitka se priznaje u izvještaju o ukupnom rezultatu. Ako kredit ima promjenjivu kamatnu stopu, diskontna stopa za mjerenje gubitka od umanjenja vrijednosti je tekuća efektivna kamatna stopa utvrđena ugovorom.

Ako se u sljedećem periodu iznos gubitka od umanjenja vrijednosti smanji i smanjenje se može objektivno povezati s događajem koji je nastao nakon što je priznato umanjenje vrijednosti (kao što je poboljšanje u kreditnog rejtinga dužnika), povlačenje prethodno priznatog gubitka od umanjenja priznaje se u izvještaju o ukupnom rezultatu.

b) Sredstva klasifikovana kao raspoloživa za prodaju

Na kraju svakog izvještajnog perioda Društvo procjenjuje da li postoji objektivan dokaz da je umanjena vrijednost nekog finansijskog sredstva ili grupe finansijskih sredstava. Dokaz da su sredstva obezvrijeđena, osim kriterijuma iz a) je takođe značajno ili odloženo smanjenje fer vrijednosti sredstava ispod nabavne vrijednosti. Ukoliko postoji bilo koji od tih dokaza za finansijska sredstva raspoloživa za prodaju, kumulirani gubitak – utvrđen kao razlika između troškova sticanja i tekuće fer vrijednosti, umanjene za bilo kakav gubitak zbog umanjenja vrijednosti finansijskog sredstva koji je prethodno priznat u bilansu uspjeha – prenosi se sa kapitala i priznaje u bilansu uspjeha. Gubici zbog umanjenja vrijednosti vlasničkih instrumenata priznati u bilansu uspjeha ne mogu se ukinuti kroz bilans uspjeha – ostali poslovni rashodi.

Sa stanjem na dan 31. decembra 2018, ova sredstva su u potpunosti obezvrijeđena iz razloga što se od njih ne očekuju budućni novčani prilivi.

35.2. Prihodi

Prihodi se priznaju po fer vrijednosti primljene nadoknade ili potraživanja, i predstavlja iznos potraživanja za pružene usluge i isporučenu robu, umanjene za diskonte i povraćaje kao i porez na dodatu vrijednost. Društvo priznaje prihod kada je vjerovatno da će doći do priliva budućih ekonomskih koristi kao i u svim ostalim slučajevima priznavanja kako je to definisano MRS 18 u slučaju prodaje proizvoda i usluga od strane Društva. Društvo zasniva svoje procjene povraćaja na osnovu istorijskog troška, uzimajući u obzir tip kupca, tip transakcije i specifičnosti svakog ugovora zasebno.

Prihod se primarno ostvaruje od usluga koje se pružaju pretplatnicima i trećim povezanim licima upotrebom mreža fiksne i mobilne telefonije.

Telekomunikaciona pretplata predstavlja nadoknadu za korišćenje telefonskih linija. Pretplata se korisnicima fakturiše mjesečno i prepoznaje kao prihod na kraju svakog mjeseca, bez obzira na njihovo korišćenje mreže. U konekciju i ostale prihode spadaju usluge od priključaka, telekomunikacione takse i dodatne usluge, koje se priznaju u trenutku pružanja usluge.

Ugovori o korisničkoj pretplati obično uključuju aktivacionu naknadu, prodaju opreme, kao i mjesečnu pretplatu za korišćenje usluga. Društvo uzima u obzir različite elemente ovih ugovora prilikom odvajanja procesa iz kojih se dobit generiše kako se to zahtijeva prema MSFI. Ove stavke su identifikovane i odvojene, obzirom da imaju zasebnu vrijednost i nijesu prodane jedino zajedno već i pojedinačno takođe.

Prihod od odlaznih poziva unutar Crne Gore, i odlaznih međunarodnih poziva su naplaćeni od korisnika Telekomoma, i knjiženi su po njihovoj fakturisanoj vrijednosti umanjenoj za efektivni diskont i PDV, u trenutku rezervisanja za ugovorene usluge.

Prihodi po osnovu domaćih i međunarodnih dolaznih poziva uključuju i prihode po osnovu ostvarenog međunarodnog saobraćaja.

b) Prihodi od fiksne telefonije

Prihodi od fiksne telefonije uključuju prihode od telekomunikacione pretplate, prihode od odlaznih/dolaznih poziva, prihode od interneta, televizije Telekomunikaciona pretplata predstavlja nadoknadu za korišćenje telefonskih linija koja se fakturiše mjesečno i prepoznaje kao prihod na kraju

CRNOGORSKI TELEKOM A.D. PODGORICA
FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2018. GODINE
(Svi iznosi su u EUR osim ako drugačije nije naznačeno)

svakog mjeseca, bez obzira na korišćenje mreže.

Ostale usluge koje se u momentu pružanja prepoznaju kao prihod

Ugovori o korisničkoj pretplati obično uključuju aktivacionu naknadu, prodaju opreme, kao i mjesečnu pretplatu za korišćenje usluga. Društvo uzima u obzir različite elemente ovih ugovora prilikom odvajanja procesa iz kojih se dobit generiše kako se to zahtijeva prema MSFI. Ove stavke su identifikovane i odvojene, obzirom da imaju zasebnu vrijednost i nijesu prodane jedino zajedno već i pojedinačno takođe.

Prihod od odlaznih poziva (unutar Crne Gore i međunarodnih) se priznaje kao prihod po njihovoj fakturisanj vrijednosti umanjenj za efektivni diskont i PDV, u momentu pružanja usluge.

Prihodi od dolaznih međunarodnih poziva uključuju prihode od međunarodnog saobraćaja.

Prihodi po osnovu direktnog međunarodnog saobraćaja i obračuna odnose se na prihode od međunarodnih dolaznih poziva ostvarenih sa zemljama koje imaju direktan međunarodni obračun sa Društvom. Dio ostvarenih prihoda po navedenom osnovu, evidentiran je na osnovu procjene izvršene u skladu sa internim obračunima ostvarenog saobraćaja.

Prihodi od dolaznih domaćih poziva se prije svega odnose na prihode od interkonekcije koji obuhvataju prihode po osnovu ostvarenog dolaznog telefonskog saobraćaja operatera Telenor d.o.o., Podgorica i M-tel d.o.o., Podgorica koji tranzitira preko ili se završio u mreži Društva.

Kupci i treća lica ostvaruju saobraćaj na osnovu njihovog stvarnog korišćenja mreže, nakon što su iskoristili besplatne minute uključene u pojedinačne pretplatne pakete pomnoženo sa ugovorenom cijenom minuta.

- Prihodi od interneta sadrže prihode od ADSL/VDSL/FTTH pristupa fiksnoj mrezi, zakupa vodova, MIPNET (Montenegrin IP Network) usluge i druge
- Prihodi od televizije sadrže prihode od IPTV pristupa fiksnoj mrezi

c) Prihodi od mobilne telefonije

Prihodi od mobilne telefonije uključuju prihode od mjesečne naknade i odlaznog/dolaznog saobraćaja post-paid, pre-paid korisnika, internet mobilnih prihoda, prihode po osnovu rominga, , i

- Mjesečna naknada predstavlja nadoknadu za korišćenje mreže mobilne telefonije. Pretplata se post-paid pretplatnicima fakturiše za mjesec u kom su aktivirani.
- Odlazni saobraćaj predstavlja upotrebu telekomunikacione mreže Društva od strane korisnika i ostalih trećih strana. Prihodi se priznaju u trenutku pružanja usluge.
- Prihodi od pre-paid usluga se evidentiraju u trenutku prodaje pre-paid bonova (vaučera), kao razgraničeni prihod u bilansu stanja i kao prihod u bilansu uspjeha u trenutku kada je iskorišćen od strane korisnika ili kada pre-paid bonu (vaučeru) istekne rok važenja sa neutrošenim minutima.
- Prihodi po osnovu roaming-a nastaju po osnovu dolaznog, a troškovi po osnovu odlaznog roming saobraćaja od i prema roming operatorima mobilne telefonije sa kojima Društvo ima sklopljen Ugovor o međunarodnom GSM roaming-u,. Prihodi od roaminga se priznaju u neto iznosu u trenutku pružanja usluge. Klirinška kuća Syniverse prati i usaglašava saobraćaj u ime Društva i vrši

naplatu odnosno plaćanja po osnovu usaglašenih potraživanja i obaveza od i prema operatorima mobilne telefonije.

- Prihodi interkonekcije obuhvataju prihode po osnovu ostvarenog dolaznog telefonskog saobraćaja domaćih mobilnih operatera Telenor d.o.o., Podgorica i M-tel d.o.o., Podgorica koji tranzitira preko ili se završio u mreži Telekoma. Prihodi od interkonekcije takođe obuhvataju dolazni telefonski saobraćaj od inostranih operatera koji tranzitira preko ili se završio u mreži Telekoma.
- Rashodi interkonekcije obuhvataju rashode po osnovu ostvarenog odlaznog saobraćaja korisnika Telekoma upućenog korisnicima pojedinih kompanija mobilne i fiksne telefonije unutar Crne Gore i dolaznog saobraćaja iz inostranstva koji je upućen Crnogorskom Telekomu a tranzitira ili se završio u mreži drugih kompanija mobilne telefonije unutar Crne Gore. Budući da Društvo ukida i inicira saobraćaj u i iz svoje mreže, djeluje kao upravitelj i u skladu sa navedenim, prihodi i rashodi interkonekcije su prikazani u bruto iznosima u ovim finansijskim izvještajima. Prihodi i rashodi interkonekcije se priznaju u trenutku njihovog nastanka odnosno u trenutku pružanja usluge. Prihodi su prikazani po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za PDV i eventualne popuste.

Prihodi od ICT-a uključuju usluge od Informaciono Komunikacionih Tehnologija, tj. prihode od restrukturiranja poslovnih procesa, usluga upravljanja aplikacijama, tehnološkom infrastrukturom i održavanja sistema te dizajniranja i razvoja složenih sistema prema specifikaciji klijenta (dizajn i konstrukcija). U paketima usluga ovi servisi se prodaju zajedno sa iznajmljenim linijama, MiPNETom. Pravila priznavanja prihoda za ove usluge su opisana u tekstu iznad.

Prihod od prodaje opreme kao i nabavna vrijednost prodaje opreme evidentira se u trenutku prodaje. Prihodi od prodaje mobilnih uređaja evidentiraju se u trenutku prodaje. Nabavna vrijednost prodatih mobilnih telefonskih aparata se evidentira u trenutku prodaje.

Prihodi od dodatnih usluga fiksne telefonije prvenstveno uključuju web prezentacije, govorne pošte, listinga poziva, telegrame i ostale usluge. Pravila priznavanja prihoda za ove usluge su opisana u tekstu iznad.

35. ZNAČAJNI DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

Nakon datuma izvještavanja nije bilo značajnijih događaja.

Crnogorski Telekom

**Izvještaj menadžmenta za finansijsku
2018. godinu**

Sadržaj:

O Crnogorskom Telekomu
Izabrani finansijski i operativni podaci Crnogorskog Telekoma
Značajne kapitalne investicije
Menadžment Crnogorskog Telekoma
 Odbor direktora
 Izvršni direktor i Menadžment komitet
Vizija i strategija
Regulatorno okruženje
Promocije i ponude
Ljudski resursi
Korporativna odgovornost
Poslovne jedinice
Upravljanje rizicima
Zaštita životne sredine i energetska efikasnost
Kodeks korporativnog upravljanja

O Crnogorskom Telekomu

Crnogorski Telekom (CT) je najveća telekomunikaciona kompanija u Crnoj Gori, koja pruža širok spektar fiksnih i mobilnih servisa (govorne usluge, internet, TV, integrisane usluge, iznajmljeni vodovi, mreže podataka, ICT i Cloud rješenja).

Kompanija je u potpunosti digitalizovala fiksnu mrežu 2007, a do kraja 2012. godine omogućena je kompletna ADSL pokrivenost za korisnike fiksne telefonije. Od 2011. godine unaprijeđuje se fiksna broadband mreža kroz gradnju optičke infrastrukture, a od 2016. i kroz VDSL. Crnogorski Telekom uvodi IPTV uslugu 2007. godine, dok je u 2016 pokrenuta usluga „TVzaSve”, zasnovana na DVB-T2 tehnologiji, u saradnji sa Radio-difuznim centrom. Od 2011. nudi ICT rješenja. Kompletna migracija na IMS je završena 2015. godine.

Od ulaska na tržište mobilne telefonije 2000. godine, kompanija je prepoznatljiva po inovativnim i naprednim uslugama na domaćem tržištu. 3G mreža je lansirana u ljeto 2007, dok je 4G servis dostupan od 2012. Tokom aukcije spektra 2016. godine, obnovljene su postojeće frekvencije, ali je obezbijeđen i značajan udio u novim frekvencijama.

U maju 2009. godine Crnogorski Telekom a.d, T-Mobile Crna Gora d.o.o i Internet Crna Gora d.o.o su spojeni u jedno pravno lice, Crnogorski Telekom a.d.

Od 2012. godine svi proizvodi se nude pod zajedničkim T brendom.

U aprilu 2005. godine, Magyar Telekom je kupio 76,53% kapitala Crnogorskog Telekoma, čime je Crnogorski Telekom postao dio Deutsche Telekom Grupe. U januaru 2017, HT holding doo, u stopostotnom vlasništvu Hrvatskog Telekoma dd, je preuzeo kompletan udio Magyar Telekoma u Crnogorskom Telekomu. Deutsche Telekom AG posjeduje 51% akcija Hrvatskog Telekoma.

Deutsche Telekom je jedna od vodećih telekomunikacionih kompanija na svijetu i prisutna je u preko 50 zemalja. Sa članicama Deutsche Telekom grupe Crnogorski Telekom ima redovne transakcije. Detalji transakcija sa povezanim licima su dati u finansijskom izvještaju kompanije, Napomena 29.

Izabrani finansijski i operativni podaci Crnogorskog Telekoma

Glavna postignuća

- U 2018. godini, ostvareni su prihodi na sličnom nivou kao i prethodne godine. EBITDA i neto dobit su rasli u odnosu na prethodnu godinu.
- Prihodi su iznosili EUR 85,1 miliona, što predstavlja smanjenje od 1% u odnosu na prethodnu godinu. Smanjenje prihoda je uglavnom uslovljeno manjim prihodima od usluga veleprodaje, koji su djelimično nadoknađeni rastom maloprodajnih prihoda.
- Neto dobit se povećala za EUR 2,1 miliona, na EUR 7,3 miliona.
- Investicije su nastavljene na visokom nivou: kapitalna ulaganja su iznosila EUR 24,1 miliona (+ 30% u odnosu na prošlu godinu).
- Isplaćena je dividenda u iznosu od EUR 4,7 miliona.

Prihodi i profitabilnost

U 2018. godini, Crnogorski Telekom se fokusirao na dalje proširenje 4G mreže, na razvoj optičke i poboljšanje bakarne infrastrukture preko VDSL-a, kao i na unapređenje postojećih i uvođenje novih usluga. Godinu je obilježila i snažna konkurencija na tržištu fiksnih usluga. Crnogorski Telekom je uspio da očuva stabilnom korisničku bazu fiksnog interneta i da raste u TV segmentu (u dijelu IPTV usluga kao i DVB-T2 servisa). U mobilnom segmentu, Crnogorski Telekom je zadržao vodeću poziciju u ukupnom postpaid-u, postpaid-u poslovnog segmenta, kao i da zadrži jaku poziciju u postpaid-u fizičkih korisnika i mobilnom internetu. Ponuda u mobilnom segmentu je nadalje poboljšana i obnovljena.

Nakon višegodišnjeg pada prihoda i profitabilnosti, Crnogorski Telekom je uspio da ograniči smanjenje prihoda na samo 1% i da ostvari rast profitabilnosti.

Ukupni prihodi Crnogorskog Telekoma manji su 1% i dostigli su EUR 85.1 miliona. Pozitivna kretanja prihoda se odnose na:

- postpaid prihode (+ 3%), pod uticajem uspjeha Magente1 i restrukturiranja portfolija;
- TV prihode (+ 2%), vođene rastom baze klijenata;
- prihode od data servisa, koji su porasli za 2%, podstaknuti rastom ICT-a od 11%;
- prihode od opreme, koji su porasli za 22%.

U poređenju sa 2017. glavna odstupanja prihoda se odnose na:

- prihode od maloprodaje govornih usluga u nepokretnoj mreži (- 12%), pod uticajem smanjenja baze klijenata, regulacije maloprodajnih cijena i smanjene upotrebe servisa;
- fiksne prihode od širokopojasnog pristupa (-6%), pod uticajem konkurencije i regulacije maloprodajnih cijena;
- mobilne prepaid prihode (- 7%), zbog manjeg korišćenja kao i migracije prepaid korisnika na postpaid servise;
- prihode od interkonekcije i posjetilaca (- 14%), podstaknute smanjenim cijenama mobilne terminacije i nižim dolaznim saobraćajem, kao i većim prihodima od posjetilaca u 2017. godini.

Kao i prethodnih godina, Crnogorski Telekom je ulagao napore u povećanje efikasnosti i smanjenje troškova. Rezultat je godišnje smanjenje operativnih troškova u iznosu od EUR 1,9 miliona ili -2%. Operativni profit (EBIT) je iznosio 7,8 miliona EUR. Neto profit je iznosio 7,3 milion EUR.

Glavni finansijski pokazatelji:

	2018	2017
Ukupno fiksni prihodi	30.260.159	33.079.672
Ukupno mobilni prihodi	36.386.354	37.074.076
ICT prihodi	5.204.156	4.672.953
Prihodi od prodaje opreme	10.466.897	8.588.383
Ostali prihodi	1.928.822	1.672.193
Ostali poslovni prihodi	828.136	730.703
Ukupan prihod	85.074.524	85.817.980
Troškovi usluga drugih operatera	6.401.883	7.223.801
Nabavna vrijednost prodate robe	11.602.233	11.174.576
Troškovi zaposlenih	11.969.681	13.078.565
Ispravka vrijednosti potraživanja	1.544.536	1.197.015
Ostali troškovi poslovanja	22.811.669	24.659.946
EBITDA	30.744.522	28.484.077
EBITDA MARGINA (%)	36%	33%
Troškovi amortizacije i obezvređenja	22.946.677	21.884.507
Operativni profit	7.797.845	6.599.570
Neto finansijski rezultat	566.303	-712.384
Profit	7.265.647	5.131.373
Povećanja nematerijale imovine	10.745.398	8.508.479
Povećanja nekretnina i opreme	13.402.508	10.144.486
CAPEX	24.147.906	18.652.965

Glavni nefinansijski pokazatelji (KPI)

U 2018. godini broj fiksnih priključaka je bio manji za 7%, jer je odliv korisnika ubrzan usljed pojačane aktivnosti konkurencije. S druge strane, broj fiksnih širokopojsanih priključaka povećan je za 1%, dok su naše TV usluge (IPTV i TVzaSve) porasle za ukupno 9.000 (14.6%).

Ključni pokazatelji u fiksnoj telefoniji (u hiljadama)	Dec 31, 2017	Dec 31, 2018	Δ	Δ%
Priključci fiksne telefonije, ukupno	122,6	113,7	-8,9	-7,3
Fizička lica	105,0	96,4	-8,6	-8,2
Pravna lica	17,6	17,2	-0,4	-2,3
Učešće u tržištu fiksnih govornih usluga (%)	81,4	66,4	-15,0	
Fiksni broadband priključci, ukupno	69,8	70,4	0,6	0,9
Fizička lica	61,4	61,9	0,5	0,8
Pravna lica	8,4	8,5	0,1	1,2
Učešće u tržištu broadband usluga (%)	49,9	44,0	-5,9	
IPTV priključci, ukupno	63,6	72,9	9,3	14,6
Fizička lica	54,1	62,2	8,1	15,0
Pravna lica	2,3	2,8	0,5	21,6
TVzaSve	7,1	8,0	0,9	12,6
Učešće u tržištu pretplatničke televizije (%)	31,0	31,9	0,9	

Na kraju 2017. godine korisnici Crnogorskog Telekoma su koristili 369 hiljada SIM kartica, što je za 17 hiljada ili 5% više u poređenju sa prošlom godinom. To je uglavnom uzrokovano rastom postpaida, dok je prepaid bio stabilan. Ukupno učešće u tržištu SIM kartica je iznosilo 32.6%. Postpaid SIM baza je veća za 16 hiljada ili 7,6%, što je postignuto daljim rastom Magente 1, redizajniranjem ponuda, kao i konverzijom korisnika iz prepaidda u postpaid. Crnogorski Telekom je zadržao lidersku poziciju u postpaid segmentu.

Ključni pokazatelji mobilnih usluga (u hiljadama)	Dec 31, 2017	Dec 31, 2018	Δ	Δ%
Broj SIM kartica, ukupno	352,1	369,4	17,3	4,9
Pripaid	140,8	142,0	1,2	0,9
Postpaid, ukupno	211,4	227,4	16,0	7,6
Postpaid fizička lica	82,9	95,1	12,2	14,7
Postpaid pravna lica	128,5	132,3	3,8	3,0
Učešće na tržištu mobilnih usluga (%)	33,7	32,6	-1,1	
Broj korisnika mobilnog internet	157,2	168,9	11,7	7,4
Učešće na tržištu korisnika mobilnog interneta (%)	37,6	36,6	-1,0	
Mobilna penetracija (%)	168,5	183,0	14,5	

Značajne kapitalne investicije

Optička mreža

FTTH projekat, jedan od najvažnijih strateških projekata u Crnogorskom Telekomu, bilježi značajan rast u 2018. kako za podzemnu, tako i za vazdušnu optičku mrežu. Uslovi za korišćenje FTTH servisa su obezbijedeni za preko 93% stanova u urbanim sredinama u 19 opština i preko 42% domaćinstava na nacionalnom nivou. Udio aktivnih korisnika u odnosu na FTTH potencijal je 21%. U poređenju sa 2017, imamo 9% više domaćinstava pokrivenih brzinom od 30Mbps i više, kao i 7% više domaćinstava pokrivenih brzinom od 100Mbps.

Zagarantovan je dalji razvoj kroz partnerstvo sa CEDIS-om i Javnim komunalnim preduzećima, koje omogućava brzo širenje vazdušne FTTH mreže i u prigradskim zonama. U 2018. uspješno je implementirana vazdušna FTTH mreža u 10 zona u tri opštine, sa još 5 zona u kojima se trenutno radi, pokrivajući na taj način 8 hiljada domaćinstava.

VDSL/Vektoring

VDSL Roll-Out projekat značajno podržava naše planove da zadržimo postojeću korisničku bazu i privučemo nove klijente u Internet i IPTV segmentu. Pokrivenost VDSL-om povećana je instaliranjem OC na 50 lokacija u prigradskim / ruralnim područjima bez FTTH-a, što je dodatno poboljšalo kvalitet bakarne mreže, te potencijal da podrži buduće korisnike FTTH-a.

Mobilna pristupna mreža

Crnogorski Telekom je nastavio sa uspješnim rezultatima u mobilnoj pristupnoj mreži, sa značajnim LTE kapacitetom i proširenjem pokrivenosti: 6 puta više CA lokacija, 60% više LTE 800 lokacija, 24 nove lokacije. Tu je i optimizacija i poboljšanje kvaliteta: Jasnoća govora - poboljšana za 35%; Vrijeme uspostavljanja (CST) - skraćeno za 30%.

Završena su P3 merenja za 2018. godinu. U odnosu na 2017. su značajno poboljšani rezultati (ukupno 888 poena u 2018. u odnosu na 713 u 2017. godini):

ECN2MSAN migration

Ovaj projekat je uspješno završen nakon migracije 204 lokacije (100%) i svih naših širokopojasnih korisnika na MSAN tehnologiju.

U okviru ovog projekta, više od 500 ECN-a je isključeno iz mreže. Pored toga, za tu svrhu instalirano je skoro 600 novih MSAN VDSL ploča.

IMS Modernizacija i Geografska redundansa

Pored implementacije georedundancije svih korisničkih baza na novim konvergentnim platformama za fiksne i mobilne usluge, implementacija i integracija IMS osnovne platforme na lokaciji Disaster recovery je završena 2018. godine, uz nadogradnju postojeće IMS platforme na primarnoj lokaciji. Urađena je migracija korisničkih usluga na nove IMS osnovne hardverske i softverske sisteme, koji su sada potpuno geouredni, što praktično znači da se u slučaju problema u funkcionisanju IMS osnovne platforme u Podgorici, korisnik automatski registruje na IMS osnovnu platformu u DRS Bijelo Polje, čime je osigurana neprekidna fiksna govorna usluga.

SIP interkonekcija

Projekat u III faze čiji je cilj da se u potpunosti migrira na SIP interkonekciju lokalni, nacionalni i međunarodni saobraćaj preko novog elementa osnovne mreže - ISBC, kao preduslov za uklanjanje starih međunarodnih centrala. Prva faza pilot migracije, lokalni saobraćaj između CT mobilne i CT fiksne mreže, je u toku.

Free Cooling

Projekat ima za cilj optimizaciju postojećeg HVAC (Sistema sa grijanje, ventilaciju i hlađenje), kako bi se postigla ušteda energije i smanjenje emisije CO2. Praćenje performansi je omogućeno na svim lokacijama, kako bi se kontrolisalo prebacivanje između slobodnih rashladnih jedinica i postojećih HVAC. U prvoj fazi projekta, tehnologija je implementirana na svih planiranih 55 lokacija.

TV Servisi

IPTV je jedna od osnovnih usluga koje nudi Crnogorski Telekom. Stoga, promjena Extra TV interfejsa je imala značajan uticaj na korisničko iskustvo. Sa verzijom 2.6, tokom 2018 implementirali smo prvu veliku promjenu korisničkog interfejsa od uvođenja usluge. Radi se o potpuno novom rasporedu menija, koje je dizajnirao DT hub. Projekat je implementiran na nivou Grupe, u saradnji sa Magyar Telekomom i Makedonskim Telekomom.

Svi risiveri Extra TV korisnika (63 hiljade) su nadograđeni najnovijim IPTV interfejsom sa unaprijeđenim dizajnom i dodatnim funkcionalnostima. Takođe, ponuda kanala je dodatno proširena, a uvedeno je i jedanaest kanala visoke rezolucija (HD).

ACS nadogradnja

ACS platforma HV&SV nadograđena je funkcionalnostima koji značajno podržavaju digitalizaciju procesa. Time ćemo omogućiti agilnije pružanje servisa krajnjim korisnicima.

One APP

Implementacija HAL-a je strateški projekat digitalne transformacije u DT grupi. HAL (Harmonized API Laier) je DT konceptualno i praktično rešenje za razdvajanje frontend-backend sistema uvođenjem novog API apstrakcionog sloja na najprikladniji način. U prvoj fazi razvijen je dogovoreni skup API-ja za OneApp mobilnu

aplikaciju u Crnogorskom Telekomu. OneApp je prvi projekat razvijen na tom srednjem sloju. U toku je razvoj API-ja za odmor, uključujući upravljanje plaćanjem. Drugi frontend sistemi, kao što su portali i e-commerce rješenja, koristiće ga u budućnosti.

EVENTUS - HardVare nadogradnja

U 2018. godini je razvijen novi dizajn za EVENTUS. Hardware koji je nabavljen postao je dio virtualizacije infrastrukture i povećanjem broja servera stekli smo bolje performanse, stabilnost i redundantnost virtuelnog okruženja.

ODBOR DIREKTORA CRNOGORSKOG TELEKOMA

Siniša Đuranović

Siniša Đuranović je rođen 1972. godine u Zagrebu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1997. godine. Od 2010. do 2013. godine je pohađao IEDC poslovnu školu na Bledu – President MBA. Karijeru je započeo u advokatskoj kancelariji Filipović koja se bavila privatizacijama većih privrednih društava (Hrvatski Telekom, Privredna banka...), te savjetovanjem međunarodnih klijenata i kupaca i prodavaca u većim akvizicijama. Pridružio se Hrvatskom Telekomu 2000. godine na poziciji Pomoćnika direktora za regulatorne poslove. Direktor regulatornih poslova je postao 2002. godine, a Izvršni direktor regulatornih poslova i prava konkurencije 2005. godine. Na ovoj poziciji se zadržao do 2009. godine kada je imenovan za Glavnog pravnog savjetnika/Operativnog direktora za pravne, regulatorne i poslove konkurencije, odnose sa javnim institucijama i usklađenost poslovanja. U periodu od 2002. do 2014. godine bio je član Nadzornog odbora Eronet pokretnih komunikacija doo Bosna i Hercegovina i T-Mobile Hrvatska doo, zamjenik predsjednika u Combis-u doo i HT Mostar doo Bosna i Hercegovina, te predsjednik Nadzornog odbora Iskon Interneta doo. Trenutno u Hrvatskom Telekomu pokriva pozicije Direktora sektora veleprodaje, glavnog pravnog savjetnika i starijeg potpredsjednika, a odlukom Izvršnog direktora odgovoran je i za koordinaciju poslova iz područja ljudskih resursa. Takođe trenutno predsjedava Nadzornim odborom Optima Telekoma dd, a član je uprave Američke privredne komore u Hrvatskoj. Za člana Odbora direktora Crnogorskog Telekoma, kojim predsjedava, je izabran na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 31. maja 2017. godine. Reizabran je na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 30. maja 2018. godine.

Marc Stehle

Marc Stehle, rođen 1967. godine, stekao je zvanje diplomiranog ekonomiste na Univerzitetu primijenjenih nauka u Düsseldorfu, SR Njemačka. Prije početka rada u Deutsche Telekomu AG 1996. godine, radio je u društvima REWE AG za maloprodaju hrane u kontrolingu, FMP Price Waterhouse Coopers u porezima i Schitag Ernst & Young GmbH u eksternoj reviziji. Marc Stehle je počeo karijeru u Deutsche Telekomu AG u kontrolingu Grupe kao viši kontrolor. Godine 2000. je preuzeo funkciju Potpredsjednika poslovnog razvoja za usluge sa dodatnom vrijednošću. Godine 2004, Marc Stehle je imenovan za Višeg potpredsjednika za kontroling u društvu Telekom Shop Vertriebsgesellschaft, maloprodajnom ogranku DT-a AG. Godine 2008, prelazi u T-Systems International GmbH, kao Viši potpredsjednik za finansije i kontroling, te postaje glavni finansijski direktor društva T-Systems GEI. Tokom više od 6 godina radio je na različitim rukovodećim položajima u društvima članicama T-Systems Grupe, kao što su T-Systems Iberica, Solutions for Research GmbH. Uz to, bio je član više Nadzornih odbora. Od 2015. godine, Marc Stehle ponovo radi za Deutsche Telekom AG, kao Potpredsjednik finansijskog kontrolinga za Evropu. Godine 2016. postaje član Nadzornog

odbora društva Hrvatski Telekom d.d. Za člana Odbora direktora Crnogorskog Telekomu je izabran na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 30. maja 2018. godine.

Nataša Rapaić

Nataša Rapaić je rođena 1969. godine u Zagrebu. Diplomirala je ekonomiju na Univerzitetu u Zagrebu 1993. godine. Bila je stipendista španske vlade na MBA Instituto de Empresa u Madridu tokom 1999. i 2000. godine. Još tokom studija radila je kao knjigovođa u Univerzalu Zagreb, a od 1993. do 1997. godine u Milna Parketu Zagreb gdje je bila jedan od članova osnivača. Od 1997. do 1999. godine radila je kao analitičar tržišta u kancelariji za privredu španske ambasade u Zagrebu kada prelazi u jednu od najvećih španskih banaka – Caixa Galicia Madrid gdje je pokrivala poziciju poslovnog analitičara u sektoru za investicije. Od 2000. do 2003. godine je radila u Europraxis Consulting-u u Madridu. 2003. godine preuzima poziciju operativne direktorice korporativnih komunikacija i PR-a u Hrvatskom Telekomu, a 2005. godine imenovana je za člana Izvršnog odbora T-Coma-a i glavnu direktoricu za marketing na kojim pozicijama se zadržala do 2009. godine. 2010. godine preuzima poziciju operativne direktorice – glavne direktorice za marketing za poslovne korisnike, a od 2013. godine je članica uprave i glavna operativna direktorica za privatne korisnike. Članica je Nadzornog odbora American College of Management and Technology u Dubrovniku i Iskon-a Zagreb, kojim predsjedava. Za člana Odbora direktora Crnogorskog Telekomu je izabrana na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 31. maja 2017. godine. Reizabrana je na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 30. maja 2018. godine.

Saša Kramar

Saša Kramar je rođen u Čakovcu 1968. godine. Obrazovanje je sticao najprije na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Zagrebu, uporedo pohađajući Apple-ove obuke za servisere, prodaju i marketing. Od 2000. godine pohađao je niz prestižnih evropskih poslovnih škola, između ostalih poslovnu školu u St. Gallen-u, Visoku poslovnu školu Edinburgh MBA, te IEDC školu menadžmenta na Bledu gdje se obučavao iz oblasti prodajnog rukovođenja, strateškog menadžmenta za direktore, upravljanja odnosima sa korisnicima, te upravljanja ljudskim resursima i korporativnih finansija. Karijeru je započeo početkom 90-tih godina u Apple centru Novel, gdje se zadržao čitavih 10 godina, najprije kao inženjer Apple servisa, a kasnije na pozicijama direktora Apple servisa i podrške, direktora prodaje i marketinga, te glavnog direktora. Tokom prve polovine 2000. godine kratko je obavljao poslove savjetnika za prodaju u kompaniji Bello doo, da bi već u junu iste godine preuzeo poziciju direktora prodaje IskonInternet dd. Ovu dužnost je obavljao do 2002. godine kada je imenovan za člana uprave i direktora prodaje i marketinga. 2007. godine imenovan je za predsjednika uprave i izvršnog direktora, koje dužnosti je obavljao sve do juna 2016. godine kada je imenovan za člana uprave i

glavnog operativnog direktora za poslovne korisnike Hrvatskog Telekoma dd, na kojoj poziciji je i danas. Za člana Odbora direktora Crnogorskog Telekoma je izabran na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 31. maja 2017. godine. Reizabran je na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 30. maja 2018. godine.

Balša Čavlović

Balša Čavlović je rođen 1985. godine u Podgorici. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu u Podgorici 2008. godine na odsjeku poslovnog menadžmenta, gdje je trenutno na postdiplomskim studijama istog odsjeka. Još za vrijeme studija bavio se savjetničkim poslovima u kompaniji Fast worker doo Podgorica, a već tokom 2007. godine pokrivaio je mjesto potpredsjednika Montebella Company doo Podgorica, te bio izvršni direktor kompanije Adventure doo Podgorica. Od aprila 2008. godine pa do decembra 2009. godine nalazio se na poziciji savjetnika za investicije u brokerskoj kući Bull&Bear broker AD Podgorica, a decembra 2009. godine postaje izvršni direktor kompanije Premija Plus doo Podgorica. Od februara 2014. godine do marta 2015. godine se ponovo bavi savjetničkim poslovima u Bull&Bear brokeru, a uporedo je, od aprila 2014. do aprila 2016. godine, imenovan za predsjednika Odbora direktora DZU Trend AD Podgorica. Trenutno pokriva pozicije predsjednika Odbora direktora HTP Trend Korali AD Sutomore i izvršnog direktora PLC Morača AD Podgorica. Za člana Odbora direktora Crnogorskog Telekoma je izabran na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 31. maja 2017. godine. Reizabran je na Redovnoj Skupštini akcionara održanoj 30. maja 2018. godine.

Do Redovne Skupštine akcionara održane 30. maja 2018. godine, g-đa Susanne Krogmann je bila član Odbora direktora. Na pomenutoj Skupštini je razriješena dužnosti, nakon čega je prestalo njeno članstvo u Odboru direktora Crnogorskog Telekoma.

IZVRŠNI DIREKTOR I MENADŽMENT KOMITET

Nikola Ljushev, izvršni direktor

Nikola Ljushev, diplomirani inženjer elektrotehnike za elektroniku i telekomunikacije, svoju karijeru u telekomunikacijama započeo je 1997. godine, radeći u DT grupi (Makedonski Telekom), Cosmote/OTE i Telekom Austrija grupi. Od 2007. do 2016. godine bio je izvršni i tehnički direktor VIP Makedonija, član Telekom Austrija Grupe, gdje je ostvario rezultate koji su izvanredan primjer uspjeha na evropskom nivou. Nagrađivani je lider u oblasti telekomunikacija na globalnom nivou, a dodatno obrazovanje stekao je i na prestižnim međunarodnim obrazovnim institucijama, uključujući i Harvard Business School. Poziciju izvršnog direktora Crnogorskog Telekomu preuzeo je 1. septembra 2017. godine.

Dušan Banović, direktor Sektora za rezidencijalne korisnike

Dušan Banović je rođen 1978. godine. Diplomirao je i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta Crne Gore. Svoju karijeru je započeo u Internetu Crna Gora još kao student 2000. godine i obavljao je različite funkcije u tehničkom sektoru. Od kada je Internet Crna Gora postao integralni dio Telekomu, obavljao je različite menadžerske funkcije u odjeljenjima za tehnologiju i korporativnu strategiju. 2012. godine imenovan je za direktora marketinga za poslovne korisnike, koju je veoma uspješno obavljao u periodu od tri godine. 2015. godine postaje direktor za B2B segment poslovanja i operativnu izvrsnost, a početkom 2017. godine postaje odgovoran i za domen korporativne strategije i interne komunikacije kao Direktor za poslovne korisnike i strategiju. 2017. godine preuzima poziciju direktora Sektora za rezidencijalne korisnike i postaje član Menadžment komiteta. Od 2018 je zadužen i za korisničko iskustvo.

Gordana Blagojević, direktorica Sektora finansija

Gordana Blagojević je rođena 1982. godine. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore 2005. godine. Executive Master diplomu, u oblasti računovodstva i finansija, stekla je na Rotterdamskoj školi menadžmenta, Erasmus Univerzitetu 2013 godine. U Crnogorskom Telekomu je od 2009. godine. U periodu od 2009. do 2017. godine je obavljala rukovodeće poslove u sektoru finansija Crnogorskog Telekomu, od menadžera u odjeljenju računovodstva, preko korisničkih finansija, kontrolinga kao i direktora odjeljenja računovodstva. Imenovana je za direktoricu Sektora finansija u maju 2017. godine, kada postaje i članica Menadžment komiteta.

Miroslav Janićić, direktor Sektora za ljudske resurse

Miroslav Janićić je rođen 1975. godine. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore, Odsjeku za engleski jezik i književnost 1999. godine. Executive MBA diplomu je stekao na IEDC Poslovna škola Bled 2008. godine. Karijeru je započeo radom kako u privatnom tako i državnom obrazovnom sektoru. Nako toga slijedi angažman u Organizaciji za evropsku bezbjednost i saradnju (OSCE/OEBS) u periodu 2003 - 2005. U Crnogorskom Telekomu je od 2005. godine. Pridružio se Sektoru za ljudske resurse Crnogorskog Telekomu sredinom 2010. godine na poziciji menadžera za podršku HR usluga. Direktor za pružanje HR usluga je postao početkom 2012. godine, a od maja 2015. bio je na poziciji direktora Direktorata za ljudske

resurse. Imenovan je za direktora Sektora za ljudske resurse u maju 2017. godine, kada postaje i član Menadžment komiteta.

Pavle Đurović, direktor Sektora za korporativne i pravne poslove

Pavle Đurović je rođen 1976. godine. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore. Stekao je obrazovanje iz međunarodnog trgovinskog prava na International Postgraduate Trade Law Centru u Torinu. Karijeru je započeo u domaćoj advokatskoj kancelariji Vukotić-Durutović, te nastavio u internacionalnoj kancelariji kao pravni savjetnik 2000. godine, a iste godine imenovan je za direktora International Law Office Harrisons - Solicitors u Podgorici. Bio je u ovom periodu odgovoran za najveće M&A i privatizacione poslove u Crnoj Gori. U Crnogorskom Telekomu je od 2003. godine, kada je imenovan za direktora Sektora pravnih poslova i kadrovskih resursa. Od 2010. godine je i sekretar Društva. Međunarodno je priznat član DT grupe za korporativne i pravne poslove. Za direktora Sektora za korporativne i pravne poslove i Sekretara Društva je imenovan 2017. godine, kada postaje član Menadžment komiteta.

Predrag Perković, direktor Sektora za poslovne korisnike

Predrag Perković je rođen je 1977. godine. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore, a magistrirao na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Radni angažman u Crnogorskom Telekomu je započeo 2004. godine u Sektoru marketinga i prodaje. U periodu od 2006. do 2008. godine rukovodio je Odjeljenjem prodaje za velika preduzeća. Za direktora Direktne prodaje imenovan je 2008. godine, a za poziciju direktora Prodajnih operacija i operativne izvrsnosti 2014. godine. Na poziciji direktora Prodaje je bio od maja 2015. do maja 2017. godine, kada je imenovan za direktora Sektora za poslovne korisnike. Član je Menadžment komiteta Crnogorskog Telekoma.

Valentina Radulović, direktorica Sektora tehnike

Valentina Radulović je rođena 1979. godine. Diplomirala je na PMF-u Univerziteta Crne Gore, a zvanje magistra prirodnih nauka za oblast informacionih tehnologija stekla je na Internacionalnom fakultetu Univerziteta Sheffield. Poslovnu karijeru započela je kao pripravnik u Crnogorskom Telekomu 2003. godine, nakon čega je pokrivala brojna odgovorna mjesta u okviru Sektora tehnike. Svojim sveobuhvatnim pristupom kako tehnološkim tako i korporativnim strateškim ciljevima dala je značajan doprinos brojnim IT/NT projekatima i aktivnostima. Imenovana je za direktoricu Sektora tehnike 1. novembra 2017. godine, kada postaje i članica Menadžment komiteta Crnogorskog Telekoma.

Naša Vizija

U svijetu brzih promjena mi smo vaš prvi izbor za digitalni način života, gdje god da ste i šta god da radite, sa željom da budemo najbolji.

Naša Strategija

Kao vodeći telekomunikacioni operator u Crnoj Gori, Crnogorski Telekom teži da zadrži svoju lidersku poziciju, da poboljša poslovne performanse kao i da unaprijedi korišćenje resursa. S tim ciljem, definisana je nova Korporativna strategija za 2017. godinu i nadalje. Zasnovana je na viziji da budemo prvi izbor naših korisnika u svemu što radimo, sa željom da budemo najbolji.

Nova strategija se zasniva na tri cilja:

Biti #1 u mobilnom segmentu

Mobilne usluge se razvijaju brže nego ikada, a očekivanja korisnika se konstantno povećavaju, tako da je naš cilj da ispunimo ova očekivanja i poboljšamo kvalitet života naših korisnika pružajući superiorno mrežno iskustvo. Konstantno unaprijeđujemo kvalitet naše mreže, sa posebnim osvrtom na 4G tehnologiju, koja omogućava brz mobilni internet, brzo preuzimanje sadržaja i aplikacija, bolji kvalitet zvuka i videa, i generalno poboljšava kvalitet komunikacije i života korisnika.

Telekom je značajno povećao kapacitet i pokrivenost 4G u 2018. godini, a krajem 2018. godine 96% stanovništva u Crnoj Gori bilo je pokriveno 4G signalom Crnogorskog Telekoma. Pored rasta pokrivenosti i kapaciteta 4G mreže, Telekom će nastaviti da prati i poboljšava kvalitet mreže, tako da naši korisnici imaju najbolju mrežu, mrežu koju zaslužuju.

Biti #1 u fiksnom segmentu

Crnogorski Telekom je lider na tržištu fiksnih širokopojasnih usluga dok je na drugom mjestu na tržištu Pay TV-a. Telekom kontinuirano ulaže u razvoj optičke mreže, kao osnova za pružanje kvalitetne usluge, sa fokusom na urbane sredine. U 2018. godini Telekom je započeo komercijalnu implementaciju vazdušne FTTH mreže, kako bi optičkom mrežom došao do što više korisnika, kao preduslov za super visoke brzine interneta. Kada je riječ o korisnicima u prigradskim naseljima, kontinuirano ulažemo u VDSL, tehnologiju koja je lansirana 2016. godine i predstavlja novo poglavlje u razvoju fiksnog širokopojasnog pristupa za Crnogorski Telekom. Kao rezultat svih ovih investicija, Telekom je krajem 2018. godine omogućio pristup super brzom internetu za više od 62% domaćinstava u Crnoj Gori.

Biti #1 u FMC (integrisanim) ponudama

Magenta 1 predstavlja najbolje od Telekoma, mobilne i fiksne usluge, televiziju u jednom paketu. Sa Magenta 1, korisnici imaju brži pristup internetu, više TV kanala i postpaid broj sa on-net, off-net i mobilnim internetom. Naša ambicija je da dalje razvijamo i osnažujemo našu integrisanu ponudu proizvoda, stoga smo unaprijedili paket Magenta 1 tokom 2018. godine, prilagođavajući ga novim potrebama naših korisnika.

Kao jedna od najinovativnijih kompanija u zemlji, Crnogorski Telekom koristi mogućnosti digitalnog doba i konstantno razvija pametne usluge. Kompanija je tokom 2018 godine lansirala mnoge pametne usluge kao što su Pametni parking, Pametne klupe, monitoring praćenja kvaliteta vazduha, e-tiketing, e-mobilnost, i nastaviće sa digitalizacijom društva u godinama koje dolaze.

Korisnik ostaje u fokusu našeg poslovanja, a naša je ambicija da mu pružimo vrhunsko korisničko iskustvo, što će nam omogućiti kombinacija superiorne mreže, najboljih IT rješenja i premium Branda.

REGULATORNO OKRUŽENJE

Regulatorno okruženje karakteriše sprovođenje Zakona o elektronskim komunikacijama, zasnovanom na EU regulatornom okviru iz 2009. godine, kao i nizu podzakonskih akata donijetih u skladu sa Zakonom. Cilj novog regulatornog okvira je obezbjeđivanje konkurentnosti na tržištu kao i veći stepen zaštite prava potrošača. Usvojene izmjene i dopune Zakona u januaru 2017. godine su u jednom dijelu imale uticaja na poslovanje Crnogorskog Telekomu.

Crnogorskom Telekomu, koji je rješenjima Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost određen za operatora sa značajnom tržišnom snagom na više relevantnih tržišta, određene su brojne regulatorne obaveze. Od svih veleprodajnih usluga koje su ponuđene tržištu, po osnovu rješenja Agencije iz 2010, 2013, 2015. i 2017. godine, najviše interesovanja ostalih operatora bilo je za zakup kablovske infrastrukture.

Obaveza troškovnog računovodstva i računovodstvenog odvajanja kao jedna od obaveza nametnuta Crnogorskom Telekomu kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom na nekim relevantnim tržištima, implementirana je za usluge fiksne i mobilne mreže. Regulatorni izvještaji za 2016. godinu zasnovani na modelu dugoročnih inkrementalnih troškova (LRIC), potvrđeni su od strane Agencije u 2018. godini, dok su izvještaji za 2017. godinu usaglašavani sa Agencijom tokom 2018. godine, a taj postupak će biti nastavljen u 2019. godini.

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je 2017. godine završila analize pet relevantnih tržišta definisanih EU Preporukom iz 2014. godine (po definiciji riječ je praktično o istim tržištima koja su već analizirana u 2010. i 2013. godini). Crnogorski Telekom je ponovo proglašen operatorom sa značajnom tržišnom snagom na svih pet tržišta. Pored toga, u 2012. godini, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je primijenila Test tri kriterijuma na dva maloprodajna tržišta: usluge širokopojasnog pristupa internetu na fiksnoj lokaciji i usluge mobilne telefonije, kako bi ustanovila da li su tržišta podložna prethodnoj regulaciji. Ustanovljeno je da je maloprodajno tržište usluga mobilne telefonije dovoljno konkurentno, dok je na tržištu fiksnog širokopojasnog pristupa internetu Crnogorski Telekom određen kao operator sa značajnom tržišnom snagom. Nakon potvrđivanja Regulatornih izvještaja za fiksnu mrežu za 2013. godinu, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je u četiri uzastopne godine izvršila regulaciju maloprodajnih cijena na troškovnoj osnovi, sljedećih servisa koji se pružaju na fiksnoj lokaciji: pristup mreži, usluge širokopojasnog pristupa internetu, kao i govorne usluge (lokalni, nacionalni i međunarodni pozivi). Usaglašavanje cijena je podrazumijevalo snižavanje na osnovu rezultata potvrđenih troškovnih modela Crnogorskog Telekomu za relevantnu godinu.

U 2018. godini Agencija je na maloprodajnom tržištu širokopojasnog pristupa primijenila „Test tri kriterijuma” i, ocijenivši da na tržištu postoji efikasna tržišna konkurencija, utvrdila da isto nije podložno prethodnoj regulaciji.

U skladu sa Regionalnim Sporazumom o snižavanju cijena roaming usluga potpisanim od strane četiri zemlje Balkana (Bosna i Hercegovina, Makedonija, Crna Gora i Srbija) 2014. godine, Agencija je donijela Rješenje o snižavanju cijena u tri faze počevši od jula 2015. dok je poslednja faza bila jula 2017. godine. Operatori su bili u obavezi sniziti cijene, a postupci po tužbi Crnogorskog Telekom protiv Rješenja Agencije su još u toku.

Kako bi ispunio obavezu utvrđenu Pravilnikom o načinu i rokovima sprovođenja mjera zaštite i sigurnosti i integriteta elektronskih komunikacionih mreža i usluga, Crnogorski Telekom je avgusta 2018. godine uspješno implementirao geo-redundantni sajt za fiksne, mobilne i internet usluge.

Univerzalni servis

Univerzalni servis (US) je komercijalno pušten u decembru 2011. godine, ali bez značajnog interesovanja korisnika za servis. Međutim, nakon uvođenja promjena u regulatornom okviru Univerzalnog servisa 2013. godine interesovanje korisnika se značajno povećalo, posebno za govorne usluge i pristup internetu.

Nakon javnog tendera za odabir operatora Univerzalnog servisa za period 2016-2021. godine, Agencija je odredila Crnogorski Telekom kao operatora Univerzalnog servisa za pristup mreži, govorne usluge i usluge pristupa internetu. Interesovanje za usluge koje pruža Crnogorski Telekom kao operator Univerzalnog servisa bilo je veće nego u prethodnom periodu. Pored tri lokacije koje su preuzete od prethodnog operatora Univerzalnog servisa, Crnogorski Telekom pruža usluge na još šest lokacija. Crnogorski Telekom je izgradio tri nove lokacije Univerzalnog servisa u 2018. godini (povezano osam novih korisnika). Dio neto troška Crnogorskog Telekom kao operatora Univerzalnog servisa za 2016. i 2017. godinu, u iznosu od preko 34 hiljade eura, refundiran je od strane drugih operatora.

Osim toga, Crnogorski Telekom je u procesu ispunjavanja neophodnih preduslova za izgradnju četiri nove lokacije, a očekuje interesovanje korisnika za usluge na novim lokacijama.

Prenosivost brojeva

Servis prenosivosti brojeva je komercijalno pušten 2011. godine. Interesovanje za servis se značajno povećalo u 2018. u odnosu na 2017. godinu (34.94%). Ovu uslugu i dalje uglavnom više koriste korisnici mobilne mreže, ali se sve više i više koristi i od strane korisnika fiksne mreže. Većina korisnika fiksne mreže koji su servis koristili u 2017. godini prenijeli su broj iz mreže Crnogorskog Telekom u fiksnu mrežu drugog operatora dok je više od 25% ukupnog broja pretplatnika mobilnih mreža koji su ovu uslugu koristili u 2018. godini prenijelo broj u mobilnu mrežu Crnogorskog Telekom.

Regulatorne naknade

Prema važećim propisima, Crnogorski Telekom plaća godišnje naknade za nadzor tržišta i korišćenje radio frekvencija, numeracija i adresa Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost kao i godišnju naknadu Agenciji za elektronske medije po osnovu pružanja IPTV usluge.

Radio-frekvencijski spektar

Na multi-band aukciji za 800/2600 MHz i 900/1800/2100 MHz organizovanoj u julu 2016. godine, Crnogorski Telekom je obezbijedio paket resursa koji će osigurati njegovu poziciju u mobilnom segmentu za narednih 15 godina, kao i obezbijediti osnovu da Crnogorski Telekom ojača poziciju tehnološkog lidera na tržištu. U toku je ispunjenje posebnih obaveza pokrivenosti signalom po Rješenju o dodjeli predmetnih frekvencija za opseg 800MHz.

Zajedničko korišćenje infrastrukture

Referentna interkonekciona ponuda (RIP) definiše uslove kolokacije za potrebe interkonekcije koja je ostvarena u okviru Crnogorskog Telekoma. Ovo uključuje iznajmljivanje prostora u zgradama, na stubovima i kablovskoj kanalizaciji. Uslovi Referentne interkonekционе ponude su važeći samo za operatore koji zahtijevaju interkonekciju/pristup, dok je korišćenje infrastrukture od strane operatora za druge svrhe predmet komercijalnih pregovora. Pored Referentne interkonekционе ponude, Referentna ponuda za pristup razvezanoj lokalnoj petlji definiše uslove kolokacije u svrhu razvezivanja lokalne petlje, uključujući i zakup prostora za kolokaciju u okviru prostorija Crnogorskog Telekoma i kanalizacione infrastrukture. Regulisana cijena za zakup telekomunikacione kanalizacije ne podstiče investiranje u nove kapacitete.

Terminacija poziva

Na osnovu odgovarajućih rješenja Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost izdatih po osnovu statusa Crnogorskog Telekoma, kao operatora sa značajnom tržišnom snagom na relevantnim tržištima, te potvrđivanja Regulatornih izvještaja za 2016. godinu, počev od 1. maja 2018. godine, naknade za terminaciju poziva u fiksnoj mreži izjednačene su cijene za lokalni i pojedinačni tranzit i iznose 0,65centi/min, dok je naknada za terminaciju u mobilnoj mreži smanjena sa 1,06 centi/min na 0,85 centi/min. Sljedeće sniženje cijena terminacije se očekuje nakon potvrđivanja Regulatornog izvještaja Crnogorskog Telekoma tokom prvog kvartala 2019. godine.

Razvoj regulatornog okvira

Tokom 2019. godine očekuje se usvajanje novog zakona kojim će se u crnogorski pravni okvir primijeniti Direktiva 2014/61/EU Evropskog parlamenta i Vijeća iz 2014. godine o mjerama za smanjenje troškova postavljanja elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina.

Očekuje se da nadležno Ministarstvo u toku 2019. godine radi na izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama u cilju usaglašavanja sa novim Zakonom o državnoj upravi.

Najavljena je i inicijativa za potpisivanje novog Sporazuma o smanjenju cijena roaming usluga na Zapadnom Balkanu (koji bi uključio šest zemalja Zapadnog Balkana).

PROMOCIJE I PONUDE

Fizička lica

Postpaid

U 2018. godini Crnogorski Telekom je nastavio sa postpaid rastom, kako u smislu prihoda, tako i u broju korisnika. Nastavljen je rast baze klijenata u oba segmenta, govorni i mobilni internet. Povećanje broja korisnika nastavljeno je zahvaljujući brojnim kampanjama i promocijama postpaid MAX paketa, kao i kroz inoviranje Magenta 1 portfolija.

Poseban fokus u 2018. godini bio je na portfoliju Mobilnog Interneta koji je redizajniran u drugom kvartalu 2018. godine i pokrenut zajedno sa 4G image kampanjom. Izmijenjeni portfolio, sa uključenom opcijom Stream On i praćen povećanom percepcijom o kvalitetu mreže, dodatno je učvrstio poziciju našeg Mobilnog interneta kao najatraktivnijeg na tržištu.

Prepaid

Izazovi na prepaid tržištu nastavljani su tokom 2018. godine, sa očiglednim tržišnim pomakom ka postpaidu i ukupnom rastu mobilnih prihoda kao konačnom ishodu. Pozicija Prepaid cijena ostala je stabilna (neprivlačnost u odnosu na postpaid) u portfoliju Crnogorskog Telekom, kao i generalno na cjelokupnom tržištu.

Glavne aktivnosti se oslanjaju na portfolio "Monster" i komunikacijsku platformu uspostavljenu 2017. godine (uz kontinuirano poboljšanje opcija dostupnih klijentima).

Partnerstvo sa Volijem, najvećim maloprodajnim lancem u zemlji, nastavljeno je 2018. godine. Uz svaku kupovinu od 15 eura i više, kupac dobija 2 eura dodatka na Volim prepaid računu. U četvrtom kvartalu 2018. godine, Voli ponuda je redizajnirana na način da je uvedena mjesečna pretplata sa 1GB internet protoka.

Magenta 1

U drugom kvartalu 2018. godine Crnogorski Telekom je redizajnirao Magenta1 ponudu dodatnom Magenta1 tarifom, uz naglašavanje postpaid elementa ("najbolja postpaid ponuda je u Magenta1"). Promocija novog portfolija bila je povezana sa Svjetskim prvenstvom u fudbalu i sponzorisanjem prenosa od strane Crnogorskog Telekom, što je obezbijedilo snažnu vidljivost.

Fiksni segment

Crnogorski Telekom je uveo nove sezonske širokopojasne, televizijske i paketne ponude namijenjene vlasnicima više od jedne nekretnine, jer je riječ o važnom tržišnom segmentu u Crnoj Gori kao turističkoj zemlji. Nova ponuda je značajno poboljšala iskustvo korisnika, omogućujući aktivaciju i deaktivaciju jednim klikom,

uz malu cijenu. Ponuda je imala odlične rezultate, što je dovelo do povećanja prihoda širokopojasnih usluga za 2018. godinu, kao i povećanja broja korisnika.

Poseban fokus je stavljen na ciljanu, direktnu i segmentiranu ponudu s ciljem djelimičnog odgovora na agresivne cijene konkurenata, ali i očuvanje tržišne pozicije cijena.

TVzaSVE

TVzaSVE je prepoznata kao najpraktičnija i najmobilnija TV ponuda na tržištu sa 97% pokrivenosti. U 2018, Crnogorski Telekom je u cilju povećanja mobilnosti i jednostavnosti upotrebe uveo jednostavne prepaid pakete za TVzaSVE. Nove ponude omogućavaju kupcima da kupe TVzaSVE prijemnik sa uključenih tri meseca pretplate za najpovoljniju cijenu na tržištu. Po isteku uključenih mjeseci, korisnik može dopuniti svoju pretplatu TVzaSVE tako što će posjetiti bilo koji Telekom ili čak maloprodajni objekat gde se prodaju mobilne prepaid kartice i dopune (preko 1.000 prodajnih mjesta u zemlji). Kao rezultat brojnih aktivnosti, broj korisnika TVzaSVE povećao se za 15% u odnosu na isti period prošle godine.

Pravna lica

Postpaid

Uprkos jakoj konkurenciji, tokom 2018. godine broj korisnika paketa Smart Business nastavio je da raste. Krajem 2017. godine tarifni portfolio Smart Business-a je redizajniran i obogaćen većim brojem tarifa (uključujući i Premium paket), dodatnih minuta za pozive, roamingom i pozivima u inostranstvu i znatno većim internet resursima za najbrže surfovanje u 4G mreži. Postpaid baza je bila veća za 3% u odnosu na prethodnu godinu, što je Crnogorskom Telekomu osiguralo vodeću poziciju sa tržišnim učešćem od 45,2%. Fokus na SOHO segmentu se nastavlja, prodajne aktivnosti su intenzivirane ciljanim ponudama za različite segmente kupaca.

Fiksni segment

Tokom 2018. godine Crnogorski Telekom je kontinuirano radio na stabilizaciji prihoda od fiksnih usluga, što je rezultiralo stabilnim brojem priključaka, kako glasovnim tako i širokopojasnim. Intenzivne prodajne aktivnosti u ovom segmentu bile su na migraciji korisnika na tarife Business Duo, koje su kombinovale fiksne govorne i internet usluge. Krajem 2018. godine, broj Biznis Duo korisnika je bio veći od 1.750 (udio korisnika Biznis Duo u bazi kupaca BB-a bio je 21%).

Magenta 1 Business

Tokom 2018. godine nastavljene su aktivnosti na popularizaciji integrisane (FMCC) ponude Magenta 1 Business. Postojeća ponuda obogaćena je novim tarifama u aprilu (Magenta Net i Magenta 1 biznis "Soft" kao prvi korak ka fleksibilnom konceptu). Posebno postignuće je uvođenje fleksibilnog koncepta Magenta 1 Biznis kao glavnog strateškog cilja razvoja FMCC-a. Fleksibilna Magenta 1 tarifa omogućava korisnicima da sklope idealan paket na osnovu poslovnih potreba, dodajući neograničen broj fiksnih i mobilnih tarifa prema potrebama.

Tokom 2018. godine, oko 700 malih i srednjih preduzeća (SOHO i SME) postali su korisnici paketa Magenta 1. Ukupan broj kompanija koje koriste Magenta 1 na kraju 2018. godine bio je 1.884, što čini 28% baze klijenata SOHO/MSP. Takođe, Magenta 1 tarifa je omogućila migraciju broadband korisnika na VDSL i optičku tehnologiju (42% korisnika Magenta 1 paketa koristi tarifu sa VDSL ili optičkom tehnologijom). Udio Magenta 1 korisnika u broadband bazama srednjih preduzeća (SOHO i SME) je 44 %. Popularizacija Magenta 1 i migracija poslovnih korisnika na ovaj tarifni paket direktno utiču na postizanje strateškog cilja poslovnog segmenta, povećanje digitalizacije malih i srednjih preduzeća kroz uvođenje Cloud servisa koji su dio integrisane ponude Magenta 1.

ICT

Rast prihoda od ICT-a nastavljen je u 2018. godini kao trend iz prethodnog perioda. Prihodi su generisani od „taylor made“ rešenja i „managed“ servisa. Ugovori su realizovani uglavnom u HORECA segmentu, kao i u bankarskom sektoru a na bazi kontinuirane saradnje sa vodećim bankama u Crnoj Gori. Poseban fokus je bio na digitalizaciji poslovanja sa klijentima i razvoju softvera, posebno u segmentu malih i srednjih preduzeća. Tokom 2018. godine, pametna rešenja i NB IoT su prepoznata kao globalno perspektivni i brzo rastući poslovni modeli i u vezi sa ovim implementirani su Pametni Parking, e-ticketing i pametna klupa. U 2018. godini nastavili smo sa ubrzanom prodajom.

LJUDSKI RESURSI

Nastavak odgovornog upravljanja organizacijom

Tokom 2018.godine nastavljene su organizacione promjene sa ciljem održavanja uspostavljenog nivoa efikasnosti i dalje optimizacije troškova, što je pored ostalog rezultiralo i smanjenjem menadžerske strukture u Kompaniji na više nivoa. Koristeći interne resurse u smislu ljudskih kapaciteta kojima raspolazemo, došlo je do povećanja nivoa lične odgovornosti na pojedinačnom nivou budući da su određene organizacione jedinice spojene, s osvrtnom na komercijalni segment i finansije. Korisnici ostaju u našem fokusu zbog čega je i 2018.godinu obilježila realizacija programa povećanja prodajne efikasnosti u dijelovima Kompanije koji su u direktnom kontaktu sa korisnicima. Programi povećanja prodajne efikasnosti se realizuju paralelno sa obukama kojima kontinuirano unapređujemo znanja i vještine zaposlenih čime doprinosimo boljem korisničkom iskustvu.

Briga za zaposlene

Crnogorski Telekom je nastavio da pokazuje odgovoran odnos prema zaposlenima i 2018.godinu posvetio poboljšanju percepcije zaposlenih o njihovom doprinosu organizaciji na različitim nivoima, razvoju znanja i vještina sa posebnim akcentom na digitalne platforme za obuke ali i unapređenju zdravlja zaposlenih.

Kad je riječ o razvoju zaposlenih, prelaskom na jedinstveni HR Suite sistem, Crnogorski Telekom je omogućio zaposlenima korišćenje digitalnih formata na jednom mjestu, čime imaju mogućnost da na jednostavan način unaprijede svoje profesionalne i lične vještine. Uspješno smo implementirali Let's Grow EU program koji predstavlja osnov za uspostavljanje kulture rasta u svim nacionalnim kompanijama Evrope. Kad je riječ o lokalnim aktivnostima, organizovano je niz programa na osnovu rezultata Pulse check ankete. Nastavili smo sa Programom upravljanja talentima kroz koji je prošlo 16 zaposlenih koji čine lokalni skup talenata. A u skladu sa biznis strategijom Kompanije poseban akcenat je bio na profesionalnom razvoju zaposlenih u direktnom kontaktu sa korisnicima, odnosno Call Centar agenata i shop supervizora.

U saradnji sa sindikatom nastavili smo sa realizacijom zdravstveno-rekreativnih programa za zaposlene čime nastojimo da pozitivno utičemo na održavanje balansa na poslovnom i privatnom planu. Kao rezultat odgovornog upravljanja pitanjima zaštite i zdravlja na radu, preduzimane su aktivnosti na razvoju svijesti o značaju redovnih preventivnih zdravstvenih pregleda i jačanju razumijevanja zaposlenih o odgovornom odnosu prema sopstvenom ali i bezbjednosti i zdravlju kolega sa kojima rade.

Međunarodni projekti

Crnogorski Telekom je implementirao HR Suite sistem, tj. standardizovani HR IT sistem koji pokriva više segmenata kada su u pitanju HR oblasti. U prvoj polovini 2018.godine fokus je bio na sprovođenju jedinstvenog sistema učenja kroz navedeni sistem, dok je u drugoj polovini godine akcenat je bio na pripremi implementacije Lead to Win procesa, odnosno novog alata za mjerenje rezultata rada i ličnog potencijala

(PPR) koji će se u 2019. godini primjenjivati na direktore, rukovodioce odjeljenja, eksperte i vođe službi u našoj Kompaniji. Uvođenje novog PPR-a, pored automatizacije procesa, ima za cilj i da podstiče saradnju unutar DT Grupe kroz konstantno pružanje povratnih informacija, s posebnim akcentom na preuzimanje odgovornosti za sopstveni individualni razvoj.

KORPORATIVNA ODGOVORNOST

Kao jedna od vodećih kompanija u zemlji, Crnogorski Telekom nastoji da bude prisutan u svim oblastima koje su važne za crnogorsko društvo. Pored težnje da korisnicima pruži najkvalitetnije telekomunikacione servise, svoju ulogu nalazi i u aktivnom i konstantnom doprinosu razvoju zajednice čiji je dio.

Internet u službi obrazovanja

Od 2007. godine Crnogorski Telekom besplatno pruža širokopojasni internet svim crnogorskim osnovnim i srednjim školama, kao i predškolskim ustanovama. U toku 2018. godine, inicijativa je nastavljena na osnovu sporazuma sa Ministarstvom obrazovanja kojim je predviđeno i pružanje usluga optičkog prenosa i TurboDSL-a, što će školama omogućiti povećanje stabilnosti usluga i bolji protok podataka.

Za svako dobro

Već petu godinu za redom, Crnogorski Telekom organizuje donatorski konkurs "Za svako dobro", s ciljem podrške projektima od posebne važnosti za zajednicu, koji se implementiraju korišćenjem digitalnih tehnologija. Područja podrške su: obrazovanje i kultura (medijska pismenost i upotreba digitalnih tehnologija za obrazovanje svih generacija, obrazovanje mladih ljudi u STEM predmetima, korišćenje digitalnih tehnologija za razvoj i promociju kulture), zaštita okoline, inkluzija i stvaranje jednakih mogućnosti za učešće u digitalnom društvu. Ukupna sredstva za takmičenje iznosila su 30.000 eura u 2018. godini. Maksimum od 6.000 eura po projektu namijenjen je za minimum pet projekata od posebnog značaja.

Konkurs je bio otvoren za prijave tokom septembra 2018. godine. Od ukupno 27 prijavljenih, odabrano je 10 najboljih projekata. Da bi se više ljudi uključilo u inicijativu, na internet stranici www.zasvakodobro.me sprovedeno je online glasanje za najbolji projekat, na kojoj je registrovano 3.525 glasova. Jedna donacija je dodijeljena na osnovu rezultata online glasanja, dok su ostale donacije dodijeljene na osnovu mišljenja ekspertske komisije. Najvažniji kriterijumi za ocjenjivanje projekata bili su relevantnost i korist za zajednicu, pravovremenost i kvalitet projekta (inovacija, izvodljivost i održivost).

Sredstva su dodeljena za šest projekata. Pobjednički projekti su bili:

1. "Podrška digitalnoj inkluziji" - tehnička oprema za škole i vrtiće i obuka nastavnika za korišćenje softvera razvijenog za bolje učenje za decu sa smetnjama u razvoju
2. „Mali programeri 2“ - kursevi programiranja i robotike za učenike osnovnih škola
3. „Podrška za nove tehnologije za djecu sa autizmom“ - ekspertska i stručna podrška za djecu s autizmom i njihovo uključivanje u digitalno društvo

4. "Pelikansko selo: Život na raftu!" - Kampanja za promociju i zaštitu biodiverziteta Skadarskog jezera i ugrožene vrste pelikana
5. "3D učionica" - korišćenje tehnologije 3D štampe u obrazovanju učenika osnovnih škola
6. "Jednim klikom do svih informacija" - online podrška djeci koja se bore protiv raka i njihovim porodicama

Aktivnosti Volonterskog kluba

Tokom 2018. godine, Klub volontera Crnogorskog Telekoma nastavio je sa aktivnostima u cilju promovisanja principa društvene odgovornosti unutar i izvan kompanije. Klub je udružio snage sa nekoliko nevladinih organizacija i organizovao inicijative za sadnju drveća na nekoliko lokacija u Podgorici. Klub je zajedno sa crnogorskim Zavodom za transfuziju krvi organizovao akciju dobrovoljnog davanja krvi za zaposlene i menadžment Crnogorskog Telekoma. Zajedno sa Međunarodnim ženskim klubom Crne Gore, Klub je učestvovao na Božićnom sajmu i pomogao u prikupljanju sredstava za nekoliko institucija u oblasti obrazovanja i socijalne zaštite djece.

Sport, muzika i kultura

Naša sponzorska platforma je usredsređena na sport, muziku i kulturu - što savršeno naglašava naš slogan "Podijeli doživljaj". U okviru sponzorske strategije kompanije, sport ima posebno mjesto, s obzirom na to da je to važno područje za razvoj zdravog, modernog i naprednog društva. Kompanija je zlatni sponzor crnogorske Fudbalske reprezentacije i generalni sponzor Telekom Prve crnogorske fudbalske lige. Pored toga, kompanija je tradicionalno sponzor košarkaškog kluba Budućnost. Crnogorski Telekom je sponzorisao brojne muzičke događaje i aktivnosti u 2018. godini, uključujući City Groove festival u Podgorici i Festival Southern soul u Ulcinju.

Teachtoday inicijativa

Crnogorski Telekom je 2018. godine predstavio Teachtoday, inicijativu Deutsche Telekoma za promociju bezbjednog i kompetentnog korišćenja medija. Ona nudi pomoć djeci i tinejdžerima, roditeljima i pedagogima, u vidu materijala i savjeta za podučavanje, roditeljstvo i odrastanje u svijetu u kome su digitalni mediji dio svakodnevnog života.

Povodom Međunarodnog dana bezbjednijeg interneta, Crnogorski Telekom je organizovao panel diskusiju o bezbjednoj i kreativnoj upotrebi digitalnih medija za djecu. Predstavljena je crnogorska verzija specijalizovanog web sajta Teachtoday, koji sadrži savjete o tome kako najbolje zaštititi lične informacije, koji je uzrast pogodan za korišćenje mobilnog telefona, kako sigurno koristiti društvene mreže, što znači biti siguran na internetu, kako izabrati bezbjednu lozinku, kako kreativnije koristiti digitalne medije i sličan sadržaj koji je od interesa za djecu, roditelje i nastavnike.

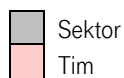
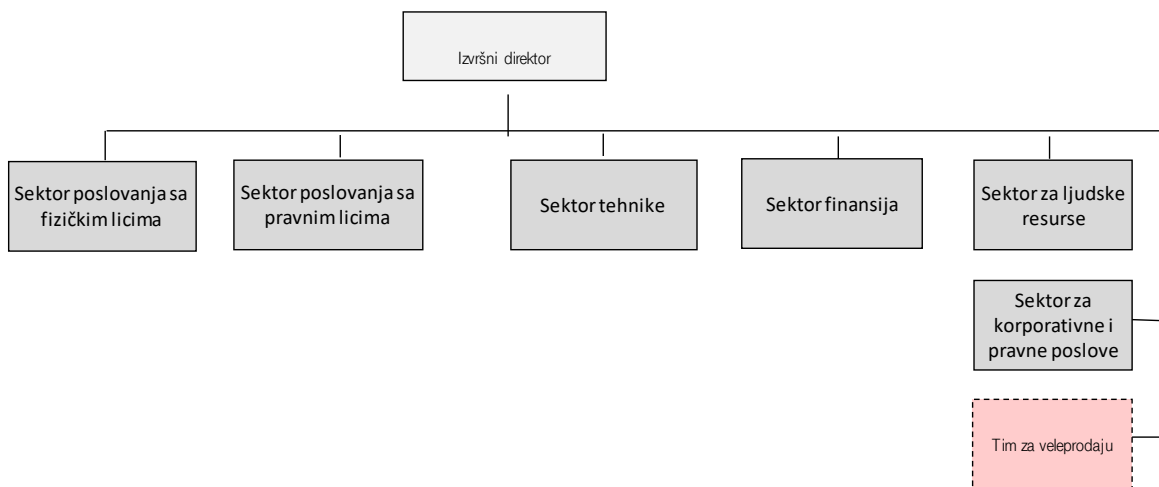
Podrška humanitarnim projektima

Crnogorski Telekom nastoji da doprinese rješavanju važnih društvenih izazova u skladu sa raspoloživim resursima. Tokom 2018. godine, Crnogorski Telekom je omogućio realizaciju nekoliko projekata od nacionalnog značaja:

- Linija za roditelje, servis podrške za sve roditelje u Crnoj Gori u cilju smanjenja nasilja u porodici
- SOS linija za djecu, servis podrške djeci u slučaju nasilja i zlostavljanja
- Donatorska linija za Fondaciju "Budi human", platforma za prikupljanje sredstava za podršku djeci kojoj je potreban medicinski tretman koji ne pokriva nacionalni zdravstveni fond.

POSLOVNE JEDINICE

U okviru Crnogorskog Telekomu posluje šest sektora odgovornih izvršnom direktoru Društva, kao i Tim za veleprodaju koji je direktno odgovoran izvršnom direktoru

UPRAVLJANJE RIZICIMA

Sistem upravljanja rizicima je proces kojim organizacije metodološki vode računa o rizicima povezanim s njihovim aktivnostima radi postizanja kontinuirane dobiti, kako unutar svake aktivnosti, tako i u cjelokupnom portfoliju aktivnosti. Cilj sistema upravljanja rizicima je stvaranje vrijednosti i smanjenje posljedica rizika.

Ciljevi i politike u upravljanju finansijskim rizicima, rizicima i neizvjesnostima poslovanja

Crnogorski Telekom kao cjelina i njegovi sastavni organizacioni dijelovi su obavezni da kreiraju procjene rizika u skladu sa kompanijskom Direktivom o upravljanju rizicima. Svi odgovorni u kompaniji su obavezni da izvještavaju o novim rizicima u skladu sa dinamikom njihovog nastajanja, kao i o značajnim promjenama postojećih, identifikovanih, rizika.

Identifikacija rizika je proces kojim se identifikuju i dokumentuju potencijalni rizici. Taj proces zahtijeva temeljno poznavanje organizacije kompanije, tržišta na kojem ono posluje, pravnog, društvenog, političkog i kulturnog okruženja, kao i razumijevanje kompanijskih strateških i operativnih ciljeva, opasnosti i prijetnji povezanih sa postizanjem tih ciljeva.

U zavisnosti od vrste rizika, rizici se svrstavaju po kategorijama u strateške, operativne, pravne, regulatorne ili finansijske; a zatim se rangiraju u zavisnosti od vjerovatnoće dešavanja u izvjesne, moguće i male. Nakon ove dvije kategorizacije, mjeri se uticaj rizika na ukupno poslovanje kompanije.

Na osnovu gore navedenog procesa, Crnogorski Telekom pravi registar rizika koji se kvartalno revidira i izvještava menadžmentu. Registar rizika takođe sadrži i mjere upravljanja identifikovanim rizicima kao i procjenu efektivnosti takvih mjera.

Faktori finansijskog rizika

Poslovne aktivnosti izlažu Crnogorski Telekom različitim finansijskim rizicima, uključujući kreditni rizik i rizik likvidnosti.

Kreditni rizik

Kreditni rizik predstavlja rizik da će jedna ugovorna strana izazvati finansijski gubitak drugoj strani, jer neće uspjeti da ispuni svoje obaveze. Kreditni rizik se odnosi na gotovinu i gotovinske ekvivalente, depozite kod banaka, i na kreditnu izloženost korisnicima.

Principi upravljanja kreditnim rizikom usaglašeni su sa politikom rizika matične kompanije. Da bi izbjegli značajnu koncentraciju kreditnog rizika, kratkoročni plasmani su plasirani u različitim bankama. Svi depoziti su investirani kod banaka sa minimalnim kreditnim rejtingom BBB+. Upravljanje kreditnim rizikom uključuje sastavljanje detaljnih mjesečnih izvještaja o upravljanju sredstvima sa svim neophodnim podacima o gotovini i kratkoročnim plasmanima.

Kada je u pitanju izloženost kreditnom riziku od kupaca, Crnogorski Telekom nema značajnu koncentraciju kreditnog rizika zahvaljujući diversifikovanoj bazi kupaca.

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja rizik da preduzeće neće uspjeti da ispuní svoje obaveze vezane za finansijske obaveze.

Trezor vrši praćenje pozicija likvidnosti na mjesečnom nivou i izvještava Finansijskom direktoru jednom mjesečno. Rizik likvidnosti menadžment održava na osnovu visokog iznosa gotovine i gotovinskih ekvivalenata kao i bankarskih depozita. Dospijeće svih obaveza je manje od godinu dana.

Detaljnije o metodologiji upravljanja finansijskim rizicima i finansijskim instrumentima u Finansijskim izvještajima za 2018 godinu (Napomena 3 i 13).

Sistem internih kontrola

U Crnogorskom Telekomu razvijen je sistem internih kontrola (ICS), koji je dio korporativnog upravljanja i podrška menadžmentu. Koristi se za identifikaciju rizičnih procesa (i djelova procesa) na nivou kompanije, kao i definisanje mjera i kontrola kojima se rizici minimizuju, a sve u cilju osiguranja kvaliteta poslovnih procesa, a kao rezultat toga i kvaliteta finansijskog izvještavanja. Uz pomoć navedenog, Crnogorski Telekom je usvojio niz direktiva, procedura i pravila koji osiguravaju kvalitet poslovnih procesa uključujući i proces finansijskog izvještavanja.

Sistem internih kontrola se zasniva na tri glavna koncepta:

- „two eyes principle“ - koja podrazumijeva da svaka kontrolna tačka sadrži minimum dva nivoa odobrenja čime se rizik od neefikasnosti kontrole i eventualne zloupotrebe minimizuje.
- Vrijednosti pojedinačnih transakcija - u zavisnosti od vrijednosti se definišu potrebni nivoi internog odobrenja.
- „segregation of duties“ - odnosi se na definisanje prava u okviru sistema na način da ne smije doći do konflikta unutar definisanih prava na nivou korisnika.

Na nivou kompanije su detaljno definisana pravila odobrenja i potpisivanja ugovora kroz Matricu prava potpisnika kao i pravila odobrenja narudžbenica kroz Direktivu nabavke. U dijelu finansijskog izvještavanja detaljno je definisan proces mjesečnog/godišnjeg izvještavanja, uključujući pravila, rokove i odgovorne osobe.

Crnogorski Telekom nastavlja sa praksom jačanja internih kontrola u cilju minimizacije rizika i osiguranja kvaliteta biznis procesa kao i procesa finansijskog izvještavanja. U tom smislu, značajnu ulogu ima dodatni set pravila koji se odnosi na „sagregation of duties“ koncept, sa fokusom na jasno definisanje prava u procesu rada u finansijskom (OneERP) sistemu. Na ovaj način je obezbijeđena dodatna nezavisnost i transparentnost u radu, a procesni rizici dodatno umanjeni.

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ENERGETSKA EFIKASNOST

Crnogorski Telekom konstantno radi na optimizaciji potrošnje energije kroz zamjenu i modernizaciju postojećih sistema napajanja, klimatizacije, optimizaciju prostora, ugradnju hibridnih sistema itd. Osim toga, Crnogorski Telekom posjeduje tri bazne stanice posljednje generacije koje koriste obnovljive izvore energije, snagu sunca i vjetra.

Kompanija je tradicionalno učestvuje u globalnoj akciji „Sat za planetu“, čime daje doprinos podizanju svijesti o važnosti očuvanja životne sredine i prirodnih resursa.

Kompanija konstantno promoviše korišćenje održivih rješenja među svojim korisnicima i zaposlenim poput promocije primanja računa preko e-maila, online registracije itd. Takođe, kroz konkurs „Za svako dobro“ u 2018, podržan je projekat iz oblasti zaštite životne sredine: „Pelikansko selo: Život na raftu!“ - Kampanja za zaštitu i promociju biodiverziteta Skadarskog jezera i ugrožene vrste pelikana.

Praksa selektivnog odlaganja otpadnog materijala u kompaniji počela je u septembru 2013, čime je dat primjer i podstaknuta briga za radnu i životnu sredinu u skladu sa evropskim standardima u ovoj oblasti. Preko 80% od svih zaposlenih Crnogorskog Telekomu ima mogućnost selektivnog odlaganja otpada.

Crnogorski Telekom vodi svoju politiku ekološki svjesno i angažovano, u skladu sa Zakonom o životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore", br. 052/16 od 09.08.2016) i Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 080/05 od 28.12.2005, Službeni list Crne Gore", br. 040/10 od 22.07.2010, 073/10 od 10.12.2010, 040/11 od 08.08.2011, 027/13 od 11.06.2013, 052/16 od 09.08.2016). U skladu sa članom 9 Zakona o životnoj sredini, obavljaju se sledeće aktivnosti na obezbijedenju zaštite životne sredine:

- Održivo korišćenje prirodnih resursa, dobara i energije;
- Uvođenje energetske efikasnije tehnologije;
- Upotreba proizvoda, procesa, tehnologije koji manje ugrožavaju životnu sredinu;
- Preduzimanje mjera prevencije i otklanjanja posljedica ugrožavanja i štete po životnu sredinu;
- drugim mjerama u skladu sa zakonom.

U skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu, ukoliko Crnogorski Telekom ima saznanja da određeni projekat ili poslovna aktivnost može ili će imati uticaj na životnu sredinu, dalje aktivnosti podrazumijevaju i obezbjeđivanje saglasnosti nadležnog organa na elaborat o procjeni uticaja ili odluke da nije potrebna procjena uticaja na životnu sredinu.

KODEKS KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA

Izjava o primjeni Kodeksa korporativnog upravljanja

Crnogorski Telekom u skladu sa članom 14 Zakona o računovodstvu („Službeni list Crne Gore“, br. 052/16 od 09.08.2016.) daje Izjavu o primjeni Kodeksa korporativnog upravljanja.

Crnogorski Telekom primjenjuje Kodeks korporativnog upravljanja Montenegroberze AD Podgorica, koji se primjenjuje od maja 2009. godine, a objavljen je na zvaničnoj web stranici Montenegroberze (www.montenegroberza.com).

Crnogorski Telekom se pridržava odredbi Kodeksa, izuzev u slučajevima u kojima primjena određenih odredbi nije praktična, a to su:

- Crnogorski Telekom nema „nezavisne“ članove Odbora direktora (član 7)
- Odbor direktora nije uradio analizu kvaliteta i efikasnosti svog rada (član 13)
- Odbor direktora nije formirao Komisiju za imenovanje (član 27)
- Odbor direktora nije formirao ostale komisije – Komisiju za strateško planiranje, Komisiju za razvoj korporativnog upravljanja i Komisiju za rješavanje sporova (član 28)
- Crnogorski Telekom nema usvojena pravila i procedure za sprječavanje i rješavanje eventualnih korporativnih sukoba (član 44)

Organi društva, sastav i ovlašćenja

Odluke u ime i za račun Crnogorskog Telekomu saglasno Zakonu o privrednim društvima, Statutu Crnogorskog Telekomu kao i ostalim internim aktima (Pravila o organizaciji i poslovanju, Opis organizacionih jedinica i Rukovodeći propis o vršenju prava potpisivanja u Crnogorskom Telekomu) donose Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor u skladu i u okvirima ograničenja uspostavljenim pomenutim propisima.

Društvo zastupa Izvršni direktor u granicama svojih ovlašćenja, utvrđenih Statutom i pravilima o radu Izvršnog direktora, kao i drugim internim aktima.

Ugovore, sporazume i druge dokumente kojima Društvo preuzima određene obaveze potpisuju zajedno dva potpisnika, kako je određeno internom Direktivom Crnogorskog Telekomu.

Odbor Direktora

Odbor direktora ima pet članova.

Članovi Odbora direktora mogu da se biraju iz reda akcionara Društva i zaposlenih u Društvu, kao i iz reda lica izvan Društva.

Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara, a pravo predlaganja kandidata za članove Odbora direktora imaju i akcionari koji posjeduju najmanje 5% akcionarskog kapitala Društva.

Članovi Odbora direktora ne mogu biti zaposleni, odnosno punomoćnici u bilo kom drugom društvu iste ili srodne djelatnosti ili djelatnosti koja bi mogla biti konkurentna, kao ni preduzetnici koji obavljaju takvu djelatnost, navedeno se odnosi na teritoriju Crne Gore.

Članovi Odbora direktora i članovi njihovih užih porodica ne mogu sklapati nikakve komercijalne aranžmane sa Društvom.

Odbor direktora, između svojih članova, bira predsjednika Odbora.

Mandat članova Odbora direktora ističe na prvoj redovnoj godišnjoj sjednici Skupštine akcionara. Lice koje je bilo član Odbora direktora može biti ponovo birano. Broj mandata za člana Odbora direktora nije ograničen.

Odbor direktora upravlja i vodi poslove Društva i vrši nadzor nad tekućim poslovanjem, koje se povjerava Izvršnom direktoru i drugim licima odgovornim za posloводство (članovi Menadžmenta).

Izvršni direktor

Izvršnog direktora, kao renomiranog stručnjaka iz oblasti telekomunikacija, ekonomije ili poslovnog upravljanja, odnosno osobe sa zavidnim iskustvom, poslovnim rasuđivanjem, visokim etičkim standardima i integritetom, bira/imenuje Odbor direktora.

Izvršni direktor imenuje se na period od tri godine, uz mogućnost ponovnog imenovanja.

Izvršni direktor Društva dužan je da sprovodi odluke Odbora direktora, koje se odnose na poslovanje društva, upravljanje imovinom društva, organizaciju procesa rada društva, te je ovlašten da zaključuje ugovore i zastupa i predstavlja društvo.

Takođe obavlja i druge poslove utvrđene Statutom i odlukama Odbora direktora.

Izvršni direktor poslove iz svog djelokruga obavlja samostalno u skladu sa Statutom i Zakonom.

Menadžment Komitet

Izvršni direktor je formirao Menadžment komitet, tijelo koje ima savjetodavnu funkciju u Crnogorskom Telekomu.

U sastav Menadžment komiteta Crnogorskog Telekoma ulaze Direktori sektora u Crnogorskom Telekomu.

Mandat članova Menadžment komiteta je povezan sa funkcijom koju obavljaju u Društvu.

Menadžment Komitet čine:

- Direktor sektora korporativnih i pravnih poslova
- Direktor sektora finansija
- Direktor sektora tehnike
- Direktor sektora za ljudske resurse
- Direktor sektora za rezidencijalne korisnike
- Direktor sektora za poslovne korisnike

Unutrašnji nadzor i upravljanje rizicima

Revizorski Komitet, saradnja sa internom i eksternom revizijom

Revizorski komitet, kao komitet ustanovljen od strane Odbora direktora, sastoji se od najmanje 3 (tri), odnosno najviše 5 (pet) članova. Samo članovi Odbora direktora koji nemaju izvršnu funkciju (članovi Odbora direktora koji nisu zaposleni u kompaniji), i/ili druge nezavisne i kompetentne osobe mogu biti primljeni u članstvo Revizorskog komiteta.

Primarna uloga Revizorskog komiteta jeste podrška Odboru direktora u ispunjavanju njegovih odgovornosti.

Revizorski komitet naročito:

- Nadzire i pruža savjetodavnu podršku u domenu kvaliteta i revizija koje se sprovode i servisa koje pružaju kako interni tako i eksterni revizori Kompanije,
- Utvrđuje adekvatnost rizika kod upravljanja Kompanijom, sprovodi kontrolu procesa korporativnog upravljanja, i
- Vršiti pregled finansijskih izvještaja Kompanije, prije njihovog usvajanja od Odbora direktora i prezentacije istog Skupštini akcionara Kompanije.

Revizorski komitet ima sljedeće dužnosti i obaveze vezano za izvještavanje, aktivnosti interne kontrole i revizije u Kompaniji:

Finansijsko izvještavanje

- razmatra računovodstvena pitanja te posmatra njihov uticaj na finansijske izvještaje,
- zajedno sa menadžmentom Kompanije i eksternim revizorima razmatra rezultate revizije (uključujući eventualne poteškoce, primjerenost značajnih usklađivanja eksterne revizije, sposobnost Kompanije za nastavak rada po načelu trajnosti poslovanja, usklađenost Kompanije sa odgovarajućim crnogorskim i međunarodnim računovodstvenim standardima, mišljenjima regulatornih tijela i revizorskim standardima),
- razmatra na koji način menadžment Kompanije izrađuje finansijske izvještaje, te prirodu i obim uključivanja internih i eksternih revizora,
- zajedno s menadžmentom Kompanije i eksternim revizorima razmatra finansijske izvještaje prije njihovog dostavljanja regulatornim tijelima, te ocjenjuje jesu li ona potpuna i konzistentna sa informacijama koje su poznate članovima Revizorskog Komiteta.

Upravljanje rizikom i interna kontrola

- razmatra adekvatnost i efektivnost internih kontrola u Kompaniji, uključujući tehnološku sigurnost i kontrolu,
- ocjenjuje procese usvojene od strane Kompanije za identifikaciju najznačajnijih rizika kojima bi Kompanija mogla biti izložena, te utvrđuje da li su odgovarajući sistemi kontrole adekvatni i efektivni (uključujući kontrolne procese i pokrivenost osiguranjem),
- razmatra i ispituje obim pregleda internih i eksternih revizora i poslovnih rizika od strane interne i eksterne revizije, te pribavlja izvještaje o bitnim nalazima i preporukama zajedno sa odgovorima i aktivnostima od strane menadžmenta Kompanije vezanim za te nalaze i preporuke,
- razmatra, zajedno sa menadžmentom Kompanije kao i sa internim i eksternim revizorima, protivpravne radnje, prevare, nedostatke u internim kontrolama i procesu upravljanja rizikom,
- nadgleda procedure za povjerljivo primanje, zadržavanje i tretiranje pritužbi koje se odnose na pitanja računovodstva, interne kontrole i revizije,
- ispituje i analizira redovne izvještaje o prevarnom postupanju i izvještaje „zviždača“.

Interna revizija

- razmatra zajedno sa menadžmentom Kompanije i ekspertom za Internu reviziju
 - o plan za reviziju (te bilo koje izmjene tog plana),
 - o izvršene aktivnosti koje se odnose na ključne nalaze,
- osigurava da ne postoje neopravdane restrikcije ili ograničenja za aktivnosti interne revizije,
- održava redovne sastanke, posebno sa ekspertom za Internu reviziju kako bi se raspravila pitanja za koje Revizorski komitet ili interna revizija smatraju da bi ih trebalo zasebno raspraviti
- ispituje nivo koordinacije aktivnosti internih i eksternih revizora kako bi se osiguralo potpuno pokrivanje, smanjio suvišan rad i efikasno koristili revizorski resursi.

Eksterna revizija

- ispituje predloženi obim i pristup revizije od strane eksternih revizora (uključujući koordinaciju rada eksterne revizije s internom revizijom) kako bi se osigurao efektivni fokus na kritična područja poslovnog rizika,
- ispituje rad eksternih revizora te Odboru direktora daje preporuke za imenovanje revizora, zadržavanje postojećih revizora ili otkazivanje usluga eksternim revizorima,
- ispituje i potvrđuje nezavisnost eksternih revizora pribavljanjem izjava od strane revizora o odnosima između revizora i Kompanije, uključujući i usluge koje se ne odnose na reviziju, te raspravlja o odnosu s revizorima,
- ispituje zapošljavanje zaposlenih na višim pozicijama u sektoru finansija iz revizorskih kompanija od strane Kompanije, te preporučene politike za sprječavanje sukoba interesa,
- ispituje rezultate i ključne nalaze eksterne revizije (npr. Izvještaje revizora menadžmentu Kompanije /management letter/) i odgovor menadžmenta na njih,
- osigurava redovnu rotaciju glavnog partnera za reviziju i razmatra da li bi, radi osiguranja trajne nezavisnosti revizora, trebala postojati i redovna rotacija same revizorske kompanije.

Vlasnička struktura kapitala

Na dan 31. decembar 2018. godine strukturu vlasničkog kapitala su činili:

- HT Holding doo kao većinski vlasnik sa vlasničkim udjelom od 76.5283% ukupnog broja akcija (HT Holding je u stopostotnom vlasništvu Hrvatskog Telekom dd, čiji je većinski vlasnik Deutsche Telekom Europe B.V. sa vlasničkim udjelom od 51%)
- Zbirni kastodi račun 1 Erste banke sa vlasničkim udjelom od 3.6616% ukupnog broja akcija
- Zbirni kastodi račun 1 Crnogorske komercijalne banke sa vlasničkim udjelom od 1.5754% ukupnog broja akcija
- Zetogradnja sa vlasničkim udjelom od 1.5370% ukupnog broja akcija
- Podravska banka dd sa vlasničkim udjelom od 1.0544% ukupnog broja akcija
- Preostalih 15.6433% od ukupnog broja akcija je u vlasništvu ostalih pravnih i fizičkih lica od kojih nijedno ne posjeduje više od 1% ukupnog broja akcija

Sprječavanje korupcije

Kao dio Deutsche Telekom grupe Crnogorski Telekom posvećen je prevenciji svih oblika korupcije, te poštuje skup pravila čiji je cilj da spriječi te pojave. Upravljanje sistemom usklađenosti počiva na principima koji su uspostavljeni širom cijele DT grupe:

- Procjena rizika za usklađenost poslovanja
- Obuke i komunikacija
- Interna pravila, politike i regulativa

Usklađenost sa etičkim principima u osnovi poslovanja

Poslovanje Crnogorskog Telekoma je zasnovano na integritetu, poštovanju i usklađenosti sa zakonima. Usklađenost poslovanja obuhvata poštovanje zakona, kompanijskih internih politika i etičkih principa.

Unapređenje kulture usklađenosti i poznavanje principa kod zaposlenih podstiče se pomoću obuka, komunikacije i dijeljenja informacija. Dodatno, zaposleni mogu tražiti savjet i odgovore na konkretna pitanja putem konsultativnih usluga "Ask me!"

Crnogorski Telekom koristi portal za prijave koji je uspostavio Deutsche Telekom. Ovako dobijene informacije se tretiraju sa strogom povjerljivošću, a detaljniju istragu sprovode posebno obučeni zaposleni. Sigurnost i transparentnost poslovnih procesa je obezbjeđena i putem redovnih revizija.